משנה · אחרונים · בועז · סדר טהרות

בועז על משנה פרה

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בועז על משנה פרה

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בועז-על-משנה-פרה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162152 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 7
פרק ד 15
פרק ה 19
פרק ו 25
פרק ז 29
פרק ח 34
פרק ט 40
פרק י 46
פרק יא 55
פרק יב 71

פרק א

כך נ"ל. ורמל"מ הקשה רפ"א דפרה. מדהוה ס"ל דבבא דכשרה הזקנה דברי ר"מ היא והקשה עי"ז להרמב"ם איך פסק כר"מ נגד החכמים. ועוד הקשה שם לר"א דס"ל הכא דרק בת שתים כשרה. והרי לקמן [רפ"ב] מכשיר ר"א פרה מעוברת. והרי פרה א"א שתתעבר פחות מבת ג' [כרפ"ג דבכורות]. נימא לי' לרמל"מ כפא דחייטי' נגרא בגוונה נשרף חרדלא. דבאותה רטיי' עצמה שמירח לנו רמל"מ [בפ"ב מאסומ"ז] דכל פסול שבזמן היותר מהראוי הוה רק מדרבנן. נרפא בה ב' קושיותיו הכא בחדא מחתא. דכיון דרק בדרבנן שייך לומר תחלה ודיעבד [כתוס' גיטין ד"ג סוף ע"ב] א"כ י"ל דפלוגתייהו הכא לכל מר כדאית לי'. היינו רק לכתחלה. ובבא דכשרה הזקנה. ד"ה היא וכדאמרן. מיהו גם בל"ז קו' שנייה הנ"ל של רמל"מ לא יעקץ כל כך חיכנו. דהרי עינינו ראו ולא זר דהאידנא נשתנה הטבע. ויולדות גם לאחר שנה. [עי' רמג"א קע"ג וקע"ט ושל"א. והאה"ע קנ"ו. ועמ"ש בס"ד בפירושנו פ"ג דבכורות סי' ג']. א"כ כיון דהשתא מעשים בכל יום שיולדות פחות מג' שנים. רחוק הוא מלחשוב שבזמן הקדום לא היה גם המיעוט יוצא מן הכלל להוליד כי האידנא. וא"כ שפיר צריך ר"מ להשמיענו לקמן דמעוברת כשרה:

ואע"ג דלקמן [סי' ט"ו] לא חיישינן לכה"ג. ורק מפני הכבוד. י"ל ב' תשובות בדבר. א' משום דפרה דמיה מרובים [קדושין ל"א א'] ושמא יוודע שנפסלה. ויהיה ההפסד רב. אי משום דפרה היא מקור כל טהרה שבישראל. להכי חששו בה שמא לא יוודע פסולה בהנך ורצה להסיר כל נדנוד חשש פסול בהכשרה. מיהו גם לדברינו הנ"ל דשאין ממתינין דקאמר תנא. אקנין זקנה קאי. י"ל דמהאי טעמא נמי לא יקנו זקנה מדיש לחוש בה שמא כבר לא נזהרו בה בעול או במום. אבל בקנו רכה. ב"ד זהירין הן שתהיה נשמרת יפה יפה. וא"ת א"כ הול"ל שמא נשחרה או נפסלה בעול וכו'. י"ל דה"ק להכי קנו רכה ולא בת ימים שמא תשחיר או תפסל ביני:

והא דלא הזכירה משנתנו רק פרים אילים וכבשים. ולא חשב נמי עגל ושעיר עזים. י"ל משום דעגל כבר שמעינן ממשנה א'. דעד כאן לא פליגי רבנן ור"א. רק בעגלה ערופה. ומדכתיב בה עגלת בקר. וע"כ ש"מ דבשאר עגל מודו לר"א. ושעירי עזים נמי לא איצטריך לאשמעינן. דהרי נקט לקמן משנה ד' חטאת הצבור בצאן דכשר מיום ל' והלאה. והרי אין חטאת הצבור בצאן רק בשעירי עזים. ש"מ דתוך שנה ראשונה כשר. ואתמה ארמב"ם [בפ"א ממע"ק] שכתב שכל מקום שנאמר שעיר לחטאת היינו בן ב' שנים כאיל בכבשים. א"כ למה לא הזכירה זאת משנתנו. ותו א"כ האיך לא כלל תנא לקמן [מ"ד] דכל חטאת צבור בן שנה. והאיכא שעיר חטאת שנזכר כמה פעמים בפרשת

המוספים. והוא בן ב' שנים דוקא. ותו דהרי בפרשת ויקרא בחטאת נשיא כתיב שעיר וכתיב שעיר עזים. וכ"כ בשעירי יו"כ ר"פ אחרי כתיב שעירי עזים. וכתיב והשעיר. אלמא דדא ודא אחת היא. ואיך רצה רבינו לחלק עלינו את השוים. וצ"ע:

ורב"א כתב דלמ"ד פלג גס ספיקא הוה אי כבש אי איל. ולפיכך בנדר להביא איזה מהן שירצה. כשר להביא זה. ולמ"ד נקוד דוקא בנדר להביא מן צאן. יכול להביא זה. ולמ"ד פרכדיגמא גם בכלל מין צאן אינו אלא בריה בפני עצמה היא. ותמהני א"כ במה פליגי ר' יוחנן ובר פדא אי ספיקא הוא או בריה בפ"ע [כחולין כג"א]. הול"ל דפלוגתא דתנאי היא. ותו דהרי סיפא דתני הקריבו מביא עליו נסכי איל. הרי בהא ליכא פלוגתא. וע"כ דכ"ע ס"ל הכא. דמביא נסכי איל. אלא דלר"ט דס"ל פלגס ספיקא הוה. מייתי נסכי איל ומתני. דאי איל הוא הרי נסכיו. ואי כבש. יהיה מותרם נדבה. ולבן עזאי דס"ל שהוא ספק מין צאן. נמי מצריך נסכי איל. ומייתי ומתני שאם הוא איל מוטב. ואם מין צאן. יהי' כל הנסכים נדבה. ולר' ישמעאל דס"ל אפילו מין צאן אינו. ואפ"ה כשר להביאו ואינו חולין בעזרה מדרביי' קרא במלת או לאיל. וא"כ מהאי טעמא יביא עמו נסכי איל וא"צ להתנות כלל. דמאותו קרא דמרבינן לי' שיהיה מותר להביאו. דהיינו מדכתיב או לאיל. מהך קרא גופא ילפינן נמי שיביא עמו נסכי איל ודאי. כך צ"ל לדברי רבינו הנ"ל זצוק"ל.

א"כ ק' מה מקשה הש"ס התם לבן פדא במה מתני. אי בספק בריה אי בספק כבש ואיל. אדמקשי הש"ס הכי. טפי הו"ל לאקשויי כמאן ס"ל לבר פדא. אי כר"ט או כבן עזאי. וממילא נדע האיך יתנה. ותו ק' סוגיא דמנחות [דצא"ב] דמקשה הש"ס לבר פדא דס"ל ספיקא הוה. וע"כ דס"ל דמייתי נסכי איל ומתני. ומי איכא ספיקא קמי שמיא. וק' ממ"נ מה מקשה הש"ס. אי ס"ל להש"ס כדברינו הנ"ל דהא דתני בסיפא הקריבו מביא עליו נסכי איל ד"ה היא. א"כ מדמקשי לבר פדא טפי הו"ל לאקשויי לר"ט ולבן עזאי. דהרי גם הם ס"ל דספיקא היא. ומי איכא ספיקא קמי שמיא. ואי ס"ל להש"ס דסיפא דתני הקריבו מביא עליו נסכי איל. רק דברי ר' ישמעאל היא דס"ל כר' יוחנן דבריה בפ"ע היא. אבל לר"ט ולבן עזאי באמת לא יביא כלל נסכים. א"כ בר פדא דה"ל כחד מהנך תרתי. ודאי דס"ל נמי כחד מהנך ולא יביא נסכים כלל עליו. אע"כ דהנך תנאי דמתני' לאו בבריה וספיקא פליגי. רק דכ"ע ס"ל כר' יוחנן דבריה בפ"ע היא. ולהכי שפיר מסיק תנא אליבא דכ"ע דאם הקריבו מביא עליו נסכי איל מדרביי' קרא במלות או לאיל. והא דאשמעינן תנא האיך ובאיזה שם קרא לו כל חד מהנך תנאי. מילתא בעלמא קאמר. ומשום דחייב אדם לומר בלשון רבו [וכעדיות פ"א מ"ג]. הזכיר ג' השמות שקראו לו:

והגאון הגדול מהו' עקיבא זצוק"ל הקשה לרתוי"ט שכתב. דהא דאמרינן הכא דלא יצא היינו רק בנדר איל לבד או בנדר כבש לבד. וק' הרי לר' יוחנן דדריש או לרבות פלגס. ע"כ פלגס לאו ספיקא. דאל"כ מי איצטריך קרא לרבויי ספיקא. אלא ודאי סבירא לי' לר' יוחנן דבריה הוא [כחולין כג"א]. וא"כ מה אריא דנדר איל לבד או נדר כבש לבד. הרי אפילו באמר מה שארצה איל או כבש אביא. נמי לא נפיק פלגס. עכלה"ט. ואומר הנה רתוי"ט העתיק רק לשון רש"י ממש בסוגיא הנ"ל. ואפ"ה אין כאן קושיא לרש"י דהרי באמת ספיקא היא אי קיי"ל כר' יוחנן בהא למדרש או ושיהיה פלגס בריה בפ"ע [כרכ"מ פט"ז ממע"ק]. וגם שמו המורגל בש"ס לכנותו בשם פילגס. דהיינו פלג גס. טפי נוטה דמסתפק הש"ס אם הוא דק או גס. ובפרט לרב"א הנ"ל שהבאנו דבריו [בסי' ד'] לעיל. וא"כ באמר הרי עלי איל או כבש. והקריב פלגס לא יצא. דשמא בריה הוא ואינו לא כבש ולא איל. אבל באמר סתם הרי עלי להביא כל מין שארצה. ודאי יצא בפלגס. דהרי התירה תורה להביאו. ויהי' ממלת או. או מדספק איל או כבש הוא. וא"כ גם לרחוי"ט לא קשה. דאע"ג דרתוי"ט נקט לעיל הדרשה שהביא הר"ב או לרבות הפלגס. והיינו כר' יוחנן דס"ל בריה בפ"ע הוא. אפ"ה כל שאמר הרי עלי כל מין שארצה. ודאי רשאי להביא פלגס. דהרי רביי' רחמנא. וא"כ הא דקאמר רתוי"ט איל לבד או כבש לבד. לא אתא לאפוקי בנדר להביא מה שירצה איל או כבש. אליא לאפוקי בנדר סתם להביא מין שירצה. ומלת לבד דנקט רתוי"ט. אינו מודחק. רק מדהביא לשון רש"י וכמבואר שם. מסרך סריך אבתרי' למנקט כלישני' ממש מדחייב אדם לומר בלשון רבו:

פרק ב

ורב"א כתב דלהכי לא חששו שמא נשאה משא. מדהי' להן סי' בזה. דכשעלה עליה עול נשרו ב' שערות ידועות שבצוארה כעובדא דפסיקתא: ולפענ"ד דסי' זה לא הי' רק מעשה נסים דא"א לומר שבדרך הטבע כשיפרוס טליתו הדק שעלי' ינשרו ב' שערות ידועות שבצוארו. ואם ע"י נס הי'. הרי אין מזכירין מעשה נסים [כחולין מג"א]. גם אין סומכין על הנס [שקלים פ"ו מ"ד ועי' מ"ש בס"ד אהלות פ"ה כב]. מיהו י"ל היכא דלא אפשר שאני. ואדרבה סברת שמא תכחיש רפופה היא דוכי ס"ד שמשום שפירס טלית עליה תכחיש עי"ז אלא צ"ל שהעכום"ז ירא שמא פתאום יראה ישראל כך ויגיד לב"ד. ולא יקנוה עוד ממנו:

ולרמב"ם [פ"ב מאסום"ז ה"ד וה'] רק בטלפים אפי' נשאר קצת מהזכרות פסולה. אבל בקרנים רק בלא נשאר כלום מהזכרות פסולה מדהוה מום. אמנם לא זכיתי לידע למה

קפדינן הכא בקרנים וטלפים רק בשחורות ולא בלבנות וכמו בשערות [לקמן מ"ו]. והרי בתרוויי' רק מאדומה תמימה ילפינן. ומ"ש הא מהא. ואפשר דלהממ"ס כך היא. ומינה ילפינן קרנים וטלפים. אבל קרא משמע רק בשערות. תדע דאי מקרא הול"ל שיצטרכו קרנים אדומות:

וכך איתא נמי בתוספתא אליבא דר"מ: אמנם לא הבנתי. דמי איכא בהמה גסה או דקה שאין גלגל עינה שלה כולה שחור. וכך הוא ממש כל עינה. ואפשר דהתנא מיירי מהקו הלבן שמקיף בשפת העין סביב. והקו ההוא טמון תחת ריסי העין. ובזה קאמר שאם כל העין שחור בלי קו הסובב הנ"ל יש לזהר בו לכתחלה:

וכתב הראב"ד [פ"א מפרה] הטעם. מדא"א שיהיה עולה בהשערות אדמימות גמורה: ונ"ל דא"כ ר"י גם בעלה בה שער אדום פסול. מדעכ"פ א"א שיהי' אדום גמור. לפיכך שפיר אפשר לומר דמה"ט שפיר קאמר ר"ש דדוקא בלא עלה בה שער אדום כלל פסול. אבל בעלה בה שער אדום לא חיישי' שמא אינו אדום כראוי: אולם ל"מ הי' נ"ל דלהכי אפי' עלה שם שער אדום פסולה, מדעכ"פ ניטל קצת מבשרה, ואינה תמימה, ואפי' גדל אח"כ שוב יבלת במקום שניטל, עכ"פ כל נראה ונדחה אינו חוזר ונראה [כסוכה לג"ב] וא"כ ה"ה בחתך ממנה בשר בשום מקום, וחזר וגדל והעלה שער אדום במקומו נמי פסול [ואפשר גם להראב"ד כך דמ"ש] רק חתך דלדול דנקט, אורחא דמלתא נקט. א"נ יבלת לרבותא נקטי' אף דמיותר לגמרי הי' אפ"ה פוסל בפרה אע"ג דבשאר קרבן כשר [כפסחים רפ"ו]:

פרק ג

כך כתב הרמב"ם [פ"ב מפרה] וכך כ' גם רב"א. וזה דלא כהר"ש והר"ב שכתב שבכל יום הזו עליו מפרה אחרת. וק"ל על זה. וכי אפשר כן. והרי משנתנו אמרה שמזין עליו מכל החטאות שהיו שם. והרי לכ"ע רק ו' ימי הזאה היו. דביום ד' לפרישתו לא הוזה עליו [כיומא דח"ב]. ולכ"ע לקמן [מ"ה] היו שם יותר משש חטאות. והכי אמרינן לקמן לא מצאו משבע וכו'. וא"כ כיון שהיו צריכין להזות עליו מכל החטאות בו' ימי הפרישה א"כ הזאה דמהחטאות שהיו יתירות על ימי הפרישה מתי עבד להו. ויש לדחוק דהא דקאמר תנא דהזו עליו מכל החטאות לאו דוקא. אלא ר"ל מכל הפרות האפשריים. בהו' ימים. הזו עליו. אבל לעולם הזו עליו בכל יום רק מפרה א'. והן אמת דממשנה ה' משמע קצת כפי' הר"ש והר"ב. דקאמר לא מצאו משבע וכו'. וק' אכתי שבע מאן דכר שמי' דנצטרך להזות משבע. אע"כ דסמיך אמאי דקאמר במשנתנו דמזין עליו כל ז' ימים מכל

חטאות שהיו שם. והיינו כהר"ב דמזין עליו כל יום מפרה אחרת [אפ"ה כמו לעיל ל"ד ה"נ הכא]. אבל אעפ"כ אין בכל דקדוק זה כדאי לתרץ תמי' גדולה דק' לדברי הר"ב. דהרי כל הזאות הללו שמכל הפרות. הי' רק מחשש שאפילו יש מהן שלא נעשו בהכשר בדקדוק כתיקונא. אפ"ה לא ימלט שאחת מכל החטאות כתיקונה היתה בלי שום פגם. ואם כדברי רבותינו הנ"ל. מה הועילו חכמים בתקנתן. הרי לא הזו מכל א' רק הזאה א'. והרי הזאה א' בלי השנייה לא מהני כלום. ויש ליישב בדוחק:

ונ"ל דלהכי לא בנו הבתים ע"ג כיפין כהכבש [לקמן מ"ו] דהרי גם בתים היו רגילין לבנות כן [כנגעים רפי"ב]. אפ"ה עשו כן הכא משום דבית שע"ג סלע קשה מנכר אזהרתן בהטהרה טפי. שבסלע אין חשש קבר. ואפ"ה נזהרו לעשות תחתיו חלול. אבל בכבש לא היה אפשר בענין אחר. א"נ הכא כבר מצאו חצרות בנויות ע"ג סלע. וכך משמע לישנא דמשנתנו. דקאמר היו בנויות. ולא קאמר בנו חצרות:

וכך כתב רב"א. וזה דלא כהר"ב. וכן מסתבר לע"ד. דרק ר"י ס"ל בברייתא שלא היו מביאין דלתות דשמא יוציא התינוק אחד מאבריו מחוץ להדלתות ויתטמא. ולהכי רק לדידי' היה צריך להביא פרות שכריסן רחבה. כדי שלא יאהילו כפות רגליו על הקרקע שאפשר שטמון בתוכו מת [כסוכה כא"א]. אבל לרבנן כיון שהביאו דלתות. ל"ל כרס רחבה של פרות:

וא"ת ומה מהני כל זה. והרי קיי"ל [גיטין דח"ב] דאהל זרוק לא שמי' אהל. וא"כ איך יחוץ אהל זה בין טומאה להתינוקות. ובשלמא לר' יהודה דס"ל בברייתא שלא הביאו דלתות כלל רק שוורים עם כרס רחבה. א"כ י"ל דאף דכרס נמי רק אהל זרוק הוא. עכ"פ שוורים שאני דגלי בהו רחמנא דהוו אהל כדיליף לה מקרא [סוכה כא ב']. אלא לרבנן דס"ל שהביאו דלתות והניחום על השוורים מה איכא למימר. דהרי דלתות ודאי אהל זרוק נינהו. ואי"ל כתי' רבעתו"ס [סוכה כא"ב] דבגיטין רק ר' יהודה ס"ל דלא שמי' אהל. ולהכי לדידי' באמת לקחו שוורים עם כרס רחבה. במחכ"ד א"א לומר כן. דהרי אמרינן בפירוש [עירובין ד"ל ע"ב] דר' יהודה ס"ל אהל זרוק שמי' אהל. ואת"ל דכוונת רבותינו דהך תנא דפליג על ר' יהודה וס"ל דאהל זרוק לאו שמי' אהל. מודה בהא לר' יהודה שבאמת הביא שוורים עם כרס רחבה. עכ"פ קשה הלכתא אהלכתא. דאנן קיי"ל דמניחין דלתות על השוורים [כרמב"ם פ"ב מפרה]. ואנן גופן קיי"ל נמי דההולך בארץ העממים בשידה תיבה ומגדל נטמא. דאהל זרוק לאו שמי' אהל [כרמב"ם פ"א ממת ה"ה]. וי"ל דוקא גבי שידה תיבה ומגדל שהן כלים. אמרינן דכשהן כלים לא שמי' אהל. רק הן כשאר כלים. שנעשין אהל לטמא כל שתחתיהן ולא לטהר. דהיינו לחוץ בין

טומאה לטהרה. ואע"ג שהן מחזיקין מ"ס ואמקט"ו. עכ"פ הרי גם כלי גללים ואבנים. ג"כ אמקט"ו. ואפ"ה מדהן כלים נעשין אהל לטמא ולא לטהר [כרפ"י דאהלות]. ורק כשכלי שמחזיק מ' סאה מונח במקומו נעשה אהל אף לטהר [כלעיל רפ"ד]. אבל הכא בהדלתות שאינן כלים לפיכך דוקא במונחים ע"ג אדם או ע"ג כלי המקט"ו. נעשים אהל לטמא אבל לא לטהר. אף שהדלתות בעצמן אמקט"ו. מדהן תשמישי קרקע [כפי"א דכלים מ"ב]. עכ"פ מדנתמכין מאדם וכלים שמקט"ו. דינן כאדם וכלים גופייהו [כרפ"ו]. משא"כ כשמונח הדלת ע"ג בהמה. שגם היא אמקט"ו. וגם חוצץ אף בשעה שמהלך ולא נח [וכעדר רפ"ח] להכי אף בשעה שמאהיל בשעת זריקה מחשב אהל גמור. בין לטמא כל שתחתיו ובין לחוץ בין טומאה לטהרה. וכן מבואר ג"כ [באהלות פ"ו סוף מ"א]. אבל אי"ל כיון דרגלי השוורים נוגעים בקרקע. להכי לא מחשב הדלתות שע"ג כאהל זרוק. ליתא דאדרבה כל עיקר פלוגתא דרבי ור' יוסי בר יהודא הוא בשרגלי שוורים נוגע בקרקע. וקיי"ל כרבי מחבירו. אבל כשעף באויר ממש לכ"ע ל"ש אהל. וכשמונח במקומו או אפילו נגרר ע"ג קרקע לכ"ע שמי' אהל [ועיין תוס' נזיר נה"א ד"ה והתניא ורמל"מ רפי"א דטומאה ד"ה ועוד נ' לומר]. וא"ת עכ"פ כיון דבכה"ג דלתות ע"ג שוורים חוצץ בפני הטומאה. א"כ למה אמרינן בחגיגה [פ"ג מ"ד] דאין מביאין נסכים מגליל מדהיה רצועה מתושבי כותים מפסיק בין גליל לא"י. ומקשינן התם. ולייתינהו בשידה תיבה ומגדל. ומשני דס"ל אהל זרוק לאו שמי' אהל. ולפי דברינו ק' דה"ל לאייתינהו בדלתות ע"ג שוורים. ואת"ל דהתם שאני. דמדאויר ארץ ז' העמים מקיף לכל צד. לא הוי מהני דלתות. ורק שידה וכו' מדסתומים לכל צד סד"א דלהני. לולא טעמא דאהל זרוק לאו שמי' אהל. וכן תי' באמת בתוס' חדשים. במח"כ ליתא. דא"כ הו"ל להעמיד ו' דלתות לו' רוחות ויאגדם יחד ולא הוו כלי ואמקט"ו. וחוצציין שפיר בפני הטומאה. דכמו שהדלת התחתון חוצץ בין הטומאה לטהרה. כ"כ הדלתות שבצדדים. וא"כ יכול שפיר להביאן דרך הרצועה הטמאה לא"י. ואי"ל כמו שעשו מעלה שאין כ"ח המוקף צמ"פ מציל בקודש. כ"כ אין דלתות מפסיקין הרי יש לחלק טובא. די"ל דבשלמא כ"ח במצ"פ מדעכ"פ לא מהני מלהוציא טומאה. [כפ"ח מ"ו] י"ל דבקודש החמירו דגם מלהכנים אינו מציל [ובזה יש ליישב קצת הצ"ע של תוס' חגיגה כ"ה ד"ה שונין] משא"כ הכא אמאי יחמירו בדלתות שמצילין בכל מקום. ומ"ש בקודש. וי"ל דשאני נסכים דלכל מסור' וחששו שמא לא יהיו נזהרים בהן יפה בהיותם על אדמה טמאה שגם אוירה טמא משא"כ פרה כל מעשי' ע"י ב"ד. והן יהיו נזהרים בהילדים שלא יטו א"ע נחוץ:

ונ"ל דאין ר"ל שיהיו המים צבור מתחתית הכוס עד למעלה על פני המים אלא ר"ל ע"פ מה דאמרינן [סוטה טז"ב] דאחר שנתן האפר לתוך המים מצוה לערב קאמר הכא שיתן כל כך אפר במים עד שאם יערב אח"כ האפר בהמים יראה האפר על פני המים. א"נ ר"ל שיתן כל כך אפר לתוך המים עד שכשיושם האפר לתוך המים. יראה על פני המים האפר המונח בשולי הכוס ולאפוקי בשיהי' האפר כל כך מעט עד שכשיושם לתוך המים יאבד במעוטו ולא יראנו עוד וכן משמע מדברי הר"ב [ספ"ד]:

ואע"ג דרק הזאה כשרה ע"י קטן [כפי"ב מ"י]. אבל קידוש הרי בפירוש תנינן [פ"ה מ"ד] דפסול ע"י קטן. ותו דגם במלוי פסק הרמב"ם [פ"ט מפרה] דפסול ע"י קטן. והכא הי' תרווייהו המלוי והקידוש ע"י קטן. י"ל התם בוודאי טמא. משא"כ הכא שבוודאי הכהנים והמתעסקים טהורים גמורים היו. וכל הדקדוקים שעשו היו רק לפרסם חומר טהרתה. לכן בחרו טפי בשנויים שא"א בהן להסתפק בשום פקפוק ספק טומאה. בהכהן ובהאפר ובהמים ובהכלים ובהממלאים ומזין. מדהיה הכל רק להכירא בעלמא בהך ניכר טפי:

ולהר"ש והר"ב כל פלוגתתן הוא רק האיך עשו בני הגולה כשעלו מבבל בימי עזרא. שהיו כולן טמאי מתים. ולא היו יכולין לעשות פרה בטהרה רק בכל הדקדוקים הללו. והיינו משום דבחורבן בית ראשון לא נשרף רק התקרה של בהמ"ק. אבל הכותלים נשארו קיימין. והאפר של משמרת נשאר טמון אצל כותל העזרה. ולא היו יכולין להתטהר מאפר ההוא. מדהיו כולן טמאי מתים. וכשיגעו בהאפר יטמאוה. דאף דאפר אמקט"ו מן התורה. עכ"פ מקט"ו מד"ס. להכי הוצרכו לכל תחבולות הללו להוציא האפר מהכד ע"י דילוג האיל. וגם הקידוש וההזאות עשו הכל ע"י קטנים כאלו שאין שום חשש פקפוק בטהרתן. וא"ת עכ"פ למה לקחו הילדים הטהורים הללו את האפר מהכד בידיהן ממש. דהרי בל"ז הוכרחו אח"כ ליקח האפר בתוך קמטי הסבך. ואף לרתוי"ט שכ' שלדעת הר"ש לא היה הר הבית חלול בימי בית ראשון. וא"כ גם כשהגיעו להר הבית לא היו יכולין התינוקות הללו לירד מהשוורים להושיט ידן לתוך הכד ליקח משם האפר. אלא כשדלג האיל. נתז המקל עם סבך החבל והאפר שבין הסבך. על הדלת שהילד יושב עליו. עכ"פ קשה דאפ"ה היו יכולין ליתן כף אבן ביד הילדים. ובעודם על השוורים יושיטו הכף הזה לתוך הכד ליקח מתוכו האפר לקדש בהכד שבידם עם מים. ולהזות.

י"ל דאע"ג שנזהרו מאד בטהרת הילדים. אפ"ה חששו שמא אח"כ יוודע שום חשש טומאה בהילדים. או שלא טבלו כראוי. ונמצא שטימאו כל האפר שכל טהרת ישראל תלוי בו. ולהכי התקינו שגם הם לא לקחו מהאפר. וגם בכף אבן לא רצו שיקחו האפר מהכד. דאולי יוודע בהם אח"כ חשש זיבה. ונמצא שכשהגיעו האפר שבהכד בהכף

שבידם. פסלו כל האפר שבהכד. א"נ דלהכי לא הניחו להילדים ליגע בהאפר שבכד ואפילו ע"י מגע דבר אחר. דהיינו ע"י כף של אבן. הכל הי' להכירא בעלמא. כדי שילמדו הרואים כ"א ק"ו בעצמו לבלי ליגע בהאפר כ"א לצורך מאוד. משום דהי' הכד הזה עומד במקום שהכל מצויין שם. וידים משמשניות הן. וגם נ"ל עוד שהאפר הזה שבכד מימי בית ראשון. הי' טמון תחת הכותלים במקום צנוע שלא היה ידוע רק ליחידי הדור. דאל"כ איך לא חשש שנטמאת האפר בשעת החורבן שהיו עכום"ז אז מרקדין בהיכלו. ואף שלא גזרו על מגען והסיטן עדיין שיהיו כזבין לכל דבריהם. עד ימי הלל ושמאי [כפ"ק דשבת]. אפ"ה שמא שקצוהו וטמאוהו בשרץ ונבלה וכדומה שטמא מדאורייתא. ואת"ל כיון דעזרה ר"ה היא בזמן בניינו [כפסחים יט"ב] וכ"ש בזמן חורבנו. והרי ליכא רק ספק טומאה והו"ל ספק טומאה בר"ה וטהור. תדע מדאצטריך לומר [בשבת כא"ב] דטמאו כל השמנים. משמע ודאי. הרי גם מספק הו"ל לטמא השמנים אע"כ מדהו"ל בעזרה סט"ו בר"ה. א"נ כיון דהאפר אמקט"ו רק מדרבנן וכמש"ל. הו"ל ספק דרבנן אם נטמא. ולא חיישיינן לה. עכ"פ הרי אמרינן [שבת קמב"ב] נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה. א"כ נפסל האפר בהיסח הדעת. אע"כ כיון שהיה גנוז מעין כל חי. הו"ל כמונח בקופסא סגור. ובכה"ג אינו פסול משום היסח הדעת [וכמש"ל בס"ד לקמן]. אמנם תמוה מאד מה קמ"ל תנא בכל זה. הרי מה דהוה הוה. וכן הקשה הש"ס [יומא דה"ב]. וגם הכא מאי נ"מ במה שעשו בני הגולה כשעלו מבבל. ואת"ל דתנא רצה להשמיענו מה נעשה לעתיד למען נדע האיך נתעסק גם אנחנו להתטהר כאשר במהרה יבנה המקדש. ליתא דהרי או לא יהי' שום אפר פרה בעולם. כאשר הי' לבני הגולה. אלא ע"כ שכל קרבנות הצבור דחו הטומאה [כפסחים סו"א. ור"ה ד"ל ע"א. ותענית דיז"א]. ולכל קרבנות יחיד יצטרכו להמתין עד שיגדלו בני כהנים שלא נגעו בטומאת מת מעולם [כמ"ש הרמב"ם בפירושו כאן]. וא"כ הם ודאי יהיו יכולין לעשות פרה בטהרה בלי הזאות כלל. תדע דאלת"ה אלא דגם לעתיד בב"י לא יעשו פרה רק ע"י הזאות. קשה הרי לא יהי' אפשר כלל לעשות פרה הראשונה דהרי אין אפר בנמצא להזאה. וע"כ צ"ל שיעשוה בנ"א שלא נטמאו בטומאת מת מעולם א"כ למה הצריך לן תנא לאשמעינן מה שעשו עולי בבל שהי' להן עדיין אפר פרה טמון. ואף את"ל כרתוי"ט דעכ"פ אפר פרה שעשה משרע"ה היא קיימת לעד ויתגלה לעתיד מקום גניזתה ויתטהרו ממנה. עכ"פ ק' אם פלוגתתם רק האיך עשו כשעלו מהגולה היאך נעשו לעתיד. א"כ מה השיב ר' יוסי אל תתנו מקום וכו'. הרי בין בעלותם מבבל ובין בשובם לא"י לעתיד לא היו ולא יהיו צדוקים מצויין ואין לחוש ללגלוגן. דכשעלו מבבל היה לבם נשבר בקרבם. ובכו בכי רב בזמן חנוכו

כנזכר בעזרא. וגם מדבנוהו בעוני ודלות [כקדושין סו"א ומנחות כח"ב]. ולכן לא היה להם שרירות לב כל כך ללגלג. וגם הצדוקים לא נצנצו רק זמן רב אח"כ. ואפילו את"ל דצדוקים דקאמר לאו דוקא. אלא ר"ל שאר אפיקורסים ככותיים וכדומה שגם בעלותם מבבל היו תמיד כספחת לבית ישראל. עכ"פ גם אם יהיו אני ולגלגו מה דהוה הוה. וגם לשון אל תתנו מקום לרדות. להבא משמע. ואי משום החשש לעתיד בב"י. ג"כ אין לחוש ללגלוג רשעים דאני יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם קודם ביאת משיח [כמגילה יז"ב]. וא"כ לגלוג מאן דכר שמי' אז. אלא ל"מ נ"ל דפלוגתתם במשנה היינו רק האיך יעשו פרה בכל פעם בזמן בית שני. וכן משמע סתמא דלישנא במתני'. ובתוספתא שעליה נסמך הר"ב בפירושו. קאמר רק שכשעלו מבבל הוכרחו מצד הדין לעשות כן בכל התחבולות ובדלוג האיל. מדהיו רוצים להקריב קרבנות היחיד מיד. והיה להן אפר. והיו כולן טמאי מתים. לכן לא הי' אפשר להם לעשות רק באופן הנזכר. ורק פלוגתייהו דרבנן ור' יוסי היינו האיך יעשו כל פרה בזמן הבית. שאע"ג שכבר הי' להם בני אדם טהורים. אפ"ה דקדקו לעשות בילדים ובכל השנויין להיכירא. ולזהירות לכל הרואים כדי שידעו כמה צריך להזהר בטהרת האפר שיהיה אח"כ נמסר לכל קהל עדת ישראל במושבותם. ור' יוסי מודה בילדים בכל השנויים. ורק בדלוג האיל פליג מדנראה בעיני הצדוקים כתעתוע ויעשונו לצחוק בעיני הרואים. מיהו לכ"ע דוקא להקידוש של מי חטאת שהזו על הכהן שעושה הפרה ועל המתעסקים. היו נזהרים לשאוב המים ע"י ילדים כאלה. לעשות כל השנוין לכל מר כדאית לי'. וזה משום שהפרה שעל ידה יתטהרו כל ישראל רצו שתעשה בלי שום חשש פקפוק ספק טומאה שאפשר. ולכן כל יום ויום מז' ימי הפרשת הכהן השוחט הפרה הזו עליו הילדים כמפורש במשנה [עיין רמב"ם פ"ב מפרה]. אבל אח"כ כשנתחלק האפר בכל גבול ישראל כלקמן בפרקין וכשרצו להזות על טמאי מתים. לא היו נזהרים בכל אלה. אלא כל הנצרך הולך אל ראש המשמר שאצלו היה מופקד האפר בטהרה. ומקבל ממנו האפר בשפופרת. וגם דוקא גדול צריך לשאוב אז המים ומקדש. ומזה. כדמוכח בכולה מכילתין:

וא"ת הרי גם לרבא בסוגיא דברכות [כט"א] דס"ל דיוחנן לאו היינו ינאי. עכ"פ מודה דיוחנן החמיץ בסוף כדמשמע סתמא דהתם. והרי זה סותר לכללא דכייל הש"ס [יומא לח"ב] דכל שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא. שוב אינו חוטא. ותו ק' דגם הם אמרו כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו [אבות פ"ג]. ומי מהבאים אחריו זיכה את הרבים יותר ממנו. בשימושו בכהונה גדולה פ' שנה ובתקנותיו הנכונות. ואי"ל דהחמיץ

כשעדיין לא עברו רוב שנותיו. דהרי לבסוף נעשה צדוקי קאמר. י"ל דאין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ [עירובין כז"א]:

ואע"ג דפרה אמקט"ו מחיים [כחולין עה"א] ורכ"מ [פ"ב מטומאת אוכלין ציין. ריש העור והרוטב. ולא נמצא שם]. וגם המתעסקים לא היו צריכים לילך בכבש זה. דעד האידנא מאן נטריינהו דהרי לא הפרישו ולא הזו רק על הכהן השוחטה לבד. והרי אפילו הילדים שהיו עוסקים בשאיבת המים שעלול טפי לקבל טומאה. יותר מהאפר שעסקו בו אנשים האלו [כלעיל כ"ו]. ואפ"ה קיי"ל דלא הזו עליהן. וכ"ש דלא הזו על המתעסקים. ומה הועיל שעבר על הכבש. י"ל כיון דהוצרכו לעשות כבש להכהן. דלדידי' שהופרש והוזה ודאי הועיל שהוליכוהו מלשכתו שבהר הבית להר הזתים ע"י כבש הזה. להכי לכבודו הוליכו עמו גם המתעסקים. וגם הפרה בעצמה. למען יכירו הכל למה הי' הזהירות היתירה בטהרתו צריכה:

כך פי' הר"ש והר"ב. וכך כתבו גם תוס' [יומא דב"א]. וא"ת למה הוצרכו לזה. הרי בשנטמא ע"י סמיכות ידים. אינו רק דרבנן וכל טומאה מד"ס א"צ הע"ש [כרש"י ביצה יח"א ורמב"ם רפ"ט מאהט"ו]. ורק משום מעלת חטאת גם טומאה דרבנן צריך הע"ש. ומה צורך לכל זה. הרי בל"ז היה טבו"י דאורייתא. דהרי הזו עליו ביום הז'. ומדאורייתא הרי נשא מי חטאת שלא לצורך וצריך טבילה והע"ש מדאורייתא [ועיין יומא דיד"ב]. וי"ל הרי הא דצריך פרישה ז"י ממלואים ילפינן לה [כיומא דב"א]. והרי התם לא הוכשרו לעבודה עד יום הח'. וכדכתיב ויהי ביום השמיני קרא משה וגו'. א"כ ה"נ לא נעשית הפרה עד יום ח' מהפרשתו. שלא הזו עליו בו ביום. וא"ת עכ"פ מה הועילו חכמים בתקנתן שיסמכו ידיהן עליו. הרי לצדוקים אין ממש בטומאה זו. דהרי הסנהדרין טהורים גמורים היו. הרי אפי' היו נטמאים בשרץ מקודם. אפ"ה לא היו מטמאים מדאורייתא לכה"ג ע"י סמיכת ידיהן עליו. דאדם וכלים אמקט"ו רק מאהט"ו [כב"ק דב"א]. י"ל כיון דכל כוונתנו כדי שישראל קדושים לא לגררו בתרייהו דצדוקים והרי כולם ידעו שאנו מחזיקין טומאה בסמיכת ידי כל אדם טהור. מדנחשב כטמא להטהור לחטאת. אמנם להרמב"ם טמאוהו בשרץ ממש. וכך כתב רש"י [חגיגה כג"א]. ונ"ל דרש"י הוצרך לפרש כן לשיטתי'. דהרי ס"ל [ביצה דיח"א]. דלטומאה דרבנן א"צ הע"ש. וכן מסקו התוס' [חגיגה כא"א]. וכ"כ הרמב"ם [רפ"ט מאהט"ו]. וא"כ לדברי רבותינו אלו צ"ל דסמכו ידיהן עליו. היינו כעין שסמך משרע"ה ידיו על יהושע. שיהי' מעתה במקומו. כ"כ סמכו סנהדרין ידיו עליו כדי להודיע כי ברצונם יעשה הפרה ולפי דעתן ושלא כדעת הצדוקים. וכמו ששאלו לקמן מה"ט. אזוב זה וכו':

כך כתבו רבעתו"ס [עירובין נח"א] ד"ה בחבל. ונ"ל דמגג הוא מין גמי קשה שאינו ראוי רק לסכוך. ואמקט"ו [כסוכה דכע"א] דאי גמי רך. ודאי ראוי למפץ ומחצלת לשכוב עליו ומקט"ו. [כשבת פ"ד ע"ב וסוכה דכע"א]:

והקשה רתוי"ט דביומא [פ"ג מ"ח] יהבינן טעמא דלהכי לא יפנה ראש פר יוה"כ למערב כדי שלא יהי' אחוריו למזבח. דשמא יטיל גללים. וא"כ הכא דליכא הך חששא דמזבח. הול"ל שיהיה ראשו למערב. ובמח"כ התם אמרינן רק דבשעת סמיכה היה ראוי להיות ראשו למערב. שהכהן היה ג"כ יכול לאמן את ידיו שיהיה גם הוא פניו למערב בשעת וודוי. אבל הכא דאיירי בשעת שחיטה. הרי קיי"ל [זבחים קי"ג] שחטה שלא כנגד פתח ההיכל פסולה. וא"כ אם בשעת שחיטה יהי' ראשה למערב. יהי' שחיטתה בין צפון לדרום. ולא כנגד פתח ההיכל. ותו דהרי אם יהיה בשעת שחיטה ראשה למערב. גם הכהן לא יהיה יכול לעמוד פניו למערב מול פתח ההיכל:

ובתוספתא אמרי' ששאל ג"כ להב"ד אשליך אשליך אשליך. והן משיבין לו הן הן הן. ונ"ל דשאלה זו היתה לחכמים מדדרשו אל תוך. דהיינו שישליך האזוב אל תוכה ממש. להכי שאלן אם כבר נתבקעה כדינה עד שיהי' ראוי להשליך כבר לשם הג' מינין. ונ"ל עוד דכל השאלות הללו היו רק בדברים שהצדוקים מפקפקין בהן. דלהן כל מיני ארז ואזוב כשרים. וגם ס"ל דמותר להשליכן לג' המינין לתוך השרפה גם בעוד שלא נתבקעה הפרה. ולהכי להוציא מלבן של צדוקים. שאל להסנהדרין שם על כל דבר ודבר שעושה אם הוא כראוי לפי דעתם כדי לפרסם שכל מה שעושה עושה כפי דעתם. ובזה יתורץ קושית רתוי"ט למה לא שאלו כה"ג בשאיבת המים לקידוש ובהזיית טמא מת. וגם לא במילי אחרינהו כהזיית המצורע. די"ל דהנך כולהו גם הצדוקים היו מודים בהן. ומה"ט נמי בקצירת העומר בשבת. שהצדוקים הכחישו הדין. הוצרכו לשאלות אלו בפרסום. להודיע כי לא מפיהן אנו חיין. ועוד נ"ל דאפילו במה שהכחישו הצדוקים. דוקא במה שנעשה בפרסום רב. כשרפת הפרה. וגם לחומר טהרתה שע"י יתטהרו כל ישראל רצו לפרסם ברבים שאין הדבר כמחשבת הצדוקים. משא"כ טהרת מצורע אף שגם בו אפשר פקפקו באזוב וכדומה. וכ"כ בהזאות טמא מת אע"ג שגם בו אפשר פקפקו בג' מינים אלו. אפ"ה מדנעשים ביחיד וחוץ לעיר וגם לא חמיר טהרתו כל כך מדהוא רק טהרת יחיד. להכי לא דקדקו לשאל כל שאלות כאלו. רק עשו כדעת התורה. ודיו:

והיינו מ"ד בתוספתא [ספ"ב דפרה]. של משמורות. ישראל מזין ממנו. זה שבהר המשחה. כהנים מקדשים בו וכו'. ונתקשה רתוי"ט מ"ש ישראל דקתני גבייהו מזין ומ"ש כהנים דנקט גבייהו מקדשין. אולם לפי דברינו בפנים מיושב שפיר דגבי הזאת כהנים

נקט שפיר לישנא דמקדשין. מדאין הזאתן להתטהר. רק להתקדש בקדושה יתירה כפי הראוי לבהמ"ק. להכי הזו מהאפר המונח במקום המשומר בטהרה גמורה במקום שע"ג כיפין. אמנם רש"י בחומש פי' שאותו שבהר המשחה היה שמור רק להזאת כה"ג. וכמדומה דס"ל כר"א. דרק בכה"ג נעשית הפרה. ולהכי לטהרתו קודם שיעשה אותה. לוקחין לו מהאפר זה שבהר המשחה. אמנם לעיל [פ"ג מ"ג] משמע שהאפר של משמרת בהר הבית בו טיהרו הכהן העושה הפרה וכן פירשו כל רבותינו שם וצ"ע:

פרק ד

והנה הג"ש זו מחוקה חוקה. הזכירה הרמב"ם כאן בפירושו. והוא מספרי. ותמוה לפ"ז מ"ש רבינו בעצמו [בפ"א מפרה] דנעשית בבגדי כה"ד. והרי קיי"ל כרבי מחבירו [יומא יב"ב] דבכל ימות השנה הי' אבנטו של כה"ג ושל כה"ד שניהן של כלאים. ורק אבנטו של כה"ג ביוה"כ של בוץ הי'. וכך פסק הרמב"ם בעצמו [בפ"ח מכלי מקדש]. וא"כ האיך כתב הרמב"ם כאן דנעשית בבגדי כה"ד. והרי אבנטו של כלאים הוה. ואנן ילפינן ג"ש חוקה חוקה דנהוי כביו"כ שאבנטו של בוץ. ובכהאי גוונא ודאי ראוי לומר אין ג"ש למחצה [כריתות כב"ב]. וא"כ כשיחגור אבנט כלאים הוה מחוסר בגדים ופסול. והן אמת שבתוספתא [פ"ז דפרה] אמרי' בפירוש שנעשית בבגדי כה"ד. וע"כ צ"ל דתוספתא ס"ל דאבנטו של כה"ד באמת של בוץ הי'. וכהך מ"ד דפליג ארבי. אבל הרמב"ם דפסק כרבי ק' דידי' אדידי'. אח"כ מצאתי שגם רמל"מ העיר בזה על הרמב"ם והניח בצ"ע. ולפענ"ד נראה דהרמב"ם הוכרח לומר כן. משום דקשיא לי' קראי אהדדי. דהרי הא דצריך בפרה בגדי כהונה. ילפינן מדכתיב גבה אלעזר הכהן. דהיינו בכהונה [כיומא מג"א]. והרי באותה שעה עדיין אהרן קיים היה. כדמוכח בסוגיא דהתם. והיה אלעזר עדיין כה"ד. ואבנט שבבגדיו שעטנז הי'. וא"כ היכי נילף הג"ש דחוקה מיו"כ שהי' אבנט של בוץ. ורחוק מן הדעת לומר דהג"ש דחוקה לא קאי רק כשיעשה אותה לדורות הכה"ג. דמאן יהיב לן סכינא חריפא למפסק מלת חוקה דכתיב באותה פרשה. דנימא דקאי רק אכה"ג ולא אכה"ד. ותו דאי נימא דג"ש דחוקה רק אכה"ג קאי דנהוי כביו"כ נגמרה לגמרי מהתם דלדורות לא תהיה כשרה רק בכה"ג כביו"כ והרי קיי"ל כמ"ד [יומא דמב"ב] דלא יליף ג"ש דחוקה להכי וכשרה לדורות אף בכה"ד. וגם אי"ל דהך ג"ש דחוקה אסמכתא בעלמא היא ומדרבנן ואשכחנא ג"ש טובא דכוותיה בש"ס [ועיין תוס' קדושין דכע"ב ד"ה גאולתו. ועיין חגיגה דיע"א. ומ"ק דד"א רש"י ד"ה אתא ג"ש. ועיין עוד מגילה דכ"ב משפחה משפחה. וביצה דיב"ב ג"ש במתני' שם. וגיטין יא"ב היקש עדיף]. דעכ"פ הכא

א"א לומר כן. דכיון דילפינן באותה פרשה מאלעזר הכהן דכשרה בבגדי כה"ד. היכא מצו רבנן עקרי מה שצותה תורה בפירוש [כמ"ק דד"א]. וכ"ש בפרה שכל הכתוב בה מעכב בה [כיומא עב"א]. אע"כ דילפותא דג"ש דחוקה. היינו רק למצוה בעלמא. שתהיה בכה"ג ובבגדי לבן. אבל בגדי כהונה דילפינן מאלעזר בכהונתו. ודאי מעכב [ועיין מ"ש בס"ד בפרקין סי' ה'. דרק שכתוב בפירוש בפרשת פרה. מעכב. ולא מה דילפינן בחד מהלימודים ממקום אחר]. וזה מדוייק מאוד במשנתנו. דלמה שני תנא בלישנא ולא נקיט כברישא. ונימא ואם עשאה שלא בבגדי לבן פסולה. אע"כ דרק לכתחלה צריך בגדי לבן. ובדיעבד גם בבגדי כה"ד כשרה. רק דקק"ל דא"כ עכ"פ הו"ל להרמב"ם. להשמיענו דלכתחלה מצוה בבגדי לבן. וי"ל:

כך פירשו כל רבותינו טעמן. דמדכתיב ושרף את הפרה שרפה א' במשמע. אמנם תמהני מאד אי בשחלקה אפי' בשרפה בגת א' נמי פסולה. וכדאמרינן [חולין יא"א] ושחט ושרף. מה שחיטה שלמה אף שרפה כן. ואפילו את"ל דלא כפי' רבותינו. אלא מיירי הכא שהניחה שלימה ע"ג ב' מערכות. אפ"ה ק' סוגיא דהתם ממשנה שלמה דהכא דתני בפירוש לקמן הפשיטה ונתחה כשרה. ואי"ל דהיינו רק בדיעבד. אבל לכתחלה צריך שישרפה שלמה. וילפותא דרבה בר שילא התם דניזל בת"ר. היינו מדמצרכינן לכתחלה שלימה. ולא חיישינן שמא טרפה היא. מדרוב כשרות הן. ליתא דהרי כבר כתבו תוס' [ניטין דג"ב ד"ה וכי] דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד. ונ"ל ראי' לדבריהן. מדקיי"ל בעינן קרא כדכתיב [כסנהדרין מה"ב]. ורק היכא דרבי קרא דאינו מעכב. מחלקינן בין אפשר ללא אפשר. כתכלת שאינו מעכב הלבן [מנחות לח"א]. וכ"כ נערה המאורסה שאין לה פתח בית אב [כתוס' כתובות מד"א ד"ה אין]. ואי נימא דאשכחנא בדאורייתא חילוק בין לכתחלה ודיעבד. נימא דרק הכא הצריכה תורה לכתחלה יד העדים ופתח בית אב. אבל בלא אפשר. הו"ל כדיעבד. ויקיימו מצות ב"ד גם בלא הנך. ודוחק לחלק ולומר דרק לענין קיום כל המצוה שייך דיעבד בדאורייתא. אבל לענין קיום חצי המצוה. אמרי' שמקיים כולה כדכתיב או שלא יקיימה כלל. וא"כ ה"נ אי נימא דבדיעבד גם כשלא נשרפה שלימה כשרה. הרי מהיקש ילפינן כן. מדכתיב ושחט ושרף הרי כל היקש דאורייתא הוא. וי"ל דהרי רבה בר שילא דיליף הך היקישא. ס"ל דפרה חטאת קריי' רחמנא (כחולין שם). וא"כ הרי בקדשים בעינן שינה עליו הכתוב לעכב (כזבחים מח"א). ותוס' מנחות לה"א ד"ה ואם. ויש לעיין בזה תוס' מנחות יט"א בסוף הד"ה ושאני. ודו"ק. ועיין עוד שם דיח"ב תוס' ד"ה ואמר. ופסחים יא"א ד"ה קוצרין). ולפ"ז יש שפיר לומר דרק לכתחלה בעינן שתהיה שלמה בשעת שרפה.

מיהו בל"ז דברי התוס' הנ"ל בגיטין. דבכל התורה אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד. תמוה מאד. דת"ש כה"ג לא ישא בוגרת ומוכת עץ. ואם נשא נשוי (יבמות נט"א). וזהו מן התורה (כתוס' כתובות דלע"א ד"ה איכא). וכ"כ ילפינן מקרא דלא תפסו קידושין באשת אב (כקידושין סז"ב). ומקשינן התם אימא תרווייהו באשת אב. והא לכתחלה והא דיעבד. ומשני. לכתחלה מאחות אשה נפקא. הרי דגם בדאורייתא מחלקינן בין לכתחלה לדיעבד. וכ"כ קי"ל בנזיר ממורט פטור מהעברת תער (כיומא סא"ב. ועמ"ש בס"ד נגעים פט"ו סי' ל"ב). הרי דגם בזה בדאורייתא מחלקינן בין לכתחלה לדיעבד. וגם רבעתו"ס בעצמן כתבו (פסחים יא"א) דגם בדאורייתא יש לחלק בין לכתחלה לדיעבד. אבל בכל זה לא נרפא קושיתינו הנ"ל דהרי בפרה אלעזר וחוקה כתיב בה. ולהכי כל הכתוב בה מעכב בה (כיומא דמב"א וא"כ מדמקשינן) שרפה לשחיטה שתהיה שלימה. האיך אמרי' במשנה דבהפשיט' ונתחה כשרה בדיעבד. ואפשר לחלק ולומר דדוקא מ"ש בה בפירוש מעכב מדכתיב בה חוקה. ולא מה דלא ילפינן רק בהיקש. וצ"ע:

כך כתב הרמב"ם כאן. ובחיבורו [פ"ד מפרה]. וכך פירש נמי רב"א. ונ"ל דבהפסיק בהזאה פסולה בין הזאות כשרות. נפסלה הפרה. משום דעשה מלאכה בשעת עסקו בענייני מצות הפרה. וכמבואר במשנה ז'. והא דנקט תנא הך פסולא. בהזאות ו' וז'. ה"ה בהזאה א' וב' וכדומה. רק נקט ו' וז' מדבעי למנקט אבתרה ז' וח' דכשרה. אמנם הר"ש והר"ב פירשו שטעה במניין ההזאות. שההזאה הששית קרא אותה שביעית. אע"ג שחזר והזה שביעית כדינה. אפ"ה מדלא קרא לששית שם הראוי לה פסולה. ולפענ"ד נראה דאף דאילה"ק על פי' זה. דא"כ למה נקט הקרא לששית שביעית דוקא. הרי גם בקרא לה שם אחר שאינו ראוי לה פסול. די"ל אין הכי נמי רק אורחא דמילתא נקט. דרגיל לטעות בששית בשם מספר הסמוך לו דהיינו שביעית. אעפ"כ פשטות לשון המשנה משמע טפי כלשון הרמב"ם. מדלא קאמר קרא לששית שביעית וכו'. כדקאמר כה"ג לגבי מעשר [שלהי בכורות]. ודו"ק. מיהו גם לפירוש זה נ"ל דה"ה לקרא להזאה אחרת שם שאינו ראוי לה. ורק משום סיפא נקט הכי וכדאמרן. אמנם תמהני מאד דמנ"ל לרבותינו שיפסול בה טעות במניין ההזאות. וכי מספר ז' הזאות אמרה תורה כבספירת העומר שיהי' מניין הזאות מעכב בה. ורק במעשר בהמה אשכחן כה"ג [בכורות פ"ט מ"ח] דבקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי וכו' שחל עליו שם שאינו שלו מדרביי' קרא. וכמ"ש הר"ב התם. מדכתיב וכל מעשר בקר לרבות תשיעי ואחד עשר. אבל הכא מנ"ל שיחול על הזאה שם הטעות. שתפסל הפרה עי"ז. ותו דהרי ביומא [דנה"א] פליגי בטעם הדבר למה הזאה ראשונה צריכה מניין עם כל א' וא'. אי משום שלא יטעה בהזאות.

או מדרביי' קרא. וקאמרי מה נ"מ. איכא בינייהו דלא מני ולא טעה. דלמ"ד שלא יטעה. הרי לא טעה וכשר. ולמ"ד דרביי' קרא. לפיכך אף שלא טעה בהזאות. אפ"ה מדשינה ממה שאמרה תורה. נפסל ההזאה. ור"ל מדהוה לי' דברים הנעשים בבגדי לבן בפנים דמעכב [כמבואר שם ד"מ ע"א] ובאמת בהזאות שבפרוכת כה"ג לא נפסל. מדהן נעשין בבגדי לבן מבחוץ. אף דהוקשו הזאות דחוץ להזאות בפנים [כלשם נו"ב]. לא אמרי' בכה"ג אין היקש למחצה [כריתות כב"ב]. דהכא שאני. מדלא מסתבר להשוותן לגמרי [וזה כסברת תוס' יבמות דפו"א ד"ה אף]. עכ"פ הרי מבואר דלמ"ד דמדאורייתא צריך למנות הראשונה עם כל א'. אז אם לא מנה לא מעכב. משמע ודאי דהא בהזאות הז' שאינן מפורש בתורה שצריך למנותן. אם לא מנה לא מעכב. וגם התם קיי"ל דלא מערב [כרמב"ם פ"ג מיו"כ ה"ה]. וא"כ מ"ש הכא. ותו דאף למ"ד התם דמניין מעכב עכ"פ לא שמעינן שיפסל הדם עי"ז. די"ל דאף דמניין מעכב. עכ"פ בלא מנה חוזר ומזה וסופר. וא"כ מ"ש הכא דנימא שתפסל הפרה לגמרי ע"י שלא מנה כראוי. מיהו זה יש ליישב קצת דהכא כשלא היו ההזאות כראוי הו"ל כהפסיק במלאכה בשעת עסקו בה. ורבינו הרא"ש ז"ל הרגיש קצת בקושייתינו הנ"ל. וכ' בפירושו כאן וז"ל ואע"ג דהיכא דלא מנה כלל לא מעכב אפ"ה כשכינה להזאה שם שאינו ראוי לה נפסלה. אמנם אני בעניותי אכתי לא ידענא גם הא מנ"ל שתפסל הזאה בשכינה לה שם שאינו שלה. ותו ק' הרי בסיפא אמרינן דכשכי' לשביעית שמינית כשרה. אלמא דאע"ג שכינה לשביעית שם שמינית שאינו שלה לא נפסלה. ומ"ש ששית משביעית שתפסל ע"י שכינה לה שם שאינו שלה. ודוחק לומר שכוונת רבינו דמשום הפסק מלאכה פסל. שאין משמעות לשונו כך. וצ"ע:

וא"ת להרמב"ם שמפרש דמשביעית שמינית ר"ל דמטבילה ז' הזה ז' וח'. ואח"כ תו טבל והזה הזאה ח'. א"כ אף שהזאה הח' נעשה ע"י כהן אחר. עכ"פ ע"י שעשה הכהן המופרש ב' הזאות מטבילת ז'. נפסלה הזאה ז' ע"י הזאה שנייה שעשה עמה משום מלאכה. י"ל כיון שאחר הזאת ז' צריך בל"ז לקנח אצבעו משיורי הדם. א"כ מה לי קינח או בשזרקו לרוח בהזאה ח'. א"כ אין בהזאה שעושה משיורי הדם משום מלאכה שלא בעסק הפרה. דהרי עסוק הוא לנקות אצבעו משיורי הדם. ודמי לקושר כד השאיבה באסל שאינו פוסלו משום הפסק מלאכה [כפ"ז מ"ה]: ולא דמי להזה מו' ז' דאמרינן לעיל שנפסלה. ונחשבת הזאת ז' דבהדי הזאה ו' כמלאכה. והרי התם נמי ודאי צריך לקנח אצבעו בין הזאה להזאה. י"ל התם מדמפסיק בין הזאות הצריכות עם הזאה פסול מחשבה שפיר כמלאכה. דהרי גם הוא אחשבה כך. והו"ל שפיר כאלו הפסיק במלאכה. ודו"ק:

כך כ' הר"ש והרא"ש והר"ב. ותמהני מאד מה ענין טומאת בגדים של פרה שהוא אפילו רק בשעה שעוסק בענייניה ובשרפתה ואפילו לא נגע ולא נשא אותה. לטומאת בגדים של נבלה שהיא רק בשעה שנושאה. והרי אפילו בשעה שנגע בנבלה אינו מטמא בגדים [ככלים פ"א מ"ב] דתנינן וחשוכי בגדים במגע. וכ"ש בשעה שעוסק בשרפתה. וא"כ שפיר מצי תנא איירי בנתנבלה. ואפ"ה קמ"ל מתני' דעכ"פ אמ"ט בגדים משום טומאת פרה. בעסק מעסקי' אפילו נגע בה. ואת"ל דרבותינו דייקו דמדסתם תנא וקאמר אמ"ט בגדים. משמע אפילו בנשאה. הרי בכה"ג לא אפשר דמיירי בנתנבלה. עכ"פ ק' לרש"י [חולין כ"ט ב'] שכתב דאפשר דמיירי גם בנתנבלה. אלא דאפ"ה נ"מ בין טומאת נבלה לטומאת פרה. וכגון שאסף הפרה או שרפה ולא נגע בה. או שנגע בה בפשוטי כלי עץ שאמקט"ו. וזה תמוה טפי. דחדא ל"ל שנגעה בפשוטי כלי עץ. הרי אפילו נגע בה ממש בידו אין הנבלה מטמא בגדים במגע וכדאמרן. ואף אם תדחק ותאמר דמ"ש רש"י או בפשוטי כלי עץ. היינו שנגע בהאפר בשעה שכנסו. דאז א"א שלא הסיט האפר. והרי כל היסט הוא כמשא [כחולין קכד"ב] ולהכי אוקמה שנגע בו בכלי עץ דק באופן שלא הסיט האפר. אפ"ה ק' דהרי נבלה משנשרפה ונעשית אפר שוב אין שם נבלה עליה ואמ"ט כלל. דהרי אפילו מת שנשרף עד שנעשה אפר. אמ"ט כלל [כנדה כז"ב]. והקב"ה ברוב רחמיו יאיר עיני במאור תורתו הקדושה. כי הדבר צריך תלמוד וצ"ע מאוד:

פרק ה

והר"ש והר"ב כתבי דמיירי שנצרך הכ"ח לשום לתוכו אפר חטאת. ולכאורה א"א לומר כן. דהרי כל כלי שצריך להאפר צריך שבשעה שיתן לתוכו האפר. יהי' הכלי טבו"י [כרמב"ם ספ"א דפרה]. וא"כ צריך לטמאו מקודם. והרי כל כ"ח שנטמא אין לו טהרה במקוה [כשבת כד"ב]. וי"ל הרי ע"כ מ"ש הרמב"ם דלאפר לריך כלי טבו"י. הייני רק בכלי דשייך בי' טבילה. דאל"כ קשה האיך לקחו לו קלל אבן [כפ"ג מ"ג]. אע"ג דלא שייך בי' טבו"י מדא"א בו טומאה. א"כ י"ל דה"ה בכ"ח כיון דא"א בו טבו"י שרי. וע"כ צ"ל כן. דהרי תנינן [פ"י מ"ג] קלל של חטאת שנגע בשרץ טהור. ופי' הרמב"ם בעצמו [רפי"ד מפרה]. וז"ל כ"ח שיש בתוכו אפר פרה ונגע בשרץ טהור. הרי דשרינן ליתן אפרה לכ"ח. וא"ת עכ"פ כל כלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקודש וכ"ש לחטאת. אע"ג שגמרן חבר [כחגיגה פ"ג מ"ה]. וכ"ש הכא שגמרן ע"ה. והכא הרי כ"ח שנטמא לא מהני לי' טבילה. נ"ל דכיון דעיקר טעמא שצריך טבילה. ה"ט שמא קודם שנגמר נפל עליו רוק מע"ה ונשאר עליו לח עד אחר שנגמר. אע"ג דמשנגמר מזהר זהיר בי' חבר.

א"כ הכא שהוציאו בטהרה להכ"ח מהכבשן. ליכא למיחש להכי. דהרי אין כ"ח מקבל טומאה עד שיצרפנו בכבשן [ככלים פ"ד מ"ד]. ולפיכך אפילו נזרק עליו תחלה מעט רוק טמא. כבר נתייבש בכבשן. ולפ"ז כל כ"ח שנגמר בטהרה אין לחוש בו כלל וטהור.
ובזה יתורץ המשנה [חגיגה פ"ג מ"ה] וע"ש:
ואמרינן בתוספתא [פ"ד] לן ואח"כ טבל. נטמאו הכלים. ונ"ל דר"ל אע"ג שלן על הכבשן ושמרו כראוי תמיד. ואפילו כשהניח שומר בשעה שהלך לטבול [זר זהב] אפ"ה לא מהני. ונ"ל טעם הדבר. דמשום דבשעת שמירתו הוא עצמו טמא הי'. חיישינן שמא לא שמר יפה יפה. דהרי אע"ג שהוא טהור גמור. חיישינן לגבי חטאת שמא לא דקדק בגופו ונטמא ממש. וכ"ש דחיישנן שטמא זה לא דקדק בשיגע הע"ה בהכלים הללו ששייכי' לו. ושמא טימאן ולאו אדעתי' של השומר הטמא:
והר"ב כאן כתב דמיירי שתקנה לשום לתוכה האפר או מי חטאת משמע מדבריו דאף למי חטאת צריך שיהי' טבו"י דוקא. וק' הרי במשנה ה' לקמן אמרינן בפירוש דאפילו בכלי גללים ואבנים מקדשין. והרי הנך מדאמקט"ו א"א שיהיו טבו"י. ואי"ל דדוקא הכלי שמקדשין בו המים בהאפר שרי כשאמקט"ו. אבל הכלי ששואבין בה המים לחטאת צריך שתהי' כלי שמקט"ו. ליתא. דמ"ש זו מזו. ותו בפירוש תנינן שהתינוקות שאבו המים בכוסות של אבן [כפ"ג מ"ב]. גם אי"ל דהר"ב ס"ל דאף דרשאי ליקח להאפר או לקידוש גם כלי שאמקט"ו. עכ"פ כל שלוקח כלי שמקט"ו. צריך שיטמאנו ויטבלנו כדי שיהי' טבו"י דוקא. עכ"פ אי נימא כהר"ב דאין חילוק בין מי חטאת לאפר חטאת דבשניהן כשירצה להשתמש להן בכלי המקט"ו. צריך שיהי' טבו"י דוקא. דהיינו שיטמאנו ויטבלנו. וישתמש בו קודם הע"ש. א"כ א"א כלל שישתמש בכ"ח לחטאת.
דהרי כ"ח שנטמא לא מהני לי' תו טבילה [כשבת דפ"ד]. וא"כ האיך נפרנס משנתנו בריש פרקין וכמה דוכתי בש"ס דאמרינן בפירוש שלקחו חבית חרס ושאר כ"ח לחטאת. ואת"ל כמ"ש לעיל (סי' א') דגם כ"ח שרי לאפר. עכ"פ ק' לרבינו הר"ב דידי' אדידי'. דלעיל במשנתנו כ' דלר' יהושע להכי לא שרי לכתחלה לשום מים שירצה לקדש. לתוך קרויי'. דחיישינן שמא יפלוט. וק' הרי בל"ז לר' יהושע א"א שיקדש בקרויי'. דהרי קודם שנטמאת טומאה דאורייתא בכל הכלים אסור לקדש. ולאחר שנטמאת. גם לת"ק אסור לקדש בקרויי'. א"כ דדוקא באפר החטאת שהקפידו הצדוקים בגופה לומר שבמעורבי שמש היתה נעשית. להכי תקנו חז"ל להוציא מלבן של צדוקים דגם אפר גופה תעשה בטבו"י דוקא. אבל במי חטאת לא גזרו. מדכבר מוכח לעין כל שלא כדבריהם. כשהקלנו באפרה. להכי אף דקיימא לן דלמלאות ולקדש ולהזות כולן סגי כשהן טבו"י. אפ"ה

רשאי ליקח גם כלי שהוא טהור גמור. כגון כ"ח חדש או כלי גללים ואבנים וכדומה. והנה הרמב"ם אף שבפירוש המשנה הכא כתב כהר"ב. דמיירי הכא בירדו למלאותו אפר חטאת או מי חטאת. אפ"ה כפי הנראה שבימי זקנותו חזר בו בחיבורו [בספ"א דפרה] כתב בפירוש דרק אותו כלי שישום לתוכה האפר פרה. צריך שיהי' טבו"י. ובתר הכי מיד מייתי דין משנתנו שחתך שפופרת לשום לתוכו אפר חטאת. ורק בפ"ו [ה"ג] דייק וכתב דינא דמשנה ה'. דבכל הכלים מקדשין. ואפילו בכלי שאמקט"ו. ש"מ דס"ל לחלק בין כלים שצריך להאפר. היא צריכה שתהי' טבו"י. אבל הכלי שצריך להמי חטאת. לא. וכמו שכתבנו. ורק שבפ"י [ה"ה] כתב שגם למלוי ולקידוש והזיי' רשאי ליקח כלי טבו"י. וגם סוף דבריו שם יש ליישבן שכך כוונתו. ודו"ק. מיהו נ"ל דאף לפמ"ש דכל כלי שצריך להאפר הי' צריך שיהי' ראוי לקט"ו. כדי שיהי' אפשר שתהי' טבו"י. אפ"ה הקלל שהי' עומד בפתח העזרה עם אפר פרה. בו היו מקפידין שיהי' מאבן אף שכלי אבן מדאמקט"ו א"א שיהי' טבו"י. אפ"ה מדנצרך רק לכהן העושה הפרה. בו בעצמו כבר הי' בו הוכחה שלא כדעת הצדוקים. מדהי' הוא עצמו טבו"י להכי הא עדיף ליקח כלי שאמקט"ו כלל:

וא"ת לפ"ז למאן דס"ל לעיל [פ"ג סי' מ"א] דסגי לן בשיטמאו להכהן בסמיכות ידים. דהו"ל רק טומאה דרבנן. והרי כל טומאה דרבנן א"צ הערב שמש [כרש"י ביצה דיח"א]. וכן מוכח נמי מלקמן [פי"א מ"ה] דקאמר כל הטעון ביאת מים מד"ס. מותר מיד בתרומה וקדשים לאחר שטבל. מדא"צ הע"ש. וא"כ לר' יהושע דקיי"ל הכא כוותי' לגבי ר"א דשמותי הוא. היכא סגי לן התם בשיטמאוהו בסמיכות ידים שא"צ הע"ש. ומה הועילו חכמים בתקנתן. ואת"ל דהא דקאמר הכא ר' יהושע יטמא ויטבול. לאו שיטמאו טומאה דאורייתא. אלא כי התם שיטמאוהו בסמיכות ידים. ואע"ג שבין זה או זה הו"ל טומאה מדרבנן וא"צ הע"ש. אפ"ה יוציאו מלבן של צדוקים. מדלא סמכו על טומאה דממילא. וגרמו טומאה מה שלא היו צריכים. בזה נפרסם שאין אנו חוששין לדבריהן שצריכין טהור גמור. ולעולם גם הכא בטומאה דרבנן טמאוהו. ליתא. דהרי בש"ס [חגיגה כג"א] קאמרי' דאי בשחתך ע"ה את השפופרת ל"ל לר' יהושע דמצריך שיטמאו בידים. הרי טמא וקאי. מאי קושיא. הרי הך טומאה דקאי בה. היא טומאה ממילא. אבל ר' יהושע מצריך להכירא דצדוקים שיטמאוהו בידים. גם אי"ל דדוקא לעיל בפ"ג שהכהן טהור לגמרי הוא. איכא שפיר היכרא כשיטמאוהו בידים. אבל הכא שפיר מקשה הש"ס דאי בשחתכו הע"ה כבר נטמא הכלי. ואין כאן היכרא בשנטמאו בידים. ליתא, דהרי להצדוקים גם טומאת כלי שחתכו ע"ה טהור גמור הוא. ואיכא שפיר היכרא

בשנטמאו בידים. אולם נ"ל דהרי בל"ז קשה דברי הרמב"ם אהדדי. שהרי כתב [ברפ"ט מאהט"ו] דכיון דהאוכל אוכלים טמאים או שותה משקין טמאים. והבא ראשו ורובו במים שאובין. או בנפלו ג' לוגין שאובין על ראשו ורובו כולן טמאים מד"ס. לפיכך מיד שטבלו טהורים וא"צ הע"ש. וכן כתב רבינו בפירושי במכילתין [רפ"ט] דלכל טומאה דרבנן א"צ הע"ש. וק' והרי רבינו בכבודו ובעצמו כתב [בפ"י מאהט"ו ה"ב] דטבו"י אף שהי' טומאתו רק מד"ס. הרי הוא כשני לטומאה עד אחר הער"ש. וכן כתב עוד [פי"ג מאהטוה"ו]. דהמוצא סכין בי"ג בניסן. מזה עליו ומטבילו ושוחט בו למחר. והרי טומאת כלים הנמצאים. רק טומאה דרבנן היא [כפ"ד דטהרות מ"ה]. אע"כ דהא דתנינן לקמן [פי"א מ"ה] דטומאה דרבנן א"צ הע"ש היינו רק כשעיקר הטומאה היא דרבנן. ואין בה חשש סרך טומאה דאורייתא ככל הנך דחשיב הרמב"ם [רפ"ט מאהט"ו] דכולן רק משום גזירה טימאום [כפ"ק דשבת די"ד]. אבל בהן עצמן אין שום חשש טומאה דאורייתא. להכי כל כה"ג א"צ הע"ש. אבל כלי שנמצא. שיש בו ספק שמא נטמא טומאה דאורייתא. וכמו כן כל הטהור לקודש דטמא לחטאת כסמיכות ידים על הכה"ג. דמשום חומר טהרת חטאת. חיישינן שמא לא דקדקו כל כך להזהר מטומאה דאורייתא. להכי מדעיקרן חשש טומאה דאורייתא. צריכים הע"ש ככל טומאה דאורייתא. וכן רכ"מ [פ"י מאהט"ו ה"ב]. גם הוא שעינו כעין הבדולח. הציץ ונפגע כבר לחלק יצא. שיש בטומאות שמד"ס. שצריכים הער"ש. ויש שא"צ. אלא שלא תיחם גבול שביניהן. והרי אנא תלמיד מתלמידיו הקטע היוצא בקב שלו שאינו נקי. הא אנא מפסחים בזזו בז. קמתי אני לפתוח שערי צדק. לומר גבול יש בה. אח"כ ראיתי שהר"ש [טהרות פי"א מ"ג] חילק באופן אחר. דכל הטמא גם לחולין צריך הע"ש. אבל מה שהוא מצד מעל' א"צ הע"ש. ונ"ל דהיא היא. וכן מוכח לע"ד מחגיגה [כג"א] דמקשה הש"ס דחתכה מאן. אי דחתכה חבר ל"ל לר"א למטבלה. ואי דחתכה ע"ה ל"ל לר' יהושע שיטמאה ויטבול. הא טמא וקאי. ומשני לעולם שחתכה חבר. ואפ"ה מצריך לה ר"א טבילה. משום רוק ע"ה. וכדתנן כל כלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה מה"ט. וק' ע"ז א"כ הדרא קושיא לדוכתא. וכי בהא נימא ר' יהושע יטמא ויטבול הא טמא וקאי. אע"כ דאע"ג דטומאת רוק של ע"ה. או מגע ע"ה בכלי שעשה. יש בהן חשש טומאה דאורייתא. דשמא הע"ה זב הוא [כנדה לג"ב]. עכ"פ הרי שפופרת זה חתכה חבר. ורק משום דרוב בעלי מלאכות ע"ה הם. משום לא פלוג גזרו גם בחבר. ותו הרי כלי זה שעשה חבר. יש להכלי חזקת טהרה. ומהכ"ת ניחוש שנפל אח"כ רוק ע"ה. והרי ס"ס הוא. דאימא לא נפל. ואי נמי נפל. שמא הע"ה טהור הי'. וגם רוקו טהור הוא. ואע"ג דמחמרינן בהך ס"ס. עכ"פ רק חומרא דרבנן בעלמא הוא.

והא ראי' דרק לקודש צריך טבילת כלי הנגמר בטהרה ולא לתרומה. לפיכך הו"ל כעיקר טומאה דרבנן וא"צ הע"ש. אבל בהס"ד דש"ס שחתכה ע"ה והרי ודאי נגע בה. והרי גם לחולין מטמא הע"ה במגעו בכלי מחשש שהוא זב [כנדה לג"ב]. הו"ל ספקו כספק טומאה דאורייתא. וצריך הער"ש. ולהכי שפיר מקשה שם לר' יהושע. ל"ל לטמאו תו הא טמא וקאי. א"נ י"ל דדוקא בכהן העושה הפרה. לא רצו לזלזל בטהרת גופו כל כך. לטמאו ממש [כתוס' יומא דב"א]. להכי הסתפקו במה שטמאוהו בפרסום לפני ישרים ועדה. משא"כ הכא בהכלי. הרי קידוש והזיי' לכל מסורה. להכי הצריכו לטמאו ממש. כדי לקעקע מכל וכל דעת צדוקים אצל כל יחיד ויחיד בחדרו. ודוק:

ול"מ הי' נ"ל דמדנקט בסוף מקדשי' בה. דקאי אספינה לחוד. ולא כללה לספינה בהדי כל הכלים דרישא. ש"מ דבספינה לא בעי לאשמעינן דאע"ג שאמקט"ו מקדשין בה. והיינו כדאשמעינן הך מילתא בכלי גללים ואינך דנקט. אלא בספינה מילתא אחריתי קמ"ל. דאע"ג דמי חטאת אסור להעבירן בספינה [כפ"ט מ"ו] להכי קמ"ל הכא דדוקא להעבירן וכמעשה שהי', אסור. אבל בספינה עומדת או גוששת מותר לקדש. א"נ דוקא כלים שבהן מי חטאת אסור להביאן בספינה. אבל בספינה גופה שרי לקדש דהכל אסור רק בדהוה כעין מעשה שהי'. א"נ הכא בים הגדול מיירי דשרי להביאן בו בספינה [כרמב"ם פ"י מפרה ה"ג]:

כך כ' רתוי"ט. ונ"ל דעכ"פ צריך שיהי' הב"ק ההוא בכדי להחזיק מים כל כך בכדי להטביל בו ראשי גבעולין [כלקמן פי"ב מ"ה. ויומא דיד"א]. וכתב הגאון רב"א. דמדלא קאמר הכא כבסיפא בעטרה. דאם הלכו המים לשם פסול. ש"מ דהכא אפילו מגיעים המים למעלה מהנקב. אפ"ה כשרים לקידוש והזאה. וא"כ אם זה בהזאה דאורייתא. כ"ש בנטילה דרבנן. עכת"ד. והן אמת שכך כ' ג"כ האגודה וזה דלא כהרא"ש כאן. שכ' דגם הכא דינו כבעטרה בסיפא. ורק כשהמים מגיעים עד תחת הנקב. כשר להקידוש. אולם לדברי רב"א ע"כ צריך לחלק בין רישא לסיפא. דדוקא בעטרה. שכל העטרה סביב אינה מגוף הכלי. וגם העטרה המקפת כולה אינה מהודקת יפה בהכלי בכדי שתנטל עמה. לפיכך הו"ל כליתא כלל. משא"כ הכא. שכל החלק שלמעלה מהנקב הוא מגוף הכלי ומהודק יפה יפה. להכי אפילו נימא דכל החלק שלמעלה מהנקב שמן הצד הו"ל כעטרה. הרי עכ"פ ניטל עמה. לפיכך אפילו המים שלמעלה מהנקב כשרים. אולם רטו"ז [א"ח קנ"ט סק"א] כתב שמתוך קושיא שממשנה זו. צריך לחלק דדוקא במי חטאת שאינו שופך דרך פיו של הכלי כשר נקב שמן הצד. אבל בנט"י שצריך לשפוך המים דרך פיו. והרי כל מה שלמעלה מהנקב. הו"ל כאילו אינו תוך כלי ועכתד"ק. ולא זכיתי

להבין ד"ק. דהרי במי חטאת נמי טובל האזוב בהמים שלמעלה מהנקב. וא"כ שפיר הוכיח רבינו רב"א. דמדלא מחלק הכא כבעטרה. ש"מ דהכא אפילו הגיעו המים למעלה מהנקב כשר אפילו למי חטאת דאורייתא. וכ"ש לנט"י דרבנן. מיהו נ"ל דגם לפי דברי רב"א די לבא מן הדין להיות כנדון. דכמו במי חטאת. צריך עכ"פ שיהי' הנקב פקוק. ה"נ בנט"י אינו כשר רק בשפקקו. אפילו בדבר שאינו מהודק כסמרטוט או שעוה וכדומה. ונ"ל הטעם לחלק בין פקוק לשאינו פקוק. דדוקא כשהנקב פקוק. בטל מיעוט הסתימה של הפקק נגד הדופן כולו. ומחשב שפיר כאילו כולו עגול כלי מדכולו עכ"פ סתום. אבל כשהניח הנקב בלי סתימה. האיך יכשר. והרי נגד הנקב אינו עגול כלי. וע"כ צריך עתה לחלק בין פקוק לאינו פקוק גם בנט"י דאל"כ תיקשי להגאון רב"א. מהא דאמרינן [חולין קז"א. דכלי שניקב בכונס משקה פסול לנט"י. ודוחק לומר דהתם בניקב בשוליו מיירי. אע"כ דהתם בחולין מיירי בשלא פקקו. וכן מסתבר גם מהרמב"ם דגם בשניקב מצדו אפשר דכשר. שהרי כתב [פ"י מברכות הי"א] כלים שנשברו שבירה המטהרת אותן מטומאה פסול לנט"י. עכ"ל. ומדנקט לשון שנשבר ושנטהר עי"ז מטומאה. משמע שלא נשאר בה ב"ק שלם כלל דהיינו שניקב סמוך לשוליו ממש. ואילה"ק מדאמרינן [בטבו"י פ"י מ"ו] דכשנגע טבו"י בהמשקה שממעל לחלול החבית אינו חיבור להמשקה שבחוך החבית. י"ל התם המשקה שלמעלה מחלול החבית אינו נוגע בגוף החבית. אבל הכא המים שלמעלה מהנקב נוגע בדופן הכלי. א"נ שאני התם בטבו"י דאקליש כבר טומאתו [כמעילה דח"ב]. כל זה נ"ל להצדיק צדיק מעיקרא רבינו הגאון רב"א זצוק"ל. וכל זה דלא כרבינו תה"ד [רס"א] שמסופק אם דעת הרמב"ם שניקב בשוליו או בצדו. מיהו אפי' לרב"א הנ"ל דוקא לענין המים שלמעלה מהנקב שבכלי אין חילוק בין מי חטאת לנט"י. אבל לענין שיעור החלק של הכלי שנשאר למטה מהנקב ב"ק שלם. ודאי יש חילוק ביניהן. דבנט"י צריך שישאר למטה ב"ק שלם כדי להחזיק רביעית. דהיינו שיעור נט"י [חולין קז"א]. אבל בהזאה סגי כשישאר למטה ב"ק שלם בכדי להטביל ראשי גבעולין [כלקמן פי"ב מ"ה]:

והא דלא תני פסולין. היינו משום ב' עריבות. דבהן באמת אין המים שבין חללן פסולין. דהרי יכול לחזור להטות כל עריבה לאט עד שתשב על שולי' כדרכה. ואז המים שישארו בכל עריבה כשרין שפיר לקדשן אח"כ. ואע"ג דבתחלה כשבאו המים לבין ב' העריבות. לא היה להחליל ההוא ב"ק שלם בשוליו דברי הי' שם סדק בין ב' הערובות. ונמצא שלא נתמלאו בכלי. אפ"ה כל שאיבה הרי כך הוא שאוחז הכלי בשפוע ושואב וחוזר ומטהו לאחור שיבוא השוליים כלפי מטה כי הכא. ותו וכי גרע זחילה זו שנזחל מהחלול

שבין ב' העריבות. להחלול של כל א'. כשחזר והושיבן כדרכן על שוליהן. מאלו הזחיל מים ממעין לתוך חבית ע"ג עלי קנים ועלי אגוז. דכשרים המים לקידוש [כלקמן פ"ו מ"ד]. ואע"ג דהכא העריבות מקט"ו. מה בכך הרי היא היא העריבה ששאב בה. אלא שבתחלה היו המים על צד העריבה. וכשהחזיר והטה העריבה. באו המים על שולי'. ואפילו את"ל עלי קנים וזיתים שאני. משום דמתחלה הזחילן ע"ג העלין כדי למלא בהן את החבית. משא"כ הכא כשמילא המים לתוך החלול שבין ב' העריבות בתחלה לא היה דעתו לחזור ולהטות כל עריבה על מושבה כדרכה. ולהכי כבר נפסלו המים. ואינן חוזרין ונכשרין כשיטה אותן על מושבן. מדלא נשאבו בכלי. אפ"ה נקט אינן מקודשין. מדנכלל במלת מקודשין מלוי וקידוש [וכלעיל ריש משנה ה']. וכ"כ בסיפא דמשנתנו נקט מקודשין. ודאי רשאי לשאוב בהן כך. ולהזות מתוך חלל זה. ומדבעי למנקט סיפא מקודשין דאפילו לקדשן שרי. נקט גם הכא לשון אינן מקודשין. והיא היא עם לשון כשרין ופסולין:

פרק ו

כך פירשתי ע"ד הרמב"ם בפירושו כאן דכשר ופסול דמתני' אמים קאי. אמנם הר"ש והרא"ש והר"ב פירשו דהא דקאמר מתני' זקפה בארץ פסול. ר"ל האפר שבשפופרת נפסל. מדכתיב והיתה לבני ישראל למשמרת. ואין זו למשמרת. והד"ב מוסיף בה דברים דמדמונחת בארץ אינה למשמרת. ונ"ל דלפי שיטתו הוכרח לומר כן. דאל"כ משום מה יפסול האפר. אי משום מלאכת זקיפת השפופרת. הכי אין מלאכה פוסלת באפר משכנסה [כלעיל ספ"ד]. מכ"ש הכא שהמלאכה לא בגוף האפר הי'. שזקף השפופרת שלא יתפזר מה שבתוכה. אמנם לכאורה היה מוכח כרבותינו הנ"ל דפסול דקאמר תנא אאפר קאי. דאי רק אמים ולא אאפר. הגם דלא ק' כקו' הרא"ש דא"כ הו"ל למכלל הך בבא עם בבא דלעיל בהדי כיסה או הגוף. די"ל דלהכי לא כללינהו. משום דבזקיפה יש חילוק ביו זקפה בארץ או בידו. וכמש"ל. אבל עכ"פ ק' להרמב"ם דאי אמים לחוד קאי. הול"ל כלישנא דלעיל הקידוש כשר והמים פסולין. ולכה"פ הול"ל בלשון רבי'. וכלעיל. אבל מדשני תנא בלישני' ונקט הכא לשון יחיד פסול. ודאי משמע טפי דהכא אקידוש קאי. אלא תמהני מאד אהך טעמא דרבותינו. דמשום שהניח השפופרת עם האפר בארץ יפסול האפר. והיכן מצינו שלא יהא האפר שמור רק כשהוא ביד אדם. ושצריך שיהיה האפר תמיד בידי אדם. והרי אדרבה אמרינן [לעיל ספ"ג] ששליש א' מהאפר נתנו בהקלל שעמד בפתח העזרה. ושליש האחר נותנו בהר המשחה. ומשמע דלא הצריכו

להעמיד שם שומר. ואפ"ה לא נפסל ע"י שהניחו בארץ. מכ"ש הכא שהאדם עומד אצל השפופרת. מהכ"ת יפסל מדהניח בארץ. ואת"ל התם ע"כ שהיה מכוסה ממי גשמים. אבל הכא בשפופרת מגולה מיירי. מלבד שזה דוחק מאד לחלק בכה"ג. דאי דבעומדת בארץ מקרי אינו שמור. א"כ מה לי מגולה או מכוסה. אבל ק' נמי. א"כ למה נקט זקפה בידו. לפלוג ולתני בדידה. דהיינו בזקפה בארץ גופה. בין מגולה למכוסה. ואת"ל דבמגולה גופה בעי לאפלוגי. בין זקפה בארץ או בידו. עכ"פ ק'. דהרי הך קרא שמביא הר"ש והיתה למשמרת. מלמד שיהא האפר שמור. הרי בספרי שצריך הך קרא רק שיהיו המים שמורים. וכמש"ל. ועוד ילפינן מהך קרא דצריך שיצניע מהאפר של פרה בחיל ובהר המשחה. וכמ"ש הר"מ וגם הר"ש בעצמו [לעיל ספ"ג]. ואף אי נימא דכולהו ילפינן מינה. וגם שכל האפר של פרה צריך שיהיה מונח במקום השמור מטומאה. עכ"פ הרי אין לך שמור מטומאה יותר מזה. שהשפופרת מונחת בארץ לפניו ולא העלים עיניו ממנו והאיך לא יהי' מקרי שמור. ותו הרי במים לכ"ע מודו דצריכין שמירה ושלא יסיח דעתו מהן משעת שאיבה עד שיתן בהן את האפר. ואפ"ה תנינן בהו [לקמן רפ"ז] דיחיד שמילא ה' חביות לקדשן. דכשרין אף שימלא כולן בבת אחת אם לא יניח ביני ביני איזה מהן בארץ ומסתמא משמע אפילו מגולין. אלמא דכל כה"ג מחשב שימור יפה במים. וכ"ש בהאפר. והן אמת דבתוספתא אמרי' בדינא דמשנתנו. זקפה בארץ אם יש שומרים כשר. ואם לאו פסולין. ונדחקו רבותינו לפרש דהיינו באין שומרים להשפופרת. וכתבו עוד דאע"ג דבמשנתנו סתמא קתני. אפ"ה על כרחך דמיירי באין שומרים להשפופרת. ול"מ נ"ל דלהרמב"ם דפסול דמתני' אמים ולא אאפר קאי. שפיר מסתבר טפי לומר דאם יש שומרים דקאמר בתוספתא. היינו שיש שומר להמים בשעה שזקף השפופרת. אז מותר לקדש המים. ולא מפסלי משום מלאכה של זקיפת השפופרת. וכדפסק הרמב"ם באמת [פ"ח דפרה ה"ב] דכל שמסר המים לשומר מותר המקדש לעשות מלאכה בין שאיבה לקידוש. וכן מוכח נמי מלקמן [פ"ז מ"י]. ומה"ט נקט במתני' סתמא. מדסמך תנא א"ע אהך דתני לקמן [שם]. משא"כ לרבותינו הנ"ל. האיך מסתם סתם תנא בדבר שלא נזכר בכולה מכלתין שצריך האפר שמירה. ואי משום קושייתנו הנ"ל להרמב"ם דנקט תנא לשון יחיד פסול. נ"ל דר"ל אותו אדם שזקף השפופרת פסול לקדש. ונקט לשון יחיד, לאשמעינן דמיירי כמורגל שהי' עצמו שומר המים. הא אם היה אחר שומר המים. אף שזה המקדשן זקף השפופרת בארץ בין נטילת האפר לקידוש מותר הזוקף לקדשן. ואילה"ק להרמב"ם עכ"פ אי הך פסול אמים קאי. הו"ל למכלל הך מלתא לעיל בהדי כסוי והגוף הדלת. מדבת בוקתי' נינהו. י"ל משום דבהא בעי לאפלוגי דבזקפה

תוך ידו. אע"ג שהי' הוא שומר המים. אפ"ה כשר הוא עצמו לקדש. ואדרבה מוכח טפי כפי' הרמב"ם. דבהך בבא רק המים נפסלו. אבל האפר כבר מוכח לעיל גבי כיסוי והגיף דאין האפר נפסל ממלאכה. דאי כר"ש דפסול דמתני' אאפר קאי. עכ"פ גם המים פסולין והיכי שבק תנא מלפרש דין המים. והכי הול"ל האפר והמים פסולין. ותו בהגוף הדלת היכי מוקי לה. אי בשהיה השפופרת מונח בארץ. כבר נפסל לדעת רבותינו גם האפר. ואי בשהיתה בידו הרי ג"כ נפסל. והיכי קאמר דהקידוש כשר. ולא מפרש דעכ"פ דהאפר שבשפופרת פסול כמו דמפרש הכא:

וא"ת אפילו לא נסחט הספוג. עכ"פ הרי המים שבתוך הספוג נגעו בהמים שבשוקת סביב לו. ונתערבו ונפסלו כולן. דהרי הספוג פתוח בכל צדדיו אל המים שבשוקת. י"ל דדוקא בנתערבו ממש מים פסולין בכשרין נפסלו כולן. אבל נגיעת מים פסולין לכשרים. לא מחשב כנתערבו [וכמ"ש מקואות פ"ו סי' ס']. וה"נ המים הפסולין שבהספוג עומדים נבדלין בתוכו. ואינן רק נוגעין בהמים המקיתון הספוג. ולא גרע מספוג שבלע ג' לוגין מים שאובין שנפל למקוה חסרה שלא נפסלה המקוה עי"ז [כמקואות פ"ו מ"ד]. אף דלכאורה יש לחלק דהתם בעינן שיתערבו נ"ל. והרי אין במים שע"פ הספוג נ"ל. דרק הן הן שנתערבו בהמים שבמקוה. משא"כ הכא גם מעט המים שבמקום הנגיעה שבין המים שבכלי להמים שבספוג יש בהן בכדי לפסול המים שבכלי. בורכא. דהכא כל המים שעל פני הספוג. שהוא הוא מקום הנגיעה מים במים. ודאי כשרים הם. דהרי הם תוך הכלי. והמים הבלועין בהספוג אינן בעין ומעורבין. רק נוגעין בהכשרים. והרי כל נגיעה אינה תערובות. ודו"ק:

מיהו נ"ל דדוקא בנסחט הספוג אחר שקידש. והו"ל כמוסיף מים על מים שקידש. והרי צריך שיקדים המים בהכלי קודם קידוש. ולא שיקדים האפר להמים. אבל במילאם מים בהכלי שהספוג כבר בתוכה חזר וסחט הספוג לתוך המים שבכלי קודם שיקדשן. לא נפסלו. דאע"ג דהספוג אינו כלי. אפ"ה לא נפסלו המים שנבלעו בתוכו. ולא גרע ספוג מאלו ירדו המים לתוך החבית ע"ג עלי קנים ואגוז. דאפילו כולן כך כשרין [וכמ"ד] מכ"ש הכא שירדו המים תחלה לתוך כלי. ומשם נבלעו בספוג. וחזר וסחטן להכלי קודם שיקדש פשיטא דכשרים. כ"כ לקמן רפ"ז במילא ה' חביות ע"מ לחזור ולערן לתוך כלי א' דכשר. ואע"ג דביני ביני היו המים בקלוח שבין זה לזה בשפיכה. והרי הקלוח אינו כלי. אפ"ה כשר. וסחיטת המים מהספוג לא מחשב מלאכה בין שאיבה לקידוש. כמו דלא מחשב התם השפיכה מכלי אל כלי כמלאכה לפסול המים. מדהוא צורך זה הקידוש. וא"ת עכ"פ במים בטפי אמאי הוכשר בקידוש. הרי מדכתיב ונתן עליו מים

דרשינן [בסוטה טז"ב] שאחר שנתן האפר על המים צריך שיערב האפר במים. והרי המים שבטפי א"א שיתערבו עם האפר שחוץ לטפי. י"ל דכיון שהמים שבטפי מחשבו כמחוברין להמים שחוץ לטפי. לפיכך כשעירב החיצונים מחשבו גם המים שבטפי כמעורבין:

מיהו נ"ל דמדנקט כל הנהו ולא נקט כלים. דבהקלוח ע"ג מים לחבית פסולים. לכאורה היה נראה. דאם רק היו הכלים ההם טהורים לחטאת אז המים שבחבית שמילא אותה ע"ג הכלים כשרים לקידוש. דהרי כל עיקר טעם פסולן זה הוא מדילפינן מדכתיב מקוה מים יהיה טהור, שיהי' הויית המים שבמקוה ושלקידוש ע"י דבר טהור [כזבחים כה"ב]. והרי במקוה בהעביר הקלוח להמקוה ע"ג כלים כשרה המקוה [כמקואות פ"ה מ"ב]. וכ"ש במי חטאת. לא גרע קלוח שירד על גביהן בחוץ מאילו שאב באותן הכלים ושפכן לתוך החביות דכשרים [כלקמן רפ"ז]. ואע"ג דהא דמכשרינן בירדו ע"ג כלים למקוה היינו רק באפשר שירדו לתוך המקוה מבלי שיזחילו ע"ג אותן כלים. אבל הכא הרי א"א שירדו לחבית מבלי שירדו על הידים והירקות. וא"כ בכה"ג גם בעל גבן הו"ל למפסל. י"ל דהיינו רק לענין מקוה. דאילו שאב באותן כלים ושפכן למקוה. ודאי שאובין הן. אבל הכא מי גרע מים שירדו על גבן מאילו שאבן ממש באותן כלים ושפכן לחבית דוודאי כשרים. א"כ כ"ש בירדו על גביהן להחבית:

וא"ת עכ"פ בכה"ג ששאב בהן באמת בכלי. למה יפסלו. מי גרע גת וגבא מעלי קנים ואגוזים שירדו עליהם מים לתוך החבית דכשרים [וכמ"ד]. וה"נ כיון שבאו המים שבגת וגבא לתוך החבית אמאי פסולים. י"ל התם לא נפסק הקלוח מהמעין עד שירד לתוך החבית. משא"כ הכא הרי נפסק הקלוח מהמעין קודם ששאב שם בכלי. והרי מה"ט גם התם בשאבו בעלים ושפכן מהעלים לתוך החבית. ג"כ פסולים כמ"ש לפני' סי' כ"ד. ונ"ל עוד דמה"ט נקט תנא תרתי גת וגבא. ואטו תנא כי רוכלא ממשיל משלים הוא. אלא נקט גת לרבותא דמצורע ומי חטאת. דאע"ג דגת נעשה בידי אדם. ומרוצף בפנים בקרשים. שכך עושין גת. דלאחר שחפרו הגומא בארץ. מהדקין קרשים או אבנים בשוליו ודפנותיו. וסיידין אותן להיות כותלים להגומא. כדי שלא יבלע היין בקרקע [פ"ב מ"ח דאבות]. אפ"ה לא מחשב ככלי שהי' תלוש וחברו בארץ. דשפיר מחשב כלי לקידוש [כפ"ה ל"ט] אע"ג דלענין קבלת טומאה לא מחשב כלי [ככלים פי"א מ"ב]. וקתני בור לרבותא דטבילת זב. דאע"ג דהגבא נעשה בידי שמים. ונמצא שהמים שבתוכה הם תוך קרקע עולם כמעיקרא. אפ"ה מדנפסקו מהמעין לא מחשבו תו מים חיים:

פרק ז

וא"ת והרי אמרינן [בפסחים לד"ב] מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי. ופירש"י שלא ימלאן בכלי זה ויערן בכלי אחר. וא"כ היכי קאמר הכא בכולה מתני' ונמלך. הרי על כרחך צריך לקדשן באותה כלי ששאבן. ואפילו את"ל דהתם דוקא במילא ע"ד לקדש בכלי הראשין. לא יקדש בכלי אחר. אבל בנתכוון בתחלה לשאוב בכלי זה ולערן לכלי אחר ולקדש שם שרי. לא יתיישב בזה רק מציעתא וסיפא אבל לא רישא במילאו ה' חביות לקדש כל חבית לבד. והאיך יהי' כשר כשערבם אח"כ. אלא נ"ל דכיון דרק מעלה בעלמא הוא. וכדמסיק התם להכי רק לכתחלה צריך כך אבל בדיעבד אינו מעכב. והא דקאמר הכא כשר. לאו שיהא מותר וכשר לקדשן. אלא דאם קידש המים בדיעבד כשר הקידוש ולא נפסלו המים. אמנם הרמב"ם לא הביא דין זה שבאותו כלי שמילא יהא צריך לקדש [עיין בהל' פרה פ"ט]. וע"כ דטעמא משום דבש"ס [סוטה דטז"ב] לא קאמר אלא ואימא שתהא חיותן בכלי. ש"מ דבאמת במסקנא לא מצרכינן כן. והא דמייתי רבא סייעתא מינה בסוגיא דפסחים. לאו מדקי"ל כן. אלא מדאשכחן נמי תנא דמצריך דבר למצוה משום מעלה אף שאינו מחוייב מדינא. וא"כ הא דקאמר במשנתנו כשר. היינו דכשר לקדש המים לכתחלה. ורבעתו"ס [יומא מג"א ד"ה הכל] פירשו מלת ונתן עליו מים. ר"ל בשבילו. ותמה המהרש"א בסוגיא דסוטה [שם] וכ' שנעלם מהם מה דדרשינן בש"ס מלת עליו דהיינו לערבן. ובמחכ"ר כפי הנראה חשב המהרש"א דמ"ש רבעתו"ס בשבילו היינו בשביל המוזה. אבל אין הדבר כן. ורבעתו"ס ח"ו לא נעלם מהן ש"ס ערוך. אלא רצו להסביר יפה דרשת חז"ל האיך ילפו ממלת עליו דהיינו לערבן. להכי כתבו דה"ק הש"ס ונתן עליו בשביל האפר שנזכר בקרא הסמוך לו למעלה. בשביל האפר הזה שירצה לערבו אח"כ בהמים. יתן מים חיים בכלי תחלה. ואשכחנא בדוכתי טובא מלת על שכוונתו בשביל. כמו על הנער ועל אמתך. על הברכה אשר ברכו אביו. על בלי הגיד לו כי בורח הוא. על עזבם את תורתי. ועוד הרבה. ועיין עוד ברתוי"ט [תמורה פ"א מ"ה] שגם הוא התפלא על רבעתו"ס הנ"ל. וה' חנני לקיים דבריהם כראי מוצק:

וא"ת עכ"פ מדעשאו שליח לקדש הרי שלוחו של אדם כמותו. ולהוי כאילו הפסיק הממלא בעצמו. וי"ל דדוקא בדבר שצריך שיעשה האדם בעצמו, אמרינן שלוחו של אדם כמותו. אבל הכא הרי גם במקדש אחר מימי הממלא בלי ידיעתו. המים מקודשין. וכדמשמע במשנה ג'. בכה"ג לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו. תדע דוכי ס"ד דבשלא הפסיק השואב בין מלוי לקידוש אלא אמר לאחר שיעשה לו מלאכה ביני ביני. הרי נימא שיפסלו המים עי"ז. מדעשה שלוחו מלאכה ביני ביני [ועיין בפרקין מי"א]. ולפיכך

לכאורה נראה דכיון דאותה מלאכה א"צ שיעשה אותה המשלח בעצמו לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו. וכדאמרן. ולפ"ז אם עשה שליח לאדם אחר לקדש לו אשה ביני ביני. יפסלו המים. וזה לא מצינו. אלא נראה דהא דאמרינן שלותו של אדם כמותו. היינו לענין קיום המעשה ההוא בעצמו. אבל לא להחליש על ידה מלאכה או מעשה אחרת שעשה המשלח או שלוחו בעצמו. ואין לקהות על זה בשולח גט לאשתו שע"י מעשה השליח מפסיק האישות. דהתם מיגז גייז ולא פסל הקידושין למפרע. וזה נראה טעם הרמב"ם שפסק [בפ"ו משביעית ה"ד] דאין אדם עושה שליח להתיר נדרו. ואמאי. והרי בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו. אע"כ כיון דרק מיגז גייז אבל חכם מעקר עקר. אין מעשה שליח אלים כל כך לאפס מעשה עצמו דמעיקרא. ואפילו לתוס' שחולקים על הרמב"ם. וס"ל שעושין שליח להתיר הנדר. היינו רק מדס"ל לתוס' דא"צ שליח כלל להתרת הנדר. דאם רק ידע החכם שמתחרט. יכול החכם להתירו אפילו בלי ידיעת הנודר. וכן כ' הר"ן [נדרים דח"ב]. אבל בכל דבר דבעי שליחות מודו להרמב"ם. ודו"ק:
וא"ת למה נא נקט רבותא דאפילו נתכוון למלאות בה מים. אם לא נתכוון למלוי זה פסול. דלא עדיף הצנעה וכפיי' ממלוי ומלוי לב' קידושין. דהראשון פסול [וכמ"א]. י"ל דאידך רבותא קמ"ל. דאפילו להמליך מים אלו אחר שנתקדשו בהשוקת. אפ"ה פסול. מדהו"ל מלאכה שא"צ למלוי וקידוש זה. ונ"ל עוד דהא דמכשרינן בכולהו כשעשה מלאכה שצריך למלוי. ה"ט משום דכל עיקר פסול מלאכה בין מלוי לקידוש. הוא כדילפינן בספרי מדכתיב למשמרת למי נדה. וכשעשה מלאכה הסיח דעתו משמירתן [כר"ש ספ"ד]. ולפיכך כשעשה מלאכה שלצורך המלוי. אז עי"ז תהי' המלוי תמיד במחשבתו בשעת מלאכה. ואינו מסיח דעתו מהמים שמילא. הא למה זה דומה לכדאמרי' [פסחים יא"א] איהו גופא מחזיר עליו לשרפו מיכל אכל מיני'. ומ"ש רתוי"ט בשם מהר"ם דמיירי שכפאה על פיה כדי לנגבה למלוי לכשיצטרך משמע למלוי אחר. וזה תמוה דהרי אפילו ב' מיני מלוי עצמן מפסיקין זע"ז. כמבואר במשנה א' דקאמר יחיד שמילא וכו'. כ"ש כפיי' לצורך מלוי אחר וצ"ע:
ולהר"ב דבר שהוא מלאכה. היינו הריגת נחש ועקרב ונטילת אוכלין. ושאינה מלאכה. היינו הורה הוראה. והראה דרך. ונ"ל דגם להר"ב לא פליג ר"י את"ק. וכדמשמע קצת לישנא דמתני' אמר ר"י ולא קאמר ר"י אומר. אלא ר"י מפרש דברי הת"ק. דהא דפסל ת"ק בהורה הוראה או דרך. היינו רק בשעמד. והא דמכשיר ת"ק בשהרג נחש וכו' לצורך שאיבה. היינו רק בשלא עמד:

כך נ"ל. וכך פי' נמי הגאון רב"א זצוק"ל. ואילה"ק מ"ש ממלא לו ולחטאת. דכשמילא של חטאת תחלה פסול. אף דהיתה כוונתו כך כדי שיכול לישא של חטאת כנגדו. דהו"ל כהתנו הכי. אפ"ה לא פליג התם ר' יוסי ונפסלו המי חטאת מדהו"ל גורם דגורם [וכלעיל מ"ה]. וכ"ש הכא דהו"ל למחשבי' כגורם דגורם. י"ל התם אף שהתכוון ששואב השתא את שלו כדי לנשאה לעומת המי חטאת. עכ"פ הרי כבר היה יכול לשאוב את שלו תחלה. ולא יפסיק בשאיבתה בין מלוי לקידוש המי חטאת. ולהכי כשלא עשה כן נפסלו. משא"כ הכא הרי לא היה יודע קודם שאיבת מימיו שהגבהת דלי חבירו או נטילת קוצו מעכב הגבהת דלי החטאת של עצמו. עד שאמר לו חבירו כן אחר ששאבו שניהן מימיהן. ואף גם אם התנו כן יחד קודם שאיבתן. עכ"פ לא היו יכולים להגביה שניהן זל"ז עד אחר ששאבו שניהן. אמנם ק"ל מ"ש הכא ממלא לי ואקדש לך דשניהן פסולין [וכמ"ח]. וכי ס"ד דלהוי כסתם ואח"כ מחלוקת דאין הלכה כסתם [יבמות מב"ב] והרי אנן קי"ל כהך סתמא דמשנה ד'. ואת"ל התם אע"ג ששניהן התנו כך. עכ"פ היה יכול כל א' לעשות המעשה של עצמו ולא של חבירו. לפיכך לא מחשב המעשה שעשה לחבירו כאילו יש בו צורך מימיו. אבל הכא לא היה יכול כל א' להגביה דלי של עצמו על כתיפו. אי משום כובד המשא של דלי. אי משום הקוץ. ולהכי מחשב המעשה שעשה לחבירו כאילו יש בו צורך הבאת מימיו. ליתא דהרי התם והכא סתמא קתני. דהתם סתמא משמע אף שהיה לכל א' מניעה מלעשות מעשה שבמימי עצמו. אפ"ה שניהן פסולין. וסתמא דהכא משמע אף שהיה יכול כל א' להגבי' דלי שלו אף כשלא יעזור לו חבירו. ואעפ"כ התנה עם חבירו כך. כדי להקל לו המעשה של ההגבהה. אפ"ה מדהתנו שניהן שניהן כשרין. וי"ל התם מלוי וקידוש הם דברים עקריים למי חטאת. שא"א בלעדן. לפיכך לא מחשב כל א' טפל למי חטאת של חבירו. דנימא שיהי' זה או זה כאילו הוא דבר הנטפל לצורך המי חטאת של חבירו וכדאמרינן [זבחים דג"א] דמינה מחריב בה. אבל הכא הגבהת הדלי ונטילת הקוץ אינו דבר המוכרח בכל מי חטאת. לפיכך מחשב שפיר מלאכה זו שעשה לחברו כטפל למי חטאת של עצמו. וכאילו המלאכה שעשה לחבירו נצרך הוא למי חטאת של עצמו. ולא חשיב הפסק. והר"ש והרא"ש והר"ב. כפי הנראה רצו להשתמר מהקושיות שהקשינו. ולכן פירשו דאם התנו ביניהן דקאמר ר' יוסי. היינו שאמר כל א' לחבירו. בשעה שאעשה מלאכתך יהי' שלי ושלך ברשותך. וכוונת רבותינו שא"ל שיהי' אז חבירו שומר ב' הדליים. וזה תמוה. דמלבד דעיקר חסר מן הספר. דהעמדה ברשות לא נזכר כלל במשנתנו. קשה נמי א"כ האיך פליג ת"ק אהך. דהרי כשיש שומר להמים. לכ"ע מותר הממלא לעשות מלאכה [כרמב"ם פ"ח מפרה].

וביותר תמוה על הר"ב שכתב דאין הלכה כר' יוסי בזה. והרי קיימא לן כן. ודוחק לומר דלת"ק כיון דשומר ב' הדליים ביחד שמירת דלי של חבירו מחשב מלאכה בין מלוי מימיו לקידוש. ליתא דשמירה אינה מלאכה. ותו ל"ל הגבהה ונטילת קוץ דנקט. לפלגו בשמירת ב' דליים שלו ושל חבירו. וגם בל"ז קשה לחלק בין ב' דליים ששניהן שלו. דאמרינן שאפשר לשמרן וכמשנה ה'. ובא' שלו והב' של חבירו. נימא שא"א לשמרן: ומ"ש רתוי"ט דפריצה אינה מלאכה מדהוא מקלקל. ותמהני דמשמע מדבריו אלה דאפילו לא התכוון בפריצתו זו לתקן לו דרך להביא המים. ג"כ כשרים. ורק אדרבה מדהתכוון לעשות לו דרך. סד"א דנפסלים המים עי"ז. מדהוא מתקן עי"ז. ואפ"ה כשרים. מדעשה רק לצורך המים. וזה תמוה דאטו במלאכת שבת איירינן דכל מקלקל לא מחשב בשבת מלאכה והרי כל פסול מלאכה במים הוא רק משום היסח הדעת בשעת עסקו. וא"כ מה לי אם מסח דעתו משמירת המים ע"י תיקון או קלקול שום דבר. והרי בין כך וכך בשעה שעוסק בשום ענין מסיח דעתו משמירת המים. ואפשר דרבינו מדייק מדנקט תנא ע"מ לגדור. ולא נקט סתם הפורץ גדר. ש"מ דפריצה לחוד לא ס"ד שיחשב הפסק. אפילו לא התכוון לצורך המים. ורק מדהיה ע"מ לגדור ס"ד דפסול. קמ"ל דכשר. אמנם מה אעשה. והרי כל רבותינו לא פי' כן. דהרי כולם פה אחד דמתני' מיירי שפרץ כדי לעשות לו דרך. ואי כדברי רתוי"ט. ל"ל דנקט כדי לעשות לו דרך לפלוג וליתני בדידה. הפורץ כשר. מפני שהוא מקלקל. ואם ע"מ לגדור. פסול. אע"כ הא דנקט ע"מ לגדור לאו לרבותא דמתקן נקט'. רק לאשמעינן דאף דהגידור ודאי אינו לצורך המילוי. אפ"ה לא מחשב כוונתו הפסק. ול"מ נ"ל עוד דהאי פורץ ע"מ לגדור הכא היינו כסותר ע"מ לבנות גבי שבת [כשבת דלא"ב]. דהיינו שבל"ז הי' דעתו לסתור הכותל ולחזור ולבנותה באופן אחר ממה שהיתה בתחלה. אי משום דהיא רעועה. או מטעם אחר. ולהכי סד"א דכיון דכוונתו ג"כ לסתור הכותל לצרכו כדי לחזור ולבנותה. להכי יהי' פירוץ זה הפסק. קמ"ל כיון דעכ"פ השתא מתכוון בפריצתו כדי לעשות לו דרך להביא מים. הו"ל מחשבתו בהפירוץ כזוז"ג ושרי. ולא עדיף מאכילה לעיל. שלא התנה התנא שיהיה תלוש ושיהיה לו כח לשאוב ולשאת מים רבים. משמע אף שכוונתו סתם לאכול. אפ"ה כיון שממילא יתחזק כחו לשאיבה שרי. א"כ מכ"ש שהתכוון בפירוש לעשות לעצמו דרך להביא מים. אע"ג שבל"ז ג"כ היה פורץ הגדר. אפ"ה שרי. ואילה"ק מלעיל [פ"ב ט"ו] דכשעשה מלאכה בפרה לצרכה ולצרכו פסול. די"ל דהתם שאני. דכתיב אשר לא עובד בה. מכל מקום. משא"כ הכא כל פסול מלאכה הוא משום היסח הדעת [כספרי שהבאנו לעיל כ"פ בפרקין. וזה דלא כרמב"ם פ"ז ה"ג מפרה]. א"כ כל שהתכוון במלאכתו גם לצורך

המים. הרי לא הסיח דעתו מהמים וכשרים. והגאון רב"א זצוק"ל פירש ע"מ לגדור. ר"ל שלא הניחו חבירו לפרוץ הגדר. עד שקיבל ע"ע לחזור ולגדרו מיד. אף שבאמת גדרו מיד, כשר. דהגידור הוה צורך הפריצה. ושניהן צורך המלוי. אבל אם גדר מעצמו מבלי שהתנה עליו חבירו, פסול. עכלה"ט. וגם על זה אני תמה. דמ"ש מהגביהו זל"ז לעיל. דאע"ג דהתנו פסול לת"ק. דס"ל דגורם דגורם לא מחשב כמלאכה הצריכה למלוי זה. והרי אפילו מאן דס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי. בגורם דגורם מודה דלאו כממון דמי [כשבועות לב"א]. וכ"כ כחולין [דטז"א] מחלקינן בין כח ראשון לכח שני. והיינו נמי לפע"ד מטעם גורם דגורם. וצ"ע. ובתוס' חדשים פי' רש"ח זצוקל"ל. דפורץ ע"מ לגדור. ר"ל שפרץ חתיכה מגדר זה. כדי לגדור חתיכה שפרץ לחזור ולבנותה במקום אחר. עכלה"ט. וא"כ קמ"ל דאע"ג דצריך לפריצה זו גם לצרכיו. אפ"ה כיון שמלאכתו הוא ג"כ לצורך המלוי כשר. וזה הפי' הוא קרוב לפירושנו הנ"ל. דר"ל פורץ ע"מ לגדור אותו גדר עצמו. ודו"ק. אמנם מה שהקשה רתוי"ט עוד דמ"ש הכא ממצניע חבית או כפאה ע"מ להוליך בה הקידוש דפסול. אף שבאמת לא הוליך בה עדיין הקידוש. וכלעיל [מ"ח]. ומ"ש הכא דאמרינן דבע"מ לחוד לא נפסל עד שגדר באמת. וי"ל דהחילוק הוא פשוט. דהתם עכ"פ ההצנעה והכפיי' בעצמן מלאכה הן. והן שלא לצורך המים. לא מחשבו הפסק בין מלוי לקידוש. ורק מחשבה עם מעשה ושניהן שלא לצורך המים פסלו:

והר"ש והר"ב פירשו דמיירי שלקט תאנים ע"מ ליבשן לגרוגרת. ולאחר לקיטתן אכלן. אין מחשבתו לכבשן פוסלת המים. ותמוה מאד. דוודאי מחשבה לחוד אינה פוסלת. אבל מחשבה עם מעשה וודאי דפוסלים. והכא הרי מיד כשלקט ע"מ לקצות. הרי הו"ל מחשבה עם מעשה. ונפסלו המים מיד בשעת לקיטה. ומה מהני שחזר ונמלך לאכלן. והיותר תמוה דברי רתוי"ט בזה. שכ' דא"כ הול"ל הלוקט על מנת לקצות ואכלן. ודו"ק וצ"ע:

ורב"א לדבריו הנ"ל. אוכל ע"מ לקצות. היינו שהתנה בעל התאנים שבשכר אכלו יקצה. לפיכך אפילו אם באמת קצה מיד. אפ"ה כשר המלוי. דגם הקצאתו מחשב צורך המלוי. אבל אם קצה מעצמו. דרך הכרת טובה. מבלי שהתנה בעל התאנים עמו כך, פסול. וכברישא בגדר. ולפי דברי רבינו ז"ל צ"ל דנקט פרץ ובנה לרבותא דרישא. אע"ג דבנין מלאכה שיש בה שהוי הוא. אפ"ה בהתנה כשר. ונקט אכילה לקצות. אע"ג דקצוי אין בה שהוי כל כך. אפ"ה לא התנה עליו. והקצה פסול:

פרק ח

כך פירשתי לשיטת הראב"ד [פי"ג מפרה]: אמנם הר"ב וכל שאר רבותינו ז"ל פירשו. דחיישי' שמא נפלו מים בעלמא על הסנדל. דאפילו היו המים טהורים. טמאין הן לחטאת [כפ"י מ"ב]. ואי"להק על זה. דל"ל שנפלו משקין על הסנדל. בל"ז הרי דורס כל היום בהן בשוק שיש שם מי שופכין וכדומה. ונטמאו לחטאת. י"ל אי משום הא הי' אפשר שינעל באותה שעה סנדלין חדשים. אבל אי"ל אי משום שופכין. הרי לא חזו למאכל אדם. ואין בהן טומאה דליתא. דזהו רק לענין שיקבלו טומאה. אבל שופכין כיון שכבר גזרו בהן טומאה [כמכשירין פ"ב מ"ג] לא פרח מנייהו טומאה עד שיפסלו מאכילת כלב [ועי' בכורות כג"א ורמב"ם]. אבל הראב"ד הקשה על פי' זה. דעד שניחוש למשקין. ניחוש שמא נגע הסנדל בשאר טומאות. ואם שי"ל דרק למשקין המצויין חששו. אבל לא לטומאות שאינן מצויין עכ"פ ק"ל א"כ כשטבל וטיהר הסנדל. יהי' מותר לנעלו ותו למה רק מהמקדש ואילך גזרו ולא בכל העוסקין בפרה ובאפרה ובמימה. ותו דאי מחשש משקין דעלמא קאמר תנא. הול"ל המקדש מי חטאת ונעל סנדל נפסלו. ואת"ל דרק לכתחלה חיישי' לנפילת משקין על הסנדל א"כ לא הול"ל שאם נפלו וכו'. אלא שמא נפלו משקין על הסנדל ותו ק' אי מחשש משקין דעלמא שנפלו על הסנדל. מה ארי' שלא ינעלם בשעה שמקדש. הרי אפילו רק לבשו אחר שטבל לחטאת וחזר ופשטו בשעה שמקדש. הרי כבר נטמא משעה שלבשו. ודוחק מאד לומר שזה באמת כוונת המשנה. אע"כ דרק לנפילת מי החטאת על הסנדל חיישי' לכתחילה. וה"ק שאם נפלו וכו' ור"ל שאם יתברר לו אח"כ שנפלו המשקין על סנדלו אחר שנתקדשו. נטמא הסנדל אבל בדיעבד שנעל הסנדל. כל שלא ראה שנפלו לא חיישי' שנפלו ולאו אדעתי':

והרא"ש פי' דהא דקאמר אלא משקה. ר"ל אבל משקה שהוא וולד הטומאה מטמא כלים. וא"כ לדברי רבינו אלו צ"ל דמה דתני בתר הכי. נטמא משקה וכו'. פירושא דרישא הוא. ותני והדר מפרש. אולם הגם כי מלת אלא יתישב טפי יפה כדברי הרא"ש דקאי אמטמא מדנימא דקאי אנטמא עכ"פ יהי' דוחק קצת שלא נפרש אלא משקין שבמשנתנו כאלא משקין שבמשנה ו'. דהרי התם ודאי רק אנטמא קאי ודו"ק:

כך הי' נראה פי' הרי זה אומר שבמשנה זו. שלא אמרו לנו רבותינו פירושו וכמדומה שסמכו א"ע. שאנו נמלים בכרם נבין דבר מתוך דבר ממה שפי' לנו הזה אומר במשניות הקודמין. אולם ק"ל לפ"ז. דא"כ כולה משנה שא"צ היא. דהיא היא כמשנה ה'. דהרי כל הפוסל תרומה דתני הכא היינו ממש כל ולד הטומאה מטמא משקין דתני התם. ולא חדית לן הכא אלא שהמשקין נעשין תחלה וזה תמוה. דוכי כעורה הי' בעיני התנא

למנקט התם רק גם מלת תחלה. ולא הי' צריך למתני משנה יתירתא דגם חוץ מטבו"י דתני הכא שאין לו המשך כלל למטה בענין. דרק רצה להשמיענו הדין דטבו"י. דאף שהוא ג"כ ולד הטומאה. אפ"ה אין מטמא משקין רק פוסלן עכ"פ הרי בלתי חרצובות עקולי ופשורי ושפיר הוה אפשר למתני האי חוץ. ג"כ לעיל במשנה ה'. והי' מלמדנו דרך קצרה. מכל האמור הוכרע דעתי לומר. דה"ק תנא חוץ מטבו"י שאע"ג שפוסל תרומה אפ"ה אמ"ט משקה והרי זה אומר ר"ל הטבו"י אם הוא כלי. הוא אומר להמשקין שנטמא מהשני מטמאיך. דהיינו השני לא טמאני. דאיך יטמא שני להשני ואתה המשקין שנעשית תחלה תטמאני דהרי כשיגעו המשקין הללו בהכלי טבו"י. אף שלא הוסיף על טומאתו דהרי גם עתה לא נעשית הכלי מהמשקין רק שני. והרי גם קודם שנטמא מהמשקין. היתה הכלי טבו"י שני. עכ"פ הרי לא עדיף כלי טבו"י זה מכלי טהור ממש וצריך טבילה אחרת [רק שא"צ הער"ש] ולולא שלא נגעו בו המשקין תיכף כשהעריב שמשו. הי' מותר להשתמש בו תרומה בלי טבילה. ולפ"ז חידוש גדול משמיענו תנא במשנה זו. דטבו"י א"א שנטמא משקין טהור. ואפ"ה משקין טמאים יטמאו להטבול יום אף שהוא כבר טמא כמותה טומאה שיטמאוהו המשקין השתא ודו"ק. וזה כפתר ופרח ת"ל:

וכך השיב נמי בתשובת הרא"ש לענין ברכת הים הגדול. ודלא כרב"י [א"ח רכ"ח ס"א]. ונ"ל עוד דהכא והתם לא אתא לאפוקי רק שאר ימים קטנים שאינן מחוברין כלל לים אוקינוס. כים כנרת. וים המלח. וים כספי וכדומה. אבל ים הגדול שבמערב א"י. וים פרס. וים המזרחי. וים הצפוני וכדומה. שכולן מעורין לאוקינוס. והן רק חלק ממנו. כולן דינן כים אוקינוס דהרי רמג"א כ' בשם תה"ד דהים המקיף אנגלעטעריא דינו כאוקינוס. והרי ידוע שהים ההוא הוא מקצוע וחלק מאוקינוס:

וא"ת א"כ למה פליגי לעיל בים הגדול ובשאר ימים תיפוק ליה דפסולים מדכל הימים מלוחים הם. תי' רכ"מ [פ"ו מפרה הי"ב] מדיש מקום בים שהמים מתוקים ודוחק. ועוד תי' דהכא רק במים שאי אפשר להסיר מליחתן משא"כ מימי הים אפשר לתקן מליחתן כידוע להפנים עכ"ל. אולם לחולדה כמוני ידוע שאין מים בעולם שא"א להסיר מליחתן ע"י מעשה אומן. והר"ש כאן תי' דדוקא בנקראים מים מלוחין פסולין מדיש להם שם לווי וכדאמרינן [זבחים כב"ב] מים ולא שיש בהם שם לווי. וק"ל א"כ באר אחאב ומערת פמייס [במי"א]. אמאי כשרין. והרי יש להם שם לווי. ואת"ל דהנך שאני דלא אשתני שמם קודם מתן תורה דהרי אחאב בתר הכי הוה ופמייס נמי הרי הוא דן. וכמ"ש הר"ב. ובשעת מתן תורה לא הי' עוד לדן נחלה וכל כה"ג לא מחשב שם לווי [כסוכה דף יג"א]

עכ"פ ק' מירדן וירמוך דפסלינהו תנא משום מי תערובות ול"ל הך טעמא נימא מדיש להמים הללו שם לווי שקודם מתן תורה. ותו ק"ל דאי נימא כהר"ש דבכל דוכתא דאמרה תורה מים. היינו שאין להם שם אחר. רק שם מים סתם. א"כ יהיו כל הטמאין אסורים לטבול בכל הנהרות שבעולם. משום דלכולן יש שם פרטי. וי"ל דשם לווי שפסלתו תורה. היינו בנתלווה להשם שהזכירה תורה עוד שם תואר כגון אזוב. ולא אזוב כוחלי. ולא אזוב מדברי [כסוכה דיג"א] וכ"כ במים. ולא מים מנוחים. ולא פושרין. ובכל הנך השם לווי מודיע שהוא מין אחר מאותו שהזכירה תורה משא"כ ירדן וירמוך קרמיון ופגיון. אע"ג דנלוה להן שם מים ונקראים מי ירדן וכו'. עכ"פ הן כשאר מין מים. ורק נקראים גם בשם פרטי על מקום מהלכן. אין זה שם לווי. וכדאמרי' כה"ג [סוכה דיג"א] במרירא דאגמא דלא מחשב שם לווי. דרק מדמשתכחו באגמא נקראו כן. ואת"ל הרי מי כיור הוא מין מים כשאר מימות. ואפ"ה ממעט להו בזבחים מדהוה שם לווי והרי אף דמי כיור אינו שם פרטי עכ"פ אינו גם שם תואר. והוא מין מים כשאר מימות. וכי מי שנתנן לכיור יהי' כיור שם לווי להם. ומ"ש ממרירא דאגמא דמדמרמז למקום שנמצא לא נקרא שם לווי. ה"נ דמדמודיע רק דמשתכחו בכיור לא נקרא שם לווי. י"ל דכיור שאני דמדהוא קודש שהרי מימיו נפסלין בלינה [כתמיד פ"א מ"ד]. וא"כ מים שבתוכן אסור ליתנן בכלי חול [כמנחות ד"צ ע"א] להכי שפיר הו"ל כיור שם תואר ממש למים שבתוכו. משא"כ מים שבכלי אחר. או ששייכים לפלוני. אע"ג שמכונים על שמן. כגון מימי הקנקן או מימי פלוני. זה אינו שם תואר. שאינו אלא מודיע איה הם. ושל מי הן וכמרירתא דאגמא הנ"ל. ואעפ"כ קשה עלינו לומר כפי' הר"ש. שיהא סתמא דמשנתנו כדבי שמואל בזבחים הנ"ל. והרי לא קיי"ל כוותי' דשמואל. אלא כאידך ברייתא. דס"ל דאדרבה מלת מים מרבה כל מימות שבעולם [כרמב"ם פ"ו ממעק"ר]. אע"כ צ"ל דאע"ג דגבי אזוב ממעטינן כל שיש לו שם לווי [כנגעים פי"ד מ"ו]. היינו מדהוא מין אחר לגמרי. אלא שנקרא ג"כ בשם אזוב. אבל מים וכי משום שהן מלוחין או פושרין ומפני שמעורבין בהן בטבע חלקי מלח. מדנזלו בארץ מלוחה. או שנפשרו או נתחממו מדנזלו מתחתיות ארץ במקום אש תוקד. יהיו מין אחר. אלא כולהו מין מים הן ולא מקרו שם לווי. ולהכי כשרים להדחת הקרביים בקרבנות וה"נ הו"ל למכשרינהו למי חטאת. ול"מ הי' נ"ל דמלוחין ופושרין דפסולים במשנתנו היינו שנמלחו או נתחממו בידי אדם במחובר ופסולין מדאינן מים חיים דהיינו כפי שהן בטבע:

וק' לפי' קמא דלמה העפרורית שבתוך המים חוצץ. מי גרע מדין טבילה. דכל שהוא רפוי אינו חוצץ [כרפ"ו דשבת]. והרי אין לך רפוי יותר ממעט פירורי עפר וקרטין שצפין

תוך המים. ואת"ל דוקא בטבילה שאמרה תורה ורחץ בשרו במים. וכשיש חציצה דבוק' לא בא כל בשרו במים. הא כשחציצה רפויה. עיילו מיא תותייהו. ולהכי אינו חוצץ. משא"כ במלוי מי חטאת. התורה אמרה ונתן עליו מים חיים אל כלי. הרי שהקפידה תורה על שעת ביאת המים אל תוך הכלי שבאותה שעה לא תהיה שם חציצה בין המים להכלי. ולפיכך אע"ג שאח"כ עיילו מיא תותייהו דהעפרורית. אפ"ה כיון דבשעת ביאת המים לתוך הכלי. קרטי העפרורית מתוך כבדם מקדימין ושוקעין לשולי הכלי קודם להמים. עכ"פ ק' הרי המקדש בשוקת שטפי או ספוג בתוכו. שהמים שבשוקת כשרים [כפ"י מ"ג]. וק' והאיך אפשר זה. והרי הטפי והספוג חוצצין. לבין המים לשולי הכלי. ואם כי הספוג חלחולי מחלחל. והמים עוברים בו. עכ"פ קודם עברם. דהיינו בשעה שבאים לתוך הכלי. המים נופלין תחלה על הספוג וטפי עצמן. ואח"כ באים תחתיו. והו"ל חציצה בשעת ביאת המים לתוך הכלי. ואת"ל דהתם מיירי שמילא מים בשוקת ריקה ואח"כ הניח שם הספוג והטפי. ליתא דא"כ למה בנתערבו מים שבספוג עם מים שבשוקת, נפסלו. וכדקאמר התם. ואמאי. הרי גם מים שבספוג היו בתחלה בהשוקת ונתקבלו גם הם בכלי. וכי בשביל שבאו ביני ביני תוך הספוג שאינו כלי נפסלו. ואת"ל אע"ג שהמים המובלעים בספוג נתקבלו תחלה בכלי. עכ"פ כיון שבשעת הטלת האפר לתוך המים לא היו המים בהשוקת רק בתוך הספוג שמובלעים בו. ולא נתקדשו עם המים שבשוקת. ולהכי כשדוחק אח"כ הספוג ויתערבו מים כבתוכו עם מים שנתקדשו. הו"ל כמוסיף מים על מים מקודשים, שנפסלו. עכ"פ ק' דהרי הר"ב בפירוש כ' שם דמיירי שהיו הטפי והספוג בהשוקת בשעת מלוי. וק' והרי חצצו. וגם לטעם ב' שכתבו רבותינו. דלהכי מי אחו פסולין מדאינן שוטפין בזרם. ק' דא"כ אמאי באר אחאב כשר. והרי כל מי באר בעמדם יעמודו בלי זרם. ואפ"ה כשר מדיש לו מעיינות בתחתיתו. וא"כ למה נגרע מי אחו שגם הם בלתי ספק יש להן מעיינות. דאל"כ מימיהן מאין באו. וגם בל"ז פסולים. ואת"ל באר אחאב שאני דמדמימיו עמוקים בעצמן הו"ל כיש להם זרם ונקראים שפיר מים חיים. אבל מי אחו שממש קרקעיתו בולט. וה"ה שעל שטחו. יש מהן רק מעט כאן ומעט כאן. ורק מעורין יחד. להכי אף שיש מעיינות בתחתיתו לא מקרו מים חיים. ליתא דא"כ קשה לר' יוסי [מ"ח] דס"ל דמימי ים כזוחלין. ומטעם שכל הנחלים זוחלין אליהן. אף שהן אין זוחלין בגלוי להנחלים מחשבו כמחוברים לנחלים. כר"ש והר"ב. או משום שבכל שעה רוח מצוייה מזרימם אנה ואנה מחשבו כזוחלין. ואפ"ה גם לר' יוסי פסולין למי חטאת ולכל דבר שצריך מים חיים [כתוס' שבת דקט"א]. וק' ואמאי. ומה נשתנו מי הים מבאר אחאב. והרי גם בלי זחילתן עכ"פ עמוק עמוק

טפי מבאר אחאב. ויש לו מעיינות תהום רבה בקרקעיתו. ולמה לא יכשרו למים חיים. וי"ל דמעיינות הים שאני ממעייני באר אחאב. דמעיינות הים אין מביעין לו בכל מים רטובים וחדשים כמעיינות הבאר. ואדרבה דרך המעיינות ההם המים הן שבים ללכת להנהרות. להכי לא סגי להו עומק המים לשווינהו מים חיים. עוד י"ל דלא לחנם נקט תנא רק באר אחאב. אלא דאתא לאפוקי הא שאר בארות באמת פסולים ומטעם שאין להם זרם. ובאר אחאב שאני שעשו לו בתחלה סלונות למטה. דאע"ג שאין הזרם נראה. כיון שמזרמין מימיו בתחתיתו סגי. אולם ל"מ היה נ"ל דפסול דמי אחו הוא. מדיש להן ריח מעופש מהעשבים שנרקבים בתוכו. ולהכי לא נקראים מים חיים:

וא"ת א"כ צא והבא לך אף אתה מים חיים לקידוש. דהרי כל הנחלים הולכים אל הים. והים בעצמו הרי פסול הוא. והנהרות מעורבין עמו. דאי"ל דמדלא סגי בלא"ה. התורה התירה תערו' זה. ליתא. דא"כ נילף מינה דכל תערובות מים כשרים עם פסולים דכשר. ואף די"ל אין דנין אפשר משאי אפשר [יבמות דמו"א]. ושאני היכא דגלי קרא [פסחים עה"א]. עכ"פ הרי כבר כתבו תוס' [פסחים דכו"א ד"ה כתיב]. דהיכא דאיכא בהמלמד ב' מיעוטי. לא גמרי מינה אפילו במילתא דמסתבר למגמר חד מחברי'. והיכא דליכא רק חד מיעוטא. גמרי עכ"פ מילתא דמסתבר למיגמר. וא"כ ש"מ דהיכא דליכא שום מיעוטא. גמרינן אפילו מילתא דלא מסתבר [ועיין עוד תוס' חולין קא"ב ד"ה תלמוד. ובר"ן נדרים דפח"א]. וא"כ הכא דליכא מיעוטא גבי מים חיים הפשוטים נגמור מינה דכל מעורבין כשרים. וכ"ש דק' דאי נימא דתערובות מים חיים עם מים פסולים אסור רק מדרבנן. דמדאורייתא חד בתרי בטל. א"כ ק' הרי רט"ו [י"ד רסי' קט"ז] כ' דכל דבר שהתורה התירה בפירוש. אין כח ביד חכמים לאסרו. ואני בעניי מצאתי לו חבר לרבינו בזה. שכך כתבו ג"כ רבתוס' [חולין לו"ב ד"ה מתיב]. והגם שלא זכיתי להבין הך כללא. דהרי שופר ויבום וסדין בציצית ועוד כדומה הרבה מצינן שהתורה התירתן בפירוש. ואפ"ה יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה [כיבמות ד"צ]. וכ"כ בזרוע בשלה שהתירה תורה לבטל איסור לכתחלה ואפ"ה אסרוהו חכמים. ע"כ צריך לחלק. דשאני הנך דהחששא קרובה שיבוא לאיסור דאורייתא עי"ז. מיהו הכא מה חשש קרוב יש כאן שאם נכשיר לו מי הירדן שמעורבין עמו מים פסולין. יקח נמי מים שכולן פסולין. דאם נגזור כן. נגזור בכל הנהרות. ואי"ל דאין הכי נמי ואין כשר למים חיים רק מעין יחידי שאינו הולך אל הים. ותערובתו שתחת הארץ עם הים ע"י המעיינות. לא מחשב תערובות. דאדרבה מתהלוכת מי הים מתחת לארץ להנהרות. זהו חיותן שהצריכה תורה. ליתא דהרי ממשנה י' משמע דרק הנהרות שזכרן התנא פסולים. משא"כ אינך

אף שהולכים ומתערבים עם הים כשרים. ואת"ל דהילוך הנהרות אל הים לא מחשב תערובות. כיון דרק הנהרות הולכות אל הים. והים אינו הולך בגלוי אל הנהרות. ולא גריעי הנהרות הכשרים ממערת פמייס שמחובר אל הירדן הפסול. ואפ"ה משום דפמייס הולך וזורם אל הירדן ולא הירדן אליו כשר. וה"נ מה"ט אין כאן חשש תערובות מים פסולין. עכ"פ ק' הרי אין גג על הנהרות. ולפעמים רבו נוטפין על הזוחלין. והיכא מצינן מים חיים ביומי ניסן שיש שם רבוי הפשרת שלגים [כנדרים דמע"ב]. ואף בשאר ימות השנה שלא רבו הנוטפין. עכ"פ לא ימלט שנפלו לשם טפות מועטים מגשמים ושופכין וכדומה. והרי בריש פרק דלקמן חזינן דאפילו טפה א' פסולה פוסלת למי חטאת. וא"כ מים חיים היכי משכח"ל. דאי"ל דהא דפסלינן תערובות טפה א' פסולה. היינו בנתערב בכלי שיש בו מי חטאת מכונסין. אבל בנהרות דרדיפי מיא. להכי בנתערב בהן פ"א טפה או טיפין פסולין. אמרינן הנך פסולין אזלו לעלמא והנך אחרינהו נינהו. דהאחרונים דוחפין הראשונים הפסולין. כדאשכחן כה"ג טובא [במקואות פ"א מ"ה. ופ"ג מ"ב. מכשירין פ"ב מ"ג ועוד בדוכתי טובא]. עכ"פ הרי לא מצינו בשום דוכתא שיהיה אסור לשאוב מי חטאת. או זב מלטבול בזמן גשמים בנהרות. וגם דוחק לומר שבזמן גשמים. היו משתמשין במעיינות שבמערות שאין שום חשש תערובות מי גשמים. ואת"ל דהא דפסלינן אפילו תערובות טפה א' פסולה דהיינו ודאי מדרבנן משום חומר מי חטאת. דהרי מדאורייתא חד בתרי בטל. וכדאמרן. מיהו זהו רק בנתערב בתלוש כשכבר נשאבו המים לקידוש. משא"כ הכא בטפות גשמים שנתערבו בנהרות. במחובר. הו"ל כנתבטלו בזמן היתר קודם שייחד המים לקידוש. ואע"ג דאדרבה במחובר לא שייך ביטול [כרש"י גיטין נד"ב ד"ה דאתו]. נ"ל דזה דוקא בדבר שנח במקומו. ומטעם קבוע. אבל הכא מים מינד ניידי ושפיר שייך בהו ביטול. ולהכי דוקא בשנתערבו פסולין בכשרים שוה בשוה. כמימי ירדן. פסולים. והרי גם לענין המבטל איסור לכתחלה מחלקינן בכה"ג [כרטו"ז א"ח תמ"ז סק"ה] דכל שנתבטל בזמן היתר. תו אין על האיסור שם ביטול כלל. רק הו"ל כאילו אין האיסור עוד בעולם. עכ"פ ק' מ"ש מנדרים דאמרינן [בכורות נה"ב] דהנודר מפרם אסור בכל מימות שבעולם. מדכולן מעורבין עמו ע"י סולמי דצור. והיינו קנוקנות המעיינות שתחת הקרקע. וא"כ ה"נ הכא. כיון דמי הים פסולין. והם שבין ללכת תחת הקרקע לתוך הנהרות. לפסלו הכל. י"ל הכא בפירוש אמר' תורה מים חיים. דהיינו מי הים בעצמן שהוחיו והוכשרו בזחילתן בהמעיינות ההן. שבאו להנהרות בתחתית הארץ מהים לשם. הוא מקום הכשירן וחיותם. משא"כ נדר. שנדר ממים הללו. אף שהלכו אלף פרסאות תחת הקרקע. הרי הם הם ובאיסורייהו קיימו:

כך כ' רתוי"ט. ולא הבנתי דעכ"פ לפמ"ש רש"י ותוס' והר"ש. דמי בצעין פסולין. מדמעורב בהן עפר שחוצץ בין המים להכלי. וכלעיל ל"ט. א"כ מ"ש הכא מהתם. דמה לי בטבע או שלא בטבע. עכ"פ העפר חוצץ הוא. אע"כ צ"ל כאידך טעמא. דמדאין מי בצעין רדופין, פסולין. או כהטעם האחר שכתבנו מדמעופשין קצת מרקבובי העשבים שם. אינן נקראים מים חיים. ואפשר דלרתוי"ט דעפר שבמי אחו הן בריות המים דדינן כמים ואין חוצצין [כמקואות פ"ו מ"ז]:

פרק ט

ונ"ל דלפ"ז לר"א רק פעם ראשון צריך להזה ב' הזאות וגם סגי בשישפוך כדי הזיאה א' לאיבוד אבל אי הוה ס"ל לר"א אין בילה. ואפ"ה כשיזה ב' הזאות נטהר משום דא' מהן ודאי כשר וכס"ד דש"ס [זבחים ד"פ ע"א] א"כ בכל פעם שיזה מהמים צריך שיזה ב' הזאות. דדלמא כל הזאות הראשונות כשרות היו וגם לא מהני שישפוך לאיבוד הזאה א': וא"ת לפי הס"ד דש"ס אע"ג דס"ל אין בילה. הרי מדאורייתא ברובא בטיל. ורק מדרבנן משום חומר מי חטאת לא בטל. הרי בדרבנן אמרי' שאני אומר [כפסחים ד"י ע"א] ונימא שאותה שהשליך לאיבוד טפת מים הפסולים הי' ואידך לתכשרו: י"ל משום חומר מי חטאת. גם שאני אומר לא אמרי'. וא"ת עכ"פ בין ס"ל יש בילה או אין בילה. היכי מכשיר ליה ר"א בב' הזאות. הרי יש לחוש דלימא ב' ההזאות כשרות. ונמצא נושא ההזאה שנייה שלא לצורך הזאה ונטמא ומטמא בגדים וכלים בשעה שהוזה. י"ל אין ה"נ והרי בל"ז טובל א"ע ובגדיו וכליו אחר שהוזה:

ורב"ע תוס' [חולין דט"ב ד"ה אם] כ'. דלהכי לא בטל ברוב. מדס"ל דבלח בלח יש בילה. ונמצא שבכל הזאה מעורב קצת ממים הפסולין אע"ג דקיי"ל הזאה א"צ שיעור [כרמב"ם בפי"ב מפרה]. עכ"פ הנ"מ כשהן בעינא אבל בתערובות לא [כזבחים דצ"ג]. ונ"ל עוד דאפי' נימא דס"ל לר"א דכל המתבטל ברוב נהפך האיסור להיתר. א"כ יש שפיר בכל הזאה כשיעור. י"ל דה"מ בכל תערובות איסור בהיתר. אבל במידי דצריך שיעור. ואין כאן מהתערובות אלא כשיעור. אי נימא דהנתבטל כליתא. א"כ אין כאן כשיעור. וחילי מדאמרי' [זבחים עח"א] דפגול נותר וטמא שבללן זב"ז ואכלן פטור והיינו בהי' רק כזית בכל א' ולא אמרי' דמיעוט של כל א' שנתערב בחבירו. לצטרף להשלים שיעורו משום דבכל התורה אין היתר מצטרף לאיסור לבר מקדשים כשרים [כפסחים מה"א] ועכ"פ ק' דנימא דמיעוטו של כל א' שנתערב בחבירו נתבטל ונתהווה כחבירו. ע"כ דאין לומר כן מדצריך שיעור לחייב על כל א'. וא"כ אם זה בשיעור לחיוב כ"ש בשיעור לצאת.

שלא מצינו שיתהפך בו הנתבטל להיות כמבטל [ועיי' בי"ד ק"ט וברמל"מ פ"ה מיסודי התורה בד"ה יש לחקור. ובפי"ד ממאכלות הי"ב] ודו"ק. וקיי"ל הכא כחכמים. והיינו משום דאע"ג דקיי"ל הזאה א"ל שיעור [כרמב"ם פ"י מפרה ה"ח] ורק בהכלי שטובל בו האזוב צריך שיהי' כדי לטבול בו ראשי גבעול האזוב [כיומא יד"א] והרי מדקיי"ל נמי יש בילה בלח. א"כ בכל הזאה והזאה שיוזה עליו מתערובות זה. יבוא משהו מהמים הכשרים על המוזה. י"ל דהא דהזאה א"צ שיעור היינו כשהיא בעינא. אבל כשהמשהו הוא בתערובות. אז כליתא דמי והרי גם ר"ש דס"ל כ"ש למכות מחלק בין כשהוא בעינא או כשהוא בתערובות [כתוס' מעילה דיח"א ד"ה תני] ואף לתוס' ע"ז [דסח"א] שדחו סברא א' י"ל דבחטאת דחמירא כ"ע מודו לחלק בין משהו בעינא למשהו בתערובות [וערכ"מ פ"ט מפרה ה"ח]:

ויש לדקדק למה שני תנא בלישני'. דלעיל במים וטל נקט התנא לשון פסולים והכא במשקין שנתערבו נקט בלשון יערה ושצריך לנגב. והרי גם בהנך דלעיל ודאי דנמי צריך לנגב [כפ"ז מ"ח]. ונ"ל דבמלת משקין דנקט תנא הכא. כלל נמי מים וטל שהזכירם מקודם וכדומה רק דלעיל אשמעינן דין התערובות בעצמו שפסול להזיי' להכי נקט לשון פסולין אבל הכא אשמעינן דין הכלי כשרוצה לתת לתוכה מי חטאת. נקט לשון יערה וינגב. והא דחלקן לב' בבות היינו משום דכל משקין שהן מין בשאינו מינו עם מי חטאת. גם ר"א מודה דאין בילה. ופסולין לגמרי. ומה"ט נמי לא פליג ר"א ברוק לקמן משנה ג':

ואע"ג דעכ"פ נשאר לחלוחית מהמשקין הפסולים בדופן הכלי. דהרי לא ניגב והוא יתערב אח"כ בהמים. י"ל כיון דמדאורייתא ברובא בטיל. ורק משום חומר המי חטאת החמירו בה. להכי לא גזרו רק בתערובות ממשות. ולא במשהו הדבוק בהכלי. ורק ברישא חיישי' שיהא נשאר ממשות המים. ומדאין בהן ממשות לא יהא ניכר. תדע דהרי גם ברישא כשינגב ישאר שם בלוע. ובפרט כשהיו המים הראשונים כבושים בהכלי. וכשיחזור ויתן לתוכן המים הכשרים זמן מרובה. יהי' הבלוע הישן נפלט לתוכן ושיהיה הבלוע ביני ביני נטל"פ [עי' י"ד ק"ה ברטו"ז סק"א] הרי לא שייך הכא. דגם דבר פגום שנתערב במי חטאת פוסלן אע"כ דרק בממשות גזרו בה רבנן:

וכאן כ' הר"ש דהרי הא דלא כר"א. דס"ל לעיל [מ"א]. דיש תקנה בב' הזאות. ואו"אק א"א לומר כן. דהרי ר"א מסיים הכא אף העכבר וטפי הו"ל לרבינו לאקשויי לעיל מינה במשקין שנפלו לתוך המים ועי' מ"ש לתרץ זה לעיל סי' ז' ועי' עוד בסי' ו' לקמן:

וא"ת האיך פסל הכא ר"א לגמרי. והרי במשנה א' ודאי נתערבו בם מים פסולים ואפ"ה מכשיר כשיזה מהתערובות ב' הזאות. וכ"ש הכא דרק ספק תערובות. י"ל היא הנותנת

דהתם מדיודע שנתערב משהו להכי סגי בשיזה כל כך עד שידע שיש כדי הזאה מים כשרים חוץ מהמשהו הפסול. אבל הכא לא ידע כמה רוק רקקה העכבר. או כמה מים חזרו מפי'. עוי"ל דלר"א ה"נ קאמר דאף בעכבר צריך ב' הזאות:

ואע"ג דלעיל [פ"ד מ"ג] ס"ל לר"א דאין מחשבה פוסלת בפרה. נ"ל דה"ט. משום דהתם משום מאי נפסלה. אי משום דמחשבה פוסלת בקדשים. הרי ר"א לטעמי' דס"ל דנפדית גם ע"ג מערכתה [כב"ק עז"ב] א"כ אין דינה כקדשים לפסול במחשבה. ואפילו בשחטה שלא לשמה כשרה [כפ"ד מ"א] ואי משום היסח הדעת דפוסל גם בה [כיומא מב"א] הרי הפרה שלימה לפניו. ועליי' הוא חושב. לא מסח דעתי' מנה במחשבה גרידא רק בעשה עם עסקה מלאכה אחרת ממש [כסוף פ"ד]. אבל הכא במים. בדבר קל מסח דעתי' משמירתן:

וכך הי' נ"ל לכאורה פשוט. דכיון דנתבטל האפר מקלה ברוב. אפילו לכתחלה מותר לקדש בתערובות זה. דמ"ש מבאר שנפל לתוכו עפר דא"צ שימתין עד שתצל [כלעיל ספ"ח]. אף שיש לחלק קצת. אלא שהחמירו במי חטאת [כסי' לו]. אבל האיך יקילו בה מה"ט שלא תטמא. אלא דמהסוגיא דבכורות [דכג"א] משמע להדיא דמשנתנו מיירי בדין תערובות האפר בעצמו. דקאמר התם בפירוש דכשהרוב אפר מקלה. נהי דבמגע לא מטמא. עכ"פ במשא מיהו מטמא. והכי מוקי התם למשנתינו התם. ואי בנתקדשו כבר אייריי. הרי כמו דפשיטא ליה דמטמא במשא. מדעכ"פ נשא הטומאה. ה"נ הו"ל להיות פשיטא ליה דלטמא במגע. מדעכ"פ נגע מי חטאת שנתקדשו: אע"כ דבהתערובות האפר עצמו מיירי. ולא מטמא במגע. דלמא לא נגע בגרגרי האפר פרה וכך כתב רש"י התם בפירוש. ורק מ"ש רש"י התם דביומא [דיד"א] אמרי' דגם אפר חטאת מטמא במשא בקשתי ולא מצאתי שם ביומא שום רמז מזה: ואדרבה מלעיל [פ"ד מ"ד] משמע דדוקא עד כנוס האפר מטמא בגדים. הא אח"כ לא. ואף די"ל דהיינו רק המתעסק שלא נגע ולא נשא. הרי הרמב"ם כתב בפירוש [פ"ה מפרה ה"ד] דמשנעשה אפר אפילו במגע אמ"ט. מכ"ש בנשאו. עוד מ"ש מפרים הנשרפין [זבחים דפ"ג] זהו בנין אב לכל הנשרפין שיהיו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר וצ"ע: מיהו יהי' כרש"י או כרמב"ם. עכ"פ מוכח מכאן דלענין טומאה לא אמרי' דכשנתבטל ברוב הו"ל הנתבטל כאילו אינו בעולם אלא די"ל דזהו דוקא ביבש שנתערב [ועי' לעיל סי' ד'. ולקמן סי' ל"ו ודו"ק]:

וא"ת כיון דאף כשהרוב אפר פרה אפ"ה פסול להזאה. א"כ היאך קאמר ברישא דיטמא. דמשמע ככל מי חטאת דמטמא במגע ובמשא שלא לצורך הזאה והרי במשנה ח' אמרי' דכשנפסלו שוב אין דינן כמי חטאת ומטמאים רק במגע ורק לתרומה. ודוחק לומר

דלטמא דקאמר ברישא היינו רק במגע ורק לענין תרומה דהרי סתמא קתני: ואי"ל דהא דאמרי' דבנפסלו פרחה טומאה מנייהו. זהו רק בנפסלו מדאורייתא. וכגון שלא נשמרו כראוי וכדומה משא"כ הכא כשהרוב אפר פרה דמדאורייתא הרי בטל מקלה ברוב. ולא נפסלו המים אין כח ביד חכמים רק להחמיר בהו. לומר שפסולים להזיי' אבל לא להקל בהו ולומר שלא יטמאו במגע ובמשא: ליתא דהרי גם כשהמקלה הוא ברוב אמרי' [בכורות כג"א] נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהו מטמא ואמאי הרי מדנתבטל האפר ברוב הו"ל המים שנתנו בהן. כאפר בעלמא שנתן להמים: ולכאורה הי' נראה דהא דקאמרי' במ"ח דכשנפסלו המי חטאת פרח טומאה מנייהו. היינו בשנפסלו כל המים. וכגון שנשתנה מראיתן וכדומה משא"כ כשהפסול הוא משום תערובות. כיון שעכ"פ יש בהתערובות גם מים כשרים. עדיין מטמאים כשאר מי חטאת. אבל הרי הרמב"ם [פט"ו מפרה] כ' דגם בשתה מהן בע"ח. ג"כ שוב אין מטמאים כשאר מי חטאת. והרי בכה"ג כל עיקר פסולין רק משום תערובות רוק הוא. ואפ"ה פרח טומאה מי חטאת מנייהו: אלא נ"ל דהא דתנינן דכשנפסלו המים פרחה טומאה מנייהו. היינו רק כדנקט תנא שהפסול הוא בהמים. ולא מבעיא כשנפסלו כל המים כגון שנשתנה מראיתן. אלא אפילו כשנפסלו ע"י תערובות מים פסולים. ואפילו כששתה מהן בע"ח שאין לחוש רק לתערובות רוק שהוא רק מעט. והרוב הם מים כשרין. ונמצא שלא נפסלו רק מדרבנן ומדאורייתא כולי מים כשרין הם. אפ"ה כיון דקיי"ל דבלח בלח יש בילה [כזבחים ד"פ ע"א]. א"כ בכל טפה וטפה מעורב בו מים פסולים. ולא קרינן ביה והנוגע במי נדה. דמשמע רק כשהן בלי תערובות להכי אף כשנתערב בהן רק מעט מים פסולים. דמדאורייתא כשרין להזאה. אפ"ה לא פסלי במגע. רק לענין תרומה ומשום חומרא בעלמא: אבל הכא שכל פסולן הוא מחמת תערובת האפר. דהו"ל תערובת יבש ביבש. להכי אף שאפר מקלה הוא הרוב. עכ"פ כיון שיש כאן אפר כשר כשיעור לקדש כל המים. להכי נהי דבמגע לא מטמא. עכ"פ במשא מיהו מטמא [כבכורות כג"א]. וכשהרוב אפר פרה. דמדאורייתא כל המים כשרים להזאה. לפיכך גם במגע מטמאי ככל מי חטאת כשרים: ובזה נ"ל ליישב נמי מה דאמרי' התוספתא דמכילתין [פ"ח] בנתערב מים בעלמא במי חטאת. אם הרוב מי חטאת מטמאין במשא. ואם הרוב משאר מים אמ"ט במשא. מחצה על מחצה. אמ"ט במשא. בין כך ובין כך אין מקדשין בהן. עכ"ל. וכלשון זה הביא הרמב"ם [בפט"ו מפרה פ"ד]: ולכאורה הי' נראה דהא דלא הביא התוספתא והרמב"ם דין מגע שבתערובות זה היינו משום דבכל מי חטאת אפילו כשהן בעין לא שייך מגע בלי היסט [כתוספתא פ"ק דזבים ורמב"ם פ"ו מאהט"ו וכך כתב גם רב"א

זצוק"ל כלים פ"א מ"ב]. והרי כל היסט היינו משא. והרי משא כבר נקט לה התוספתא והרמב"ם: ואי"ל עכ"פ שייך גבי מי חטאת מגע בלי היסט כשקרשו המים [כר' קורקס שהביא רכ"מ פ"ו מאהט"ו]: י"ל דא"כ יהא דין קרח קרוש הזה כאוכל שנגע במי חטאת בשעה שהתחיל להקרש. ואין על הקרח רק דין ראשון [כטהרות רפ"ג]. והאיך יטמא אדם במגע. א"כ להכי לא נקט התוספתא שהתערובות יטמא במגע. מדא"א בשום אופן יטמא במגע: אלא דק' לפ"ז דהרי בסוגיא דבכורות [כג"א] אמרי' בפירוש דמטמא דקאמר תנא דמשנתינו היינו גם במגע והרי לרמב"ם [ספ"ה מפרה] כל אפר פרה אחר שאספו אפילו הוא בעינו אין בו שום טומאה כלל א"כ על כרחיך דהא דקאמר תנא דכשהרוב אפר פרה מטמא במגע. היינו רק בשקידש התערובות במים וק' הרי לפי דברינו הנ"ל לא שייך טומאת מגע כלל במים. אע"כ דנהי דבאדם לא שייך במי חטאת מגע בלי היסט. עכ"פ שייך גבייהו מגע בלי היסט. כשנגעו המי חטאת בכלים ואוכלין. דהרי הנך אין נטמאין בהסיטו או נשאו למי חטאת [כתוספתא פ"ה דזבים]. וא"כ הדרא קושיתינו לדוכתא דלמא גם התוספתא [פ"ח דפרה] וגם הרמב"ם בדין מי חטאת שנתערבו לא הביא האיך יהי' דינן בטומאת מגע כיון דנ"מ טובא בשנגע התערובות בכלים ואוכלין: אע"כ מה דשייר תנא במתני' מפרש לה תנא דברייתא דהרי במשנה ח' בפרקין לא נקט בהתערובות רק דין מגען. דאפילו כשהרוב מי חטאת ומיעוט מים פסולין כגון ששתה מהן בע"ח. אפ"ה אמ"ט במגע ואילו האיך דינן במשא לא נקט כלל. וזה מפרש בתוספתא דכשהרוב מי חטאת. נהי דמדיש בילה בלח בלח אמ"ט במגע עכ"פ כיון דהרוב מים כשרים ומדאורייתא כשרין להזאה. והרי כשנשא כל התערובות. נשא שיעור הזאה. לפיכך נטמא כשנשאן. אולם כשהרוב מים דעלמא. אע"ג דיש בכל התערובות מים כשרים כשיעור הזאה. אפ"ה כיון שנתבטלו ברוב כליתנהו דמי. ואפילו במשא אמ"ט [וה"ה במחצה על מחצה דהו"ל כרוב] וכ"ש כשנפסלו כל המים ע"י שנשתנה מראיתן. דגם במשא אינו מטמא מדלא גרע מרוב פסולין: אבל אפר שנתערב. אפילו כשהרוב מקלה. אפ"ה רק בלח בלח אמרי' דכשנתבטל כשר כליתא דמי. אבל לא בתערובות יבש ביבש [ועי' בי"ד סי' צ"ט ש"ך שם סקכ"א]. להכי בכה"ג אמרי' נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהו מטמא [וכבכורות כג"א. ועי' ברכ"מ פט"ו מפרה ה"ד]:

והר"ב פי' דר"א לטעמי' דס"ל הזאה א"צ שיעור [וכמ"א]. וא"א דליכא פורתא מאפר פרה. עכלה"ט: ולזה נוטין גם דברי הר"ש והרא"ש. ומזה הלשון של רבותינו משמע שפירשו מלת כולן דנקט ר"א. לאו דצריך שיקדש עם כל התערובות. דא"כ מה זה שכ' הר"ב דא"א דליכא פורתא מאפר חטאת והרי עם כל התערובות קידש ואי"ל דכוונת הר"ב דא"א

שיהי' פורתא מהאפר כשר תוך ההזאה שיזה. ליתא דהיכא מצינו שצריך שיהי' פורתא מהאפר פרה תוך ההזאה אלא כיון שקידש המים. אפילו הזה אח"כ ממים הצלולים שנתקדשו סגי. אע"כ דס"ל להר"ב דמ"ש ר"א מקדש בכולן. ר"ל בין שהתערובות מרוב אפר פרה. או מרוב אפר מקלה מותר לקדש בהן. וא"צ לקדש עם כל התערובות. דא"א דליכא פורתא מהאפר חטאת בתוך האפר שיקדש בו: וזה תמוה דאפילו נימא דגם ביבש ביבש יש בילה. ויהי' במה שיתן לתוך המים פורתא מהאפר פרה. מה מהני הך פורתא. הרי קי"ל דצריך שיתן כל כך אפר בכדי שיראה על פני המים. ורק לר"ש דדריש ק"ו מסוטה. אינו מעכב בדיעבד [כסוטה טז"ב]. אבל קי"ל כרבנן דמעכב שיעורו. דאליעזר וחוקה כתיב בה [כיומא מב"א]. ותו שמעתי ולא אבין מ"ש רבינו דס"ל לר"א דהזאה א"צ שיעור. מזה ענין לכאן בתערובות אפר והרי סברת שיעור או בלתי שיעור לא שייך. רק בנתערבו מים כשרים ופסולין. דבכה"ג יש לחוש שמא בההזאה כשיעור שיזה. יהי' שם טפה מהמים הפסולים. על זה שייך שפיר לומר דכיון דהזאה א"צ שיעור ביחד לפיכך אפילו יש שם טיפה פסולה לית לן בה. אבל הכא כיון דלסברת הר"ב סגי בדיעבד כשקידש בפורתא אפר פרה. א"כ נתקדשו כל המים ויש שפיר כשיעור הזאה בהאזוב. ותמהני מאוד גם על רתוי"ט שרגיל הוא לחטוט אחר דברי רבינו הר"ב. והכא אמאי שתיק רב. וצ"ע:

ועוד נ"ל דזהו דוקא בשנגע במי חטאת שכבר היו טמאים. אבל טמא שנגע בגופו במי חטאת טהורים אף שנטמאו השתא מנגיעתו וגם היא נגע בהן רק בגופו. אפ"ה נטמא גופו ככל נוגע במי חטאת טהורים. ולא אמרינן כיון דנטמאו בנגיעתו. הו"ל כנגע במי חטאת טמאים בגופו דלא נטמא גופו. די"ל דבכה"ג טומאת הבגדים וטומאת המים באים כאחד. אולם טעם דברינו. מדלא חילק הכתוב בנוגע במי חטאת טהורים בין שיהי' הנוגע טהור או טמא. ודוגמת זה כתב רש"י ביבמות (ד"צ ע"א) באוכל קדשים בטומאת הגוף דחייב כרת מדלא חילק הכתוב בין שהיה הבשר טהור או טמא. יש בו דין חיוב טומאת הגוף:

ומכאן מוכח לכאורה דאפר פרה אחר שכנסם במקום שרפתה. קודם שיתנם למים מקודשים אמ"ט כלל להנוגע והנושאו. דהרי הכא לא נעשה עדיין מצותו של האפר. ורשאי לנגבו ולקדש בו מים מקודשים. וא"כ למה לא יטמא במגע ובמשא כשאר אפר (וע' פ"ו י"ג) אע"כ דאפר קודם שקדשו בו מים אמ"ט במגע ובמשא. וע' לעיל ל"ה:

פרק י

והר"ש והר"ב נושא כליו. כתבו דמיירי בכלי הטהור לתרומה. משמע אבל הטהור לקודש לא. ואחמכ"ר הרי משנה שלימה שנינו [חגיגה פ"ב מ"ו] דבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת. ומנ"ל לחלק בין בגדי אוכלי קודש דחיישינן שישבה עליהן אשתו נדה לכר וכסת של קודש שאין מצויין בבית החול:

ונ"ל דאצ"ל שכבת זרעו דמטמא בהיסט. דבש"ז אין הטעם דמטמא בהיסט מדבא מאדם שאינו טהור לחטאת. רק מדהוא עצמו אה"ט. ומשתמע טפי מסיפא. דקתני דכלי שנטמא במת. דמטמא לחטאת כמדרס. וכן הרמב"ם [פ"ג מפרה ה"ח]. כלל ש"ז בהדי דיני טמא מת. ולא שם בהלכה ז'. בהדי אדם שאינו טהור לחטאת. אמנם גם כאן כתבו הר"ש והר"ב דמיירי רק באדם הטהור. לתרומה דוקא. אבל סתמא דמשנתנו דמדמה אדם לכלים לא משמע כן. דהרי כבר הוכחנו בכלי. דאפילו טהור לקודש מדף הוא לחטאת. ואף לבתר מ"ש תוס' [חולין לה"ב ונדה לד"א] דרק בבגדי ע"ה גזרו שידונו כשל זב לענין חולין טהורים. משא"כ בגוף ע"ה עצמו לא גזרו שיהיה כזב לטמא במשא. מדהו"ל גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו. מדרוב הפועלים ונושאי משא ע"ה היו. ואפ"ה גזרו במגעו מדיכולין ליזהר שלא יגע בטהרות בלי הפסק דבר. וגם רתוי"ט [ספ"ב דחגיגה] קבע בה מסמרות. שכ' דמדנקט תנא בגדי ע"ה מדרס לפרושים. משמע דוקא בגדיו. הא הע"ה לא. וא"כ מה דתני נמי התם בגדי אוכלי תרומה וכו'. בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת. נמי נידק לה הכי. דהא האדם האוכל קודש גופי' אינו כזב. ואפ"ה לפע"ד אין בכל זה בכדי להכריע. דנימא דאוכלי קודש גופייהו לא יהיו כזבים. משום דק' מכדי דכל עיקר טעמא דלא גזרינן בגוף ע"ה שיהיה דינו כזב. היינו רק מדאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו. א"כ מה אהני לן הר"ש והר"ב דאוקמה למתני' דקאמר דאדם הוה כמדרס לגבי חטאת דמיירי באדם הטהור לתרומה. הרי בטהור לתרומה נמי נימא האי טעמא שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו. אע"כ דדוקא בגוף ע"ה ולגבי חולין טהורים דשכיחי. שייך האי טעמא. אבל אוכלי תרומה. שרובן כהנים הן. ולגבי חטאת שאינה מצויה כל כך ביד כל אדם. וגם בל"ז כל בני אדם מופרשין ומוזהרין ממנה. שפיר יכולין לעמוד בגזירה זו בה. שיהי' גם גוף אוכלי תרומה או קודש כמדרס לחטאת. ואי משום דיוקא דרתוי"ט דמדנקט שם בחגיגה בכל חד בגדי בגדי. ש"מ דהן עצמן לא. ל"מ הי' נ"ל. מדדיוק זה פשוט. ואפ"ה לא הסתייעו בו רבעתו"ס בחולין ונדה הנ"ל לסברתם. דעל הגוף של ע"ה לא גזרו. ש"מ דגם רבעתו"ס ס"ל דאין מדיוק זה ראי'. די"ל דלא לדיוקא נקט תנא בגדי בגדי. אלא לרבותא נקט הכי. מדסד"א דוקא בגוף ע"ה חיישינן שמא

זב הוא ולאו אדעתי'. אבל במטפחתו. הרי יש בו ס"ס. שמא אינו זב. ושמא לא ישב על מטפחתו. ולהכי אף דגזרו על גופו שיהיה כזב. לא נגזר על מטפחתו שלא ראינוהו שלבשו. קמ"ל דאפ"ה דינו כמדרס. מדליכא גבי מטפחת רק חד ספיקא שמא ישבה עליו אשתו נדה. שדמיה מצויין בה [כנדה דו"א]. תדע דאלת"ה מה יענה רבינו הרמב"ם [פ"י ממשכב. ופי"ג מאהט"ו] דפסק דגם גוף ע"ה מטמא כזב. ולפי דבריו א"כ למה נקט משנתנו בגדי בגדי. אע"כ דגם רבינו ס"ל דנקט בגדי בגדי לרבותא. וכדאמרן. והן אמת שדברי הרמב"ם בזה תמוהין. דק' דידי' אדידי'. דהרי הוא בעצמו פסק [פי"ב ממשכב הי"ג] דגוף ע"ה אינו עושה משכב. ואם נדונו כזב למה לא יעשה משכב. ותו דגם הראי' שהביאו רבעתוס' ממשנה ערוכה [פ"ז דטהרות מ"ו] דגוף ע"ה אינו עושה מדרס. יתד הוא שלא תמוט. וחזקה כראי מוצק. שגוף ע"ה אינו עושה מדרס. אבל כל זה בשאר מילי. משא"כ לענין חטאת שמצינו שעשו בה כמה מעלות יתירות. עדיין לא שמענו שלא יהי' גם גוף אוכלי קודש כמדרס לגבה. והגם שאף רבינו הגדול הרמב"ם [בפי"ג מאהט"ו] ג"כ כתב כהר"ש והר"ב דגוף אוכלי קודש אינו כזב לחטאת. אבל נעלם מעינינו הכהות מאיזה מעין דלה דלו לנו רבותינו דין זה. והרי סתם משנתנו משמע. דכל אדם כל שאינו משומר לחטאת להדיא. הוה מדרס לחטאת: אבל בירושלמי [ספ"ב דחגיגה] יש פלוגתא בב' ברייתות בזה. אי נימא דגוף הטהור לקודש יהי' מדרס לחטאת או לאו והרי הברייתא הראשונה כפי שהגי' אותה הקרבן עדה שם ה"ג ב' לגינין א' של חטאת וא' של קודש או תרומה שנגעו זב"ז. שניהן טהורים. ורצה הירושלמי להסתעיי' מנה דגוף הטהור לקודש אינו מדרס לחטאת והרי הברייתא זו סותרת להדיא למשנה ערוכה בפרקין [מ"ו] דתני בפירוש הלגין של חטאת ושל קודש או תרומה שנגעו זב"ז של חטאת טמא וע"כ דסמא ברייתא מקמי מתני' א"כ י"ל דאידך ברייתא דמייתי הירושלמי דס"ל דגם גוף האדם האוכל קודש מדרס לחטאת. דוקא היא. וקיי"ל כוותה וא"כ כלו כליותי בחיקי איך נקטו כל רבותינו דלא כהלכתא וצ"ע: אולם לאשר אנכי תולעת ולא איש. דחילנא מברייתא המה רבותינו הקדושים לפרש להדיא שלא כדבריהן. ואימת מפגיע הארי על החולדה הדרה בעקרי הבתים. לכן פירשתי כלשון הרא"ש:

ולכאורה הי' נראה דכל הנטמא במת קאמר. דהיינו אפי' כלי חרס. אף שכ"ח א"א שיהי' אהט"ו לעולם [כרמב"ם פ"ה מטו"מ ה"ו] אפ"ה מדהיא כלי טמא גזרי' בה אטו משכב הזב וכן הי' נראה מסתימת לשון הרמב"ם [פי"ז מפרה ה"ח] אבל א"א לומר כן. דא"כ ל"ל דנקט הראוי ליטמא טמא מת. נהי דלא נקט הראוי להיות אהט"ו. היינו מדבעי לאפוקי מדרס עכ"פ הו"ל למנקט כל הראוי להטמא באהט"ו: אע"כ משום דבכה"ג לא

נעשה הכלי רק ראשון. ולא גזרו גבי' שיטמא בהיסט אטו אהט"ו דמדרס רק נקט שנטמא הכלי במת. דאז נעשה הכלי אהט"ו. דשפיר גזרי' גבה אטו שנטמא הכלי אהט"ו דמדרס: ואע"ג די"ל דמדנקט במשנה ב' דמדף. והיינו ולד דרבנן מטמא להטהור לחטאת במגעו. הא בהסיטו לא משמע לכאורה הא ולד דאורייתא מטמאו גם בהיסט. י"ל דקמ"ל רבותא דאף ולד דרבנן. מטמא עכ"פ במגע. אף דאין ולד אפי' דאורייתא מטמא לאדם וכלי: מיהו הטהור לחטאת שהסיט שרץ וש"ז או אחד משאר אהט"ו שאמ"ט במשא והיסט. אפ"ה לענין חטאת גזרו שנטמאו בהיסט וכן דרך התנא בכל מקום שמזכיר ט"מ כוונתו א' מאהט"ו [ועי' רפכ"ד מכלים] וכן מפורש בתוספתא דמכילתין [פ"ט] דכל אהט"ו דינו כך: רק מ"ש שם בתוספתא או בנבילה וכן הועתק בהר"ש ט"ס הוא דהרי נבילה מטמא לכל מילי בהיסט וא"כ האיך בהא נימא ר"א בתוספתא דהמסיטה טהור לחטאת:

כך נלפע"ד: ולכאורה נראה שאין דברי מסכימין עם דברי רתיו"ט ד"ה שנגע. דמדברי רבינו נלמוד שכל מיני מדף שבמשנה א' מטמאו רק בנגע בהן בידיו ומדף דמשנה ב' מטמאי גם בנגע בהן בגופו ורבינו הנ"ל אף הוא הי' מתכוון לגמור דבר זה בכוונת רבינו הר"מ קורקס שמביאו רבכ"מ [פי"ג מפרה ה"ט] וקצת נוטין לזה כל דברי רבותינו מפרשי משנתינו. שכולן מתנבאין בסגנון א'. ואוקמוה למשנה ב' דמיירי במין מדף אחר מהמדף שבמשנה א' וק' ואמאי והרי גם מדף שבמשנה א' מטמא במגע אע"כ דס"ל דשאני מגע דהתם ממגע דהכא: ואני עני וגווע. תותרנא אנא וניטל ממני גם חוש הטעם. דלמה לענין משא והיסט. חמיר מדף דמשנה א' טפי ממשנה ב'. ולענין מגע בגופו יהי' חמיר מדף דמשנה ב' טפי ממדף דמשנה א': ותו קשה עלינו כתורמוס לומר דכלי הנטמא בטומאות מת שנזכר במשנה א'. אפילו יהי' רק ראשון. עכ"פ טמא הוא מדאורייתא ואפ"ה רק בנגע בו בידיו יטמא לענין חטאת ועליונו של זב. דמדאורייתא טהור גמיר הוא [מהראב"ד פ"ו ממשכב]. גם בנגע בו בגופו יטמא לחטאת אתמהה: ובל"ז ידי יד כהה מלהשתמש בסכינא חריפא כזו. למפסק הנך ב' משניות הסמוכים משולבים אשה אל אחותה. ואיך נחלק עלינו את השוין. ונאמר דבמדף שבמשנה ב' לא נכלל נמי מדף דמשנה א': אמנם לדברי הננס הגמוד שע"ג הענקים צופה אנכי כל דברי רבותינו מזוקקים דהא דאוקמוה למשנה ב' גם במדף שבעליונו של זב. היינו משום דבמשנה ב' נזכר רק מגע. ואילו הנך מדף דמשנה א' הרי מטמא גם במשא מיהו לענין מגע כולן שוין. לטמא בין בנגע בהן בידו או בגופו ורק בנגע בכלי הטהור לגמרי. אלא שלא נטהר לשם חטאת. והוא ג"כ אינו ראוי למדרס. זהו לבד שדינו כאוכלין ומשקין לקמן במתני'. דמטמאי רק בנגע בהן בידו.

ולא בנגע בהן בגופו: וגם דברי רבינו ר"י קורקס ז"ל אפשר לכוונם כיון יפה בדברינו הנ"ל וגם דברי רתיו"ט אפשר לכוון לפי' זה:

כך כ' רב"א זצוק"ל הכא בפירושו וכך נראה ג"כ מדברי הרמב"ם בחיבורו [הלכות פרה פי"ג ה"י]: ורכ"מ שם כ' דמ"ש הרמב"ם שם נגע בהן ברגלו טהורים. דוקא אאוכלין ומשקין טהורים קאי דאילו טמאים לא גרע מכלי שהוא ולד הטומאה. ואפ"ה מטמא לאדם בכל מגע אפילו שבגופו עכלה"ט: ואני עני וכואב לא זכיתי להבין. דהרי הרמב"ם שפתיו ברור מללו. דפתח ואמר בין טהורים ובין טמאים בנגען בידו טמא. ברגלו טהור. ולפי דברי רכ"מ הנ"ל איך א"כ נפרד בין הדבקים. ונימא דפסק הדין דנקט הרמב"ם רק אטהורים קאי: וטמאים דנקט הרמב"ם לא יפרש דינן. דאף בנגען בגופו טמאים. ואי משום קושית רכ"מ דמ"ש אוכלין טמאין מכלים טמאים הרבה רווח והצלה לתרץ לפמ"ש הרמב"ם בפרקין סוף משנה ד'. דלהכי כ"ח הטמא מטמא רק במגע שביד. מדא"א שיהי' אב הטומאה. עכ"ל. וא"כ ה"נ אוכלין ומשקין טמאין: רק דיש להקשות על זה. דא"כ אדמפלגי באוכלין. לפלגו ולתני בכלים גופייהו. והול"ל דבכ"ח טמא שהסיטו ס"ל לרבנן דטהור לחטאת. דהרי גם כ"ח א"א שיהי' אב הטומאה. אולם מזה מוכח כמ"ש בפנים סי' ס'. דכ"ח שיש שם כלי עליו. אע"ג שא"א שיהי' אהט"ו. גזרי' גבי' אטו שאר כלים:

כך מוכח. דהרי לא עדיפי משרץ. דכשנגע בו הקלל טהור [ועי' רמב"ם רפי"ד דפרה] ונקט שרץ לרבותא דר"א. ונקט אוכלין לרבותא דרבנן. וגם לאשמעינן דר' יוסי דמודה בשרץ לחכמים אפ"ה באוכלין מטהר: ונ"ל דאפ"ה נקט תנא סתם אוכלין. דמדהן חולין אין נזהרין בהן כל כך: אבל אי"ל דמיירי גם באוכלין ומשקין שידוע שהן טהורים. ואפ"ה נאמר עליהן בסיפא דמקומן טמא. משום דכשנגע בהן הטהור לחטאת בידו נטמא [כמשנה ב']. ליתא דא"כ למה אשמעינן הרמב"ם אוכלים שניים. הרי אפילו טהורים לגמרי נמי. אע"כ דכיון דרק משום מעלה בעלמא מטמאי את הטהור לחטאת. להכי דוקא בנגעו בהן מי חטאת גזרו שיטמאו. אבל לא שכשעמדו עליהן מי חטאת יקרא מקומן טמא:

ונ"ל דמה"ט אם הם שלישי בתרומה או רביעי בקודש. נמי מקרי מקומן טמא דעכ"פ טמאים הן דמי גרע מכתבי קודש והא דנקט הרמב"ם שניי' ה"ט משום דשניי' אפשר גם בחולין המצויין אבל שלישי שבחולין אין בו טומאה כלל אפילו לקודש [כפ"ב דטהרות מ"ג]. ורביעי בחולין א"א כלל ודו"ק:

ואעפ"כ יש חילוק בין אוכלים לכלים. דבאוכלין ומשקין בין טמאים ובין טהורים רק בנגע בהן בידיו נטמא לחטאת. אבל הכא בכלי. דוקא כשהכלי טהור לא נטמא בנגע בו ברגלו אבל אם הי' התנור טמא הרי אמרי' לעיל [במ"ב] דאפילו כשהכלי טמא רק מדרבנן אפ"ה נטמא גם כשנגע בו בגופו בכל מקום וכן לעיל [פ"ח מ"ב]. בשנטמא הסנדל מטומאה דרבנן. מטמא להאדם שנגע בו בגופו: אמנם כפי הנראה מפי' הרמב"ם והרא"ש כאן משמע דס"ל דמדנקט תנא סתם. משמע דבין בתנור טהור או טמא מיירי. ודוקא בתנור חרס אמרי' דאע"ג שהוא טמא אפ"ה בנגע בו ברגלו טהור. כבאוכלין ומשקין לעיל ומשום דבין כ"ח. ובין אוכומ"ש א"א שיהי' אהט"ו: ואני בער ולא אדע דעת קדושים. דאי גם בתנור הדין כבאוכלין ומשקין. א"כ למה פליג להו תנא בתרי בבי. ולא כלליהו יחד במ"ב. והכי הול"ל. נגע באוכלין ומשקין או כ"ח. בידיו טמא וכו'. ולכה"פ לא הו"ל להפסיק בינייהו עם משנה ג': ותו למה נקט תנור ולא שאר כלי: ותו לפי דברי רבותינו לא שמעינן במתני' כלל דין הנוגע בשאר כלי טהור מה דינו: אולם כפי הנראה חזר בו רבינו בחיבורו. דהרי בפי"ג מפרה לא חילק כלל בהלכה ח' בין כ"ח לשאר כלים. משמע דגם כ"ח הטמא דינו כשאר כלים טמאים:

וא"ת עכ"פ לר"ע הרי האדם שעומד ע"ג התנור נוגע בו ונטמא. ואין מונין ראשון ושני בחטאת. וא"כ איך לא יטמא המי חטאת: י"ל כיון דהתנור טהור לפיכך דוקא במגע יד נטמא. ולא במגע הגוף: מיהו לפ"ז דוקא בהי' התנור טהור מטהר ר"ע. אבל בהי' התנור טמא. באמת גם לר"ע הי' האפר והמים טמאים. לא משום מקומו טמא. רק משום נגיעה. דבכלי טמא לא מחלקינן בין נגע בו בידו או בגופו. וכרבנן לעיל סוף מ"א ומשנה ב': ונ"ל עוד דלאו כי רוכלא חשיב ותני תנא אדם ולגין ואסל וקלל אלא נקט אדם ולגין לרבותא דר"ע דאע"ג דלגין כלי שטף ומקט"ו מגבו. והאדם הנוגע בהתנור חזר ונגע בהלגין שאוחזו. וסד"א דהו"ל כאילו נגע הלגין בהתנור. דטמא הלגין [וכמשנה ו']. ואע"ג דהכא שאני דמפסיק אדם עכ"פ הרי אין מונין ראשון ושני בחטאת להכי קמ"ל דאפ"ה כל שהמגע ע"י אדם. דוקא בהי' נוגע בהתנור בידו אז אין מונין ראשון ושני בחטאת. ונטמא הלגין [כשלהי פרקין]. אבל בנגע בתנור הטהור בשאר גופו. אז הלגין ומה שבתוכו טהור לר"ע: ונקט תו אסל וקלל לרבותא דרבנן. דאע"ג דאסל פשוטי כלי עץ הוא. ואמקט"ו רק כשיש בו ב"ק מעות [ככלים פי"ז מט"ז] וגם הקלל הוא כ"ח שאמקט"ו מגבו. וא"כ אפי' הי' נוגע בשרץ הי' טהור [כמ"ג]. וכ"ש הכא דהתנור טהור לגמרי והאסל אמקט"ו כלל והקלל אמקט"ו מגבו. אפ"ה מדחשבינן להקלל כאילו מונח על התנור. הרי בכה"ג אפילו מפסיק נייר או אסל שאמקט"ו הו"ל עכ"פ מקומו טמא. ונטמא הקלל עם מה

שבתוכו: אמנם נ"ל פשוט דהכא מיירי שהי' בידו הלגין לצורך הזאה הא שלא לצורך הרי נטמא האדם הנושא מי חטאת שלא לצורך הזאה [כרמב"ם רפט"ו דפרה] ואף דאז עכ"פ הלגין נשאר בטהרתו עדיין [כר"ש פ"ח דפרה מ"ב והר"ב פ"ט מ"ח] עכ"פ התנור שנגע בו אז האדם בשעה שנטמא. והוא חוזר וטימא להאדם. והאדם להלגין. דכיון שנטמא התנור. מטמא להאדם לענין חטאת בין שנגע בהתנור בידו או ברגלו. וכמש"ל: ונ"ל עוד דרבנן ס"ל דדמי הכא להך דנגעים [פי"ג מ"י] בהי' עומד תוך בית מנוגע ופשט ידו לחוץ והניח אדם אחר טבעות בידיו. דהטבעות טמאות כאילו נכנסו לפנים דשדינן ידו בתר גופו. וה"נ הכא הו"ל כאילו הכלי עם המי חטאת ממעל להתנור. ור"ע ס"ל כי אמרי' שדינן ידו בתר גופו. ה"מ ברשויות דאע"ג שהוא בחוץ דנינן לה כאילו היא לפנים אבל דנידון ידו כאילו היא במקום גופו ממש לא:

והרמב"ם והר"ב אבתרי' כתבו דטעם ר"ע מדס"ל קלוטה כמי שהונחה דמי והוא דלא כמסקנת הש"ס [זבחים צג"א] דמסיק כמ"ש בפנים: וי"ל דלרמב"ם לא הדר בי' הש"ס במסקנא לגמרי רק במה דס"ד דגם בזורק נמי אמרי' קלוטה כמונח וה"ק ר"ע סבר גזירה שמא יניח ר"ל כיון שהלגין בידו חיישי' שמא בשעה שמושיטו ממעל להתנור. ישהנו קצת באויר ממעל להתנור. ובכה"ג אמרי' קלוטה כמונח דמי. אבל בשזרק הזאה ממעל להתנור שכבר יצאה טפת הזאה מידו. והטפה ההיא שטה ממעל להתנור. בכה"ג א"א לחוש שמא תשהה הטפה ממעל להתנור. בכה"ג גם ר"ע מודה דלא אמרי' קלוטה כמונח דמי. כך נ"ל דעת הרמב"ם והר"ב אלא שמרש"י שם ומהר"ש הכא לא משמע כן. שהרי הזכירו מחשש הכנסה לתוך התנור: ואת"ל דק' להרמב"ם דהרי [בשבת צז"א] אמרי' דלר"ע גם בזריקה כמונח דמי: י"ל הרי לרש"י ור"ש ק' טפי וטפי דהרי לדידהו גם במושיט ס"ל לר"ע דלאו כמונח דמי. והרי בסוגיא דשבת שם בין במושיט ובין בזורק ס"ל לר"ע כמונח: ותו מה משני הש"ס הכא דבזרק ההזאה ממעל להתנור. כיון שיצאה מידו א"א לחוש שמא יכניסנה לאויר התנור וק' נהי דהך חששא ליכא. עכ"פ הרי לר"ע כל קלוטה כמונח דמי גם בנזרק אלא ע"כ דלא מדמינן טומאה לשבת לענין קלוטה. דבשבת רק ברשויות תליא אמרי' דבנקלט ברשות זה הו"ל כהונח שם: תדע דוכי ס"ד לר"ע הזורק ד' אמות בר"ה לפטור. דהרי קלוטה כהונח דמי. והו"ל כעוקר ומניח עוקר ומניח כל הד' אמות ובכה"ג הרי בודאי פטור אע"כ רק בב' רשויות. כשבא לרשות אחר באוירו הו"ל כמונח שם אבל ברשות א' לא. וה"נ לענין טומאה. וכ"כ מצינו לחלק בין שבח לטומאה לענין גלמי מחט [שבת נב"ב] ולענין שיעור ביצה וגרוגרת [שבת צא"א] ולענין עציץ [שבת צה"ב] ולענין שפוע אהלים [שבת קלח"ב ועירובין לו"א ועט"א]: וא"כ באותו

סברא יש לתרץ ג"כ להרמב"ם דדוקא לענין שבת ס"ל דגם בזורק אמרי' קלוטה כמונח. אבל לענין טומאה לא אבל במושיט ושהה קצת ממעל להטומאה. גם בטומאה ס"ל לר"ע קלוט כמונח דמי: אמנם הקשה רתיו"ט. הרי שם בסוגיא דשבת מסיק דבקלוטה למעלה מי"ט גם לר"ע לא אמרי' דכמונח דמי ור"ל הרי הכא סתמא קתני: ותי' אאמ"ו ע"ר זצוק"ל. דזהו רק בזורק ולא במושיט: אבל לי בו"ת ק"ל לפ"ז משבת [דד"ב תוס' ד"ה אבל] אמרי' דבמונח בידו לא אמרי' קלוטה כמונח דמי: וי"ל התם דוקא בכולה טמונה בידו: אולם ק"ל איפכא הרי הכא סתמא קתני. אפילו בהושיט הלגין למטה מי'. והרי התם בשבת דלמטה מי' לכ"ע אמרי' קלוטה כמונח דמי: אע"כ לחלק בין שבת לטומאה וכמש"ל: איברא יש לדקדק טובא. למה נקטה המשנה פלוגתא דר"י ורבנן רק במי חטאת. ולא בשרן וכדומה שהושיטו למעלה מתנור. דאי"ל דדוקא במי חטאת מחמיר ר"ע ומשום חומר מי חטאת. ליתא דהרי גם בשבת צז"א ס"ל לר"ע קלוטה כמונח דמי. ודוחק לומר דרבותא בעי לאשמעינן אליבא דר' עקיבא. דאע"ג דהתנור טהור גמור וכל טומאתו לגבי חטאת רק מעלה בעלמא. אפילו הכי אמרינן לגבי קלוטה כמונח דמי. דטפי הו"ל לאשמעינן רבותא אליביי' דרבנן דקי"ל כוותייהו. דאפילו בשרץ שהוא טומאה דאורייתא לא אמרינן לגבי קלוטה כמונח. ותו מה נענה לפי גירסת הש"ס שבת הנ"ל דגרס ושרץ בתנור. א"כ הו"ל נמי טומאה דאורייתא. ומ"ש מי חטאת דנקט. וגם אי"ל דפלוגתייהו דר"ע ורבנן בזורק בשבת מרשות לרשות. ובמשנתנו במי חטאת. היינו רק בשהנ"מ הוא בדבר הנקלט. דבשבת אי נימא קלוט כמונח דמי. הו"ל כאילו הניח הדבר הנקלט וחייב. ובמי הזאה נמי אי נימא קלוט כמונח. הו"ל כהונחו המי חטאת על התנור ונטמאו המי חטאת. אבל בהושיט השרץ ממעל להתנור הרי בהא אין נ"מ בשרץ הנקלט. רק דאי נימא קלוט כמונח נטמא התנור המונח. בכה"ג גם ר"ע מודה דאין הקלוט כמונח. מדמקלינן כה"ג באין לטומאה מקום מושהה [כרפ"ד דטהרות]. בורכא דהרי מצי נמי למינקט איפכא שהושיט טהרה ממעל להשרץ. ואת"ל אין ה"נ דגם בכה"ג פליגי רק מכילתין בחטאת מיירי. להכי נקט פלוגתייהו במ"ח. ליתא דא"כ מצינו טומאת אהל גם בכל אהט"ו שהושיטו למעלה מטהרה. וכש"ס שבת הנ"ל והרי לא שמענוהו רק בטומאת מת. והרי אדרבה מצינו להפך בזרק שרץ ע"ג ככרות. אפילו במסופק אם נגע טהור [כטהרות רפ"ד]. אלא נ"ל מדלא מצינו פלוגתיי' דר"ע רק בד' מקומות, א) בשבת הנ"ל. בזורק מרשות לרשות. ב) בזרק לאשתו גט [גיטין דעט"א]. ג) באמר זרוק גניבה לחצירי ותקנה לי חצירי [ב"ק דעע"ב]. ד) הכא בהושיט לגין של חטאת למעלה מתנור. ובכל הנך ד' דוכתא נקט לשון קלוט כמונח דמי. אבל לא נקט

כנוגע דמי. ומשום דכל הנך א"צ נגיעה ממש דאפילו מפסיק שום דבר. כיון דהונח שם סגי בכל ענין כפי מה שהוא. א"כ מה"ט נמי נקט פלוגתיי' רק במי חטאת דסגי לגבייי' שיטמאו בשהונחו שם אף שלא נגעו. דאע"ג דמפסיק אויר לא עדיף מהפסק נייר שהוא הפסק ממש ואפ"ה טמא. דמקומו טהור בעינן וליכא [וכשלהי פרקין]. משא"כ בשרץ הרי אפילו נימא קלוט כמונח דמי. עדיין לאו כנוגע דמי דהרי מפסיק חויר דלא גרע מנייר מפסיק וטהור:

כך כוונת רב"א זצוק"ל. וא"ת הרי אמרינן לעיל [מ"ב] דכלי או אוכלין טהורים אמ"ט להטהור לחטאת רק בנגע בהן בידיו. וא"כ איך יטמא הכא הלגין של חטאת כשנגע בלגין של קדש. והרי אין ללגין של חטאת לא יד ולא רגל. י"ל דג' מדריגות יש, א) אדם הטהור לחטאת שנגע בכלי או מאכל טהור. רק שלא נטהר לחטאת. רק בנגען בידו. מטמא אח"כ לחטאת. ב) כלי הטהור לחטאת שנגע בכלי או מאכל טהור רק שלא לחטאת. הואיל שאין להכלי לא יד ולא רגל באמת נשאר בטהרתו. ג) אבל כלי שיש בתוכו מי חטאת. אם נגע כלי זה בכלי או אוכל שאינו טהור לחטאת. אז נטמא הכלי ההיא. הואיל וחמירא. להכי דינו כאדם שנגע בה בידיו [עיין פ"ט מ"ה ודו"ק]. אולם ק"ל מלעיל [פ"ח מ"ט] דמשמע רק כשנפסלו לא נתבטל שם חטאת מינייהו. ודינן ככל מי חטאת. שהטהור לחטאת לא נטמא מהן בין בנגען בידו או בגופו צורך הואה. אף דהנך לא חזו להזאה. אבל כשנטמאו תו אין דינן כמי חטאת כשרים. ולהכי מטמאין להטהור לחטאת לכה"פ בנגע בהן בידו. דכשאר משקין טמאין דמו דמטמאין לאדם הטהור רק כשנגע בהן בידיו. ומטמאים המי חטאת הללו שנפסלו. גם לכלים. ככל משקין טמאים שמטמאים כלים מגזירת משקין של זב וזבה [כשבת יד"ב]. וא"כ כיון שככל משקין טמאין חשבינן להו. שנעשין ראשון לטומאה. אין עושין להלגין שהן בתוכו רק שני לטומאה. ואין הלגין חוזר ומטמא רק תרומה. מדשני עושה שלישי בתרומה. ואיך כתב רבינו הכא שהלגין יטמא גם חולין. י"ל דעכ"פ מסיפא דמשנתנו דקתני שניהן בב' ידיו. שניהן טמאים. הרי מוכח דדין מי חטאת טהורים יש להן. דאי כשאר משקין טמאים. איך הנושא אותן יטמא התרומה. אע"כ דוודאי אע"ג דנטמא גזרו עליהן שידונו כמי חטאת טהורים. שהכלי שנוגע בהן שלא לצורך הזאה יטמא חולין. ואפ"ה הם אמרו והם אמרו. שלא יטמאו לאדם שנגע בהן בגופו. דוגמת שאר משקים טמאים. והטעם משום הכירא כדי שידעו שכל טומאתן מד"ס ולא ישרפו על טומאתן תרומה וקדשים [ככלים פ"ה מ"ג והר"ב שם]:

מיהו דוקא בהיו המי חטאת בתוך לגין. שהוא כלי שטף שמקט"ו מגבו. להכי נטמאו מהלגין של תרומה. אבל בהיו בקלל. שהוא כ"ח. אז גם מי החטאת טהורים. דהרי אפילו הקלל נוגע בשרץ היו טהורים [כמשנה ג']. ורק אותה הכלי שהתרומה והקודש בתוכה. בה אין חילוק בין שהוא כלי שטף או כ"ח. דבין כך או כך טהורה. מדאינה מקט"ו מהכלי של מי חטאת. שאין הכלי ההוא אהט"ו. ולכאורה היה נראה דמה"ט רק בשל חטאת נקט התנא מלת לגין. אבל בהקודש ותרומה נקט סתם מלת "בשל" ר"ל יהי' איזה כלי שירצה. רק דלפי האמת א"א לומר כן. דאי נימא דהתנא מיירי גם בשהתרומה בכ"ח. היכי קאמר בסיפא בשניהן בב' ידיו סתמא. דמשמע דמיירי בהנך שניהן דרישא. ואי בשהתרומה בכ"ח. הרי לא נטמא דאין כ"ח מקט"ו מגבו: מיהו נ"ל דהא דקאמר הכא דשל תרומה וקודש טהור היינו רק לעצמן. אבל לענין חטאת. אף שהכלים שחזרו ונגעו בהן היו טהורים לחטאת. אפ"ה השתא שנגעו בהלגין הטמא לחטאת נטמאו גם הם לחטאת. דהרי אין מונין ראשון ושני בחטאת [כלקמן פי"ב מ"ח]:

אבל ק' הרי מדקתני סתמא משמע לכה"פ גם כשנשאן שלא לצורך הזאה [ועי' בהר"ב בד"ה של חטאת בנייר]. וא"כ ל"ל שיתטמא האדם מדנגע בכלי הקודש שהוא טומאה דרבנן. הרי בל"ז נטמא טומאה דאורייתא מדנשא מי חטאת שלא לצורך הזאה. וחוזר ומטמא לכלי הקודש ולכלי החטאת שנגען בשעה שנשא המי חטאת: ואת"ל הרי כבר כתב הרמב"ם בסוף פרק [כלל ז'] דדוקא הטהור לקודש ולא לחטאת נטמא בנגע או נשא המי חטאת וכן הביא רכ"מ בשמו [פי"ד מפרה ה"ו] א"כ י"ל דמשנתינו מיירי בשהטהור לחטאת ולא נטמא בנשא המי חטאת: אפ"ה ק' דהרי הרמב"ם בסוף פרקין ע"כ מיירי כשנשאן לצורך הזאה דאל"כ יסתור רבינו א"ע במ"ש בחיבורו [רפט"ו מפרה]. דדוקא בנגע או נשא המי חטאת שלא לצורך הזאה נטמא. והיכי איירי שם. אי בטהור לחטאת. הרי אמרת אפי' בטלטלן שלא לצורך הזאה נשאר בטהרתו. ואי בטהור לקודש לבד. הרי טמא לחטאת. וא"א בו שישאן לצורך הזאה דהרי טמא הוא: אע"כ דבנגען או נשאן שלא לצורך הזאה. אפילו טהור לחטאת נטמא: וגם פשטא דקרא והנוגע והנושא יכבס בגדיו. ודאי גם בטהור לחטאת מיירי. ולפ"ז רק בטהור לחטאת מחלקינן בטלטלן לצורך או שלא לצורך הזאה. והדרא קושיא לדוכתה דל"ל לטומאת הכלי קודש. הרי בל"ז נטמא האדם טומאה דאורייתא ממי חטאת גופייהו. וחוזר ומטמא אותן בנגיעתו: ודוחק לומר דלעולם הכא מיירי בשנשאן לצורך הזאה. ורק מדנטמא האדם מכלי של תרומה ונפסלו מלהזות בהן. הו"ל כנשאן שלא לצורך הזאה: אלא נ"ל דלעולם הכא מיירי בשנשאן שלא לצורך הזאה ואפ"ה לולא שנטמא האדם מכלי הקודש. אף שנטמא ממי החטאת. לא

הי' חוזר ומטמא אותן אותה שעה באותה נגיעה. משום שכל טומאתו הוא מכחן. מדהן מי חטאת טהורים [ועמ"ש בס"ד פי"א כ"ב. דשם מבואר הדבר יותר]:
ולפענ"ד נראה דהכא גם בלא"ה נטמא המי חטאת. דלא עדיף נייר שעל אוזן לגין החטאת. מאילו היו המי חטאת בקלל [לעיל מ"ג]. דהרי כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו. ואפ"ה מטמאו חכמים מדמקומו טמא. וה"נ יד הנושא שנטמא מלגין התרומה. כמקום טומאה דמי. ואע"ג שאין כלי החטאת מונח על פס ידו אלא שנשאן. עכ"פ הרי נסמכין על ידו. ושמעינן לעיל לחכמים [סוף מ"ד] דאסל שאמקט"ו הנתמך על דבר טמא. הוי כלי החטאת התלוי בו כמונח במקום טמא. ואף שמי החטאת תלויין למן הצד מכ"ש הכא שאותו הטמא בהן:
והר"ב כ' דלהכי נטמא כלי החטאת. דאף דהנייר חוצץ. הרי אין מונין ראשון ושני בחטאת עכ"ל: ומדלא כ' כדברינו. דמש"ה מטמא למי חטאת. מדנשא אותן והוא טמא. וכמ"ש הרב בעצמו אח"כ ע"כ דס"ל להר"ב דהכא מיירי גם שנגע בהן דרך הנייר בזה או בזה. אף שלא נשא אותן. ולכך הוצרך לומר דאפ"ה נטמא כלי החטאת מדאין מונין ראשון ושני בחטאת: ותמוה מאד. דא"כ ע"כ מיירי בכלי נייר שמקבל טומאה. דאל"כ מה ראשון ושני שייך כאן. הרי לא נגע כלל. שהנייר מפסיק. אלא לאו ש"מ שאין הכלי נייר מפסיק. וא"כ ק' אמאי בתרומה בנייר אמאי חטאת טהור. הרי כלי נייר מקט"ו ואין מונין ראשון ושני בחטאת: ואי"ל דכיון דכלי אמקט"ו רק מאהט"ו. א"כ לא נטמא כלי הנייר מכלי התרומה ליתא דא"כ גם במפסיק כלי הנייר בין החטאת ליד האדם. נמי נימא הכי. דאין כלי הנייר מקט"ו מכלי החטאת. מדאין כלי החטאת אהט"ו: ואין לחלק בין ביאת הטומאה מהתרומה להחטאת דקילא טפי מהחזרת הטומאה מהחטאת להתרומה. משום דטומאת חטאת החוזרת חמירא טפי. ומש"ה אמרי' גבה דבטומאה חמורה כזו כלי מקבל טומאה אפילו מולד הטומאה: ליתא דאדרבה הרמב"ם בשלהי פרקין [כלל ג'] כ' להיפך דדוקא בביאת טומאה לחטאת יש ב' חומרות דאין מונין בה א' וב'. ובכלי מקט"ו גם מולד: ובל"ז א"א לומר דהך בבא בנגען בלי משא מיירי. דמדקתני סיפא. היו נתונין בארץ. ש"מ דרישא בנשאן מיירי וצ"ע:

פרק יא

ונ"ל דמה"ט אפילו עמד הצלוחית בר"ה. לא אמרינן ספק טומאה טהור מדאיכא עכ"פ רוב טמאים כנגדו. ואע"ג דבט' שרצים וצפרדע א' בר"ה ונגע א' ספיקן טהור [בכתובות טו"א]. התם שאני דקביעי. משא"כ הכא כל דפריש מרובא פריש. תדע דאל"כ ק'

מהתם אישב בר"ה ודרס א' על בגדיו. דברוב העוברי' טמאים טמא [כטהרות פ"ה מ"ז]. אע"כ כדאמרן. וכ"כ י"ל הכא. והא דלא קתני הכא טמא. ה"ט מדכלל במשנתנו גם מים מקודשים שגם בל"ז מטמאים במגע [ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ט סי' מ"ב] וגם בל"ז מדהניחן בלא שמירה בר"ה נטמאו. ורק בברייתא שהובאה בש"ס [חולין דטז"א] שם גרסינן טמא. מדמיירי התם רק במים שאינן מקודשין [כרש"י ותוס' שם]. א"נ התם מלת טמא אצלוחית קאי [כתוס' שם ד"ה טמא]. ור"ל אע"ג דהצלוחית לא נטמא ממי החטאת הכשרים. עכ"פ מדנפסלו ולא חזו תו להזאה טימאו להכלי [כפ"ט מ"ח] א"נ ברייתא אתיא כמ"ד [זבחים צג"א] דגם מי חטאת שנטמאו כשרים להזייה. ולהכי לא מצי למיתני פסולים [כתוס' שם ד"ה או]. וא"ת א"כ דגם בטהרות שהניחן מגולים ומצאן מכוסין טמאין [וכמש"ל מטהרות פ"ה מ"ז]. ל"ל לתנא למנקט משנתנו גבי חטאת. הרי גם בכל טהרות דלא נפיש רוב טמאים בהו כהרוב טמאים דגבי חטאת. נמי טמאים בכה"ג. י"ל דרק משום סיפא הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה. דרק גבי חטאת שייך. להכי נקט נמי רישא בחטאת. מיהו בהניחה מגולה וחזר ומצאה מגולה. אע"ג דיש רוב טמאים. אפ"ה כיון דאין כאן ריעותא. לא די דהקודש ותרומה טהור. כדמוכח [מטהרות פ"ז מ"ט] אלא גם בחטאת משמע להדיא במשנתנו דלא מחזקינן ריעותא. וא"ת עכ"פ הרי לא היו שמורים. ומי חטאת אפילו הם בשוקת שלא נתקדשו צריכים שמירה [כריש פ"ח והר"ב רפ"ט]. וי"ל דמיירי הכא שעמד הצלוחית ברה"י נעול. וכל כה"ג מחשב שפיר שמור [עיין ספ"ג]. ואף דתני במשנתנו שנפל בה טל. אלמא דבעומד תחת אויר רקיע מיירי. י"ל דמיירי בעומד בחצר נעול. דהיינו כרה"י [כספ"ו דבכורות] וס"ל דמי חטאת צריכים שמירה רק מטומאה. ולא שלא יפול לתוכו טל וכדומה:

ורש"י [חולין דיע"א] כתב דגם בני אדם דרכן לגלות. ואפ"ה תלינן בשרצים שהן רובא. ותמהני א"כ גם כשיכולה חולדה לשתות הרי השרצים שאין פוסלין בשתייתן רובא הוה. אע"כ דבהזאת מי חטאת אין הולכים אחר הרוב להקל [כפ"ט מ"ז]. ונ"ל דס"ל לרבינו דהא דלא אזלינן במי חטאת בתר רובא להקל. היינו רק ברובא שבתערובות דחיישינן שפיר להמיעוט. דהרי מיעוט זה ודאי מעורב שם. אבל ברוב התלוי במקרה. דאין שם רק החשש שמא זה או זה עשה הפעולה. גם במי חטאת תלינן ברוב. ואפ"ה בשמצוי שם חולדה. לא תלינן ברוב שרצים שאינן מלקקין. מדאין ידוע אם שאר שרצים מצויין שם. אין ספק מוציא מידי ודאי [כנדה דטו"א]:

ולפמ"ש תוס' [נדה דח"ב] דנקרא שמותי מדהיה מתלמידי ב"ש. נ"ל דר"ל הכא. משום דב"ש. במקום ב"ה אינה משנה. ר"ל כאילו לא נשנה כלל בפלוגתא [כביצה דיא"ב].

וגריע מחלוקת דב"ש וב"ה אפילו מפלוגתא דיחיד עם רבים דהוזכרו דברי היחיד במשנה מטעם שנזכר בעדיות פ"ק. ולכן כאן לפעמים גדולי האמוראים לפסוק כיחיד נגד רבים שבמשנה. ומה"ט נקט תנא נמי לפעמים סתם משנה אליבא דיחיד. ואמרינן עלה בגמרא מתני' מני ר' פלוני היא. משא"כ בב"ש וב"ה ליכא שום דוכתא דקיי"ל כוותייהו. רק בו' דברים [כהליכות עולם שער ה' פ"א]. להכי לא מצא תנא כל כך הכרע בדבריהם להזכיר שום משנה לפי שיטתם. ודי להזכיר דבריהם במקום שאמרוה הן בעצמן. והיינו נמי מה דא"ל ר' יוחנן לתנא [ביצה דיב"ב] פוק תני לברא. ב"ש במקום ב"ה אינה משנה. ור"ל לפיכך לא היה לך לשנות משנתך לפי שיטתם [ועמ"ש בס"ד נגעים פ"ח מ"ט]. והנראה עוד דדוקא דברי כ"א שהיה מתלמידי ב"ש. לא הזכיר התנא סתמא אליבייי'. כי היכי דלא לגררו אבתרי' כמו קודם ב"ק. אבל לכ"ג אף שגם כמותו אין הלכה. אין כאן חשש שיגררו אבתרי'. דידוע לכל דיחיד ורבים הלכה כרבים. ואף דר"א נמי יחיד הוא. הוא לא אמר שום דבר שלא שמע מרבותיו [סוכה כז"ב]. ורבותנו ב"ש היו. להכי איכא למיחש גבי' טפי. אולם לפעד"נ דלהכי לא הזכיר תנא הדין אליבא דר"א. היינו מדבעי למנקט סמוך לזה או שירד לתוכו טל והכי לר"א מהני בזה תיקון [כרפ"ט]:

והא דנקט הכא בלילה כלעיל [רפ"ט]. י"ל התם נקט רבותא אליבא דר"א. דאע"ג שיודע וודאי שירד הטל לתוכה. אפ"ה כשר כשיעמידנו בבוקר תחת השמים. והכא נקט רבותא אליבא דרבנן. דאע"ג שלא יודע בוודאי שירד הטל לתוכה. רק מדהעמידו בלילה תחת השמים. אפ"ה פסלו רבנן:

וא"ת הרי מדס"ל הכסויין טהורים [ככלים פי"ד מ"ג] א"כ בהניחו מגולה ומצאו מכוסה. נמי ספק ספיקא הוא. ספק שמא כשכיסה לא נגע הטמא בהכלי של חטאת. ואח"ל נגע שמא טהור לחטאת היה האדם המכסה. נ"ל דמיירי שהיה הכסוי בתר קבלת טומאה. כגון מתכת במיחם [כלים פי"ד מ"ג] והכי בו בוודאי נגע המכסה. והכסוי חזר ונגע בכלי החטאת והכי אין מונין ראשון ושני בחטאת [כפי"ב מ"ו]. ואת"ל א"כ אפילו היה האדם המכסה טהור לחטאת. הרי נטמא כצלוחית והאדם. מדנגע הצלוחית עם מי חטאת בכסוי שלא נשמר לחטאת [כפ"י מ"ו]. וא"כ ל"ל לרבותינו לומר שהמכסה טמא היה. י"ל דמיירי שגם הכסוי היה שמור לחטאת. ומה שהיה מונח בצד הצלוחית לא היה נטמא הצלוחית. א"נ י"ל דמיירי אף כשהכסוי אינו מקבל טומאה. ואפ"ה לא הו"ל כהפסק נייר בבית אחיזה [כפ"י מ"ו]. דמיירי שהכסוי נוגע במים עצמו שבצלוחית. דאע"ג דבנגיעה ע"י דבר שאינו מקבל טומאה לא נטמאו המים. עכ"פ הכי אי אפשר נגיעה במים מבלי שיסיטו. והכי כשהסיט הטמא את המים נטמאו [כרמב"ם פ"י מאהט"ו ה"ט]. מיהו

בהניח הצלוחית מגולה וחזר ומצאו מגולה כמו שהניחו. לא חיישינן לאדם טמא או לחולדה ונחש המקיאין אף שמצויין שם. ואע"ג דבאיסור מים מגולין חיישינן בכה"ג לארס נחש [כפ"ח דתרומות מ"ד]. התם חמירא סכנתא מאיסורא. ואע"ג דגם באיסורין חיישינן בכה"ג לפסלן לנסכים [כספ"ד דסוכה]. התם מחמרינן משום הקריבהו נא לפחתך [כסוכה ד"נ ע"א]. כמ"ש לעיל [סי' א']:

וא"ת הרי בנזיר [סד"א] בסוגיא דמת שמונח בכלי. והכלי צף ע"פ המים. ומסופק אם נגע המת בטהרות. מיבעי' לן אי הו"ל כספק מגע בטומאה צפה דטהור. וקאמרינן התם. את"ל בתר כלי אזלינן שהמת מונח בתוכו ולא הו"ל כטומאה צפה [כך פי' רש"י ותוס' שם] וכו' והרי לפמ"ש הרא"ש (ב"מ פ' השואל סי' י"א) דכל את"ל פשטותא דאבעיי' היא. א"כ נפשטא האבעיי' זו. וכטומאה מונחת ולא כצפה דמי. ואע"ג דלכאורה ק' להרא"ש דהרי בעירובין (דצ"ג סט"א) קא מסיק הש"ס והלכתא אבעיין לקולא. והיינו דלא כאת"ל התם. די"ל דכללא דהרא"ש הנ"ל אינו רק במקום שאינו מפורש בש"ס בהיפוך מהאת"ל. והרי דגם הרמב"ם ס"ל ככללא דהרא"ש הנ"ל. דגם הוא פסק (באהט"ו פי"ד ה"ד) באבעיי' דלעיל. דכמונח ולא כצף דמי. ואע"ג דבשבת (דה"ב) באגוז בכלי וכלי צף הניח הש"ס אבעיי' זו בתיקו. אין לתמוה טל זה. דכבר מצינו הרבה דכוותה שהניחו הש"ס בחד דוכתא בתיקו. ובסוגיא אחריתי מפשט פשיט לה (כתוס' ע"ז דנג"א סד"ה או דלמא. וט"ז דסד"א ד"ה תיקו). וכן מצאתי בהוריות (דז"ב) איבעיי' לי' אי חלב ודם כיון דשוין בקרבן כחד חטא חשיבי. והניח בתיקו. ולעיל מינה דג"א מפשט פשיט לה הש"ס באת"ל דכחד חטא חשיבי. כ"כ י"ל אע"ג דבסוגיא בשבת סלקא הך אבעיי' בתיקו. אפ"ה בסוגיא דנזיר מפשט פשיט לה דכמונח דמי. והגם שיש להקשות הרמב"ם דידי' אדידי'. דהכא באהט"ו הנ"ל פסק דכמונח דמי. ואיהו גופי' פסק (פי"ג בשבח ה"ד) דלענין מלאכה בשבת פטור. אלמא דלאו כמונח דמי. ואף לבתר מ"ש רכ"מ שם. דכיון דסלקא האבעיי' בתיקו. להכי שפיר פסק כבינו דמשום דספק חיובא הוה. להכי פטור. עכ"פ הכי לפי דברינו הנ"ל. נפשטה האבעיי' דכמונח דמי. והו"ל נמי לחיובי' חטאת בשבת. י"ל דרבינו ס"ל דאיסור מטומאה לא גמרינן (כיבמות קג"ב). ולפיכך אף דלענין טומאה פשטינן דכמונח דמי. אפ"ה י"ל דלענין חיובא דשבח ספוקי מספקא לן. ועכ"פ ק' כיון דהכא במוקף צמיד פתיל באהל המת נמי לענין טומאה אירינן. א"כ כמו דהתם אמרינן דבתר הכלי אזלינן. והא נח הטומאה בתוכה. ה"נ הול"ל דבתר כלי אזלינן והמי חטאת טהורים. מדמונחין תוך הכ"ח שהוא טהור והו"ל שפיר מקומן טהור. י"ל דוקא התם לענין צף דבעינן שיהיה השרץ בעצמו צף ולא יהיה השרץ השורץ על הארץ.

וכיון דהוא עצמו מינח נח תוך הכלי. אין דנין אותו כצף. אבל הכא דלא מצרכינן שיהיו המי חטאת בעצמו מונחים במקום טהור. דהכי גם במפסיק כ"ח שהם בתוכו בין המים להטומאה נמי מטמאינן. וככלי של מי חטאת שמונח על השרץ [פ"י מ"ג]. א"כ ה"נ בסגור הכלי בצמ"פ באהל המת עכ"פ כיון שהכלי שמי חטאת מונחים בתוכו מונח במקום טמא. מקומן טמא קרינן בי' [ועמ"ש בס"ד עוד בזה בטהרות פ"ד]:

והר"ב כאן נראה שפי' מ"ש אזוב שהוכשר. דהיינו שנתקן לחטאת. ותמה עליו רתוי"ט. למה הוצרך להוציאו ממשמעו. והנה לא על הר"ב תלונתו. כ"א גם על הר"ש. שמתנורו הוציא הר"ב ז"ל חררה זו והיה לו לרתוי"ט לתמוה על הר"ש בזה. אולם נ"ל להצדיק רבותינו ז"ל בזה. דלא לר"ש ולא להר"ב קשיא די"ל דלדיוקא נקטו שתקנו לחטאת. דאילו שלקטו לחטאת. הרי קיי"ל [לקמן מ"ח] דהוו"ל כמלקט לעצים. ולא שייך בי' הכשר. דמדנגבו והוא טהור. אלא דמיירי שלקטו לאכילה. והוכשר. ואח"כ תקנו לחטאת. ואי"ל כיון שתקנו לאכילה סתם הרי טמא לחטאת. דהרי אפילו אכל קודש טמא לחטאת. י"ל דמיירי שלקטו לאכלו בטהרת חטאת בשעה שעוסק בשאיבת המים ובקידוש והוכשר ג"כ במים הטהורים לחטאת. לאחר שהוכשר נמלך להשתמש בו להזי':

והנה לא הביא תנא רק ב' מיני ספיקות. דהיינו הספק שבתרומה טהורה. והספק שבתרומה תלוי'. והא דלא אשמעינן נמי ספק שבתרומה טמא בחטאת נמי טמא. ואת"ל דה"ט משום דהא ממילא משתמע. דהשתא היכא שבתרומה תלוי. אמרינן דבחטאת ישפך. מכ"ש היכא דבתרומה טמא. בחטאת ישפך. ליתא דעכ"פ איצטריך לאשמעינן דהיכא דבתרומה טמא. בחטאת אם עשה ע"ג טהרות ישרפו. י"ל דלאיי לא איצטריך לאשמעינן רק ב' ספיקות דטהור ותלוי בתרומה. מדסד"א מדבכל דוכתא חמירא טהרת חטאת מתרומה. להכי נימא נמי דגם בספיקות שטהור ותלוי בתרומה יהיה טמא גבי חטאת. קמ"ל דבב' ספיקות אלו תרומה וחטאת שוין בדינייהו. אבל בכל ספק שטמא בתרומה. פשיטא שטמא גם בחטאת דחמירא. ולא אצטריך לאשמעינן לה. אמנם ק"ל משנה א' כולה. דהרישא שם מיותרת לגמרי. וסיפא שם סותרת למשנתנו. דהרי רישא שם דקתני צלוחית שהניח מגולה ומצאה מכוסה. דמיא ממש להך דטהרות [פ"ה מ"ז] במי שישב בר"ה ודרס א' על בגדיו אזלינן אחר רוב העוברים שם. דאם רוב העוברים טמאים טמא אפילו לגבי תרומה. א"כ כ"ש הכא בחטאת דנפישי רוב הטמאים לגבה טפי מרוב הטמאים דנגד תרומה וכמש"ל. וא"כ מה קמ"ל הכא ברישא דפסולין פשיטא. ותו דכיון דבבא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה. אמרינן גבה בש"ס [חולין דט"ב] שמא אדם טמא נכנס לשם. משמע ודאי דבצלוחית העומדת ברה"י מיירי. ובל"ז כבר

הוכחנו בס"ד לעיל [סי' א'] דמשנתנו ע"כ מיירי בצלוחית העומד ברה"י. דאל"כ הרי אינו שמור. וא"כ הרי ברה"י גם בשהספק הוא ברוב טהורים טמא. כש"ס [כתובות טו"א] בט' צפרדעים ושרץ א' ביניהן ונגע בא' מהן. ברה"י טמא אפילו בתרומה וכ"ש בחטאת. וביותר ק' לכל רבותינו ל"ל לטעמא ברישא דפסול משום דרוב אדם טמא לחטאת. הרי כיון דהספק נולד. הרי שם גם רוב טהורים טמא. ואת"ל דדוקא סוגיא דחולין דקתני בה שמא נכנס וכו'. ודאי ברה"י מיירי. והתם ברייתא היא וכמ"ש רש"י ותוס' שם דרק ברייתא נקט התם בש"ס. אבל מתני' דידן. מדנקט סתמא. משמע דלא לבד ברה"י מיירי. דברה"י ודאי אפילו ברוב טהורים היה טמא וכדאמרן. אלא אפילו בר"ה מיירי רישא דמשנתנו ומיירי בשרוב העוברים טהורים. וקמ"ל שפיר דאע"ג דבתרומה בכה"ג היה טהור. אפ"ה בחטאת נפסלו המים. מדרוב בנ"א טמאים לגבי חטאת. א"נ דבאמת לא איצטריך לי' לרישא כלל. ולא נקט לה רק משום סיפא [וכלעיל סי' א'] נמצא דלא סתרה רישא למשנה ב'. עכ"פ ק' סיפא דמשנה א' דקתני הניחה מכוסה ומצאה מגולה. דמשמע משם דבאין חולדה מצוייה שם המים טהורים. מכח ס"ס. ואמאי. והרי בכל ס"ס בתרומה נהי דאין שורפין [כנדה לג"ב]. עכ"פ תולין [כרמב"ם פי"ג מאהט"ו הי"ב]. והרי כל שבתרומה תולין בחטאת ישפך. ומדקתני סיפא סתמא. משמע דאף ברה"י מיירי. והול"ל דאף באין חולדה מצוייה שם ישפך. וצ"ל דגם סיפא דמשנה א' רק בר"ה מיירי. ולהכי באין חולדה מצוייה שם ויכולה לשתות ממנו טהור מכח ס"ס. כמו ס"ס בר"ה בתרומה. רק דיש לעיין אי בר"ה הרי אינן שמורים:

אמנם ק"ל דא"כ למה איצטריך לאשמעינן שאין בהן חילוק בין תרומה וקדשים לחטאת. ותו דמ"ש דנקט הנך ולא שאר פשוטי כלי עץ. ואת"ל דבעי לאשמעינן דגם למדרס לא חיישינן לגבייי'. עכ"פ כיון דאינו מקבל טומאה כלל. ולתני אבנים. ומה קמ"ל דאין בהנך חילוק בין תרומה וקדשים לחטאת. וצ"ע:

ויש לדקדק כיון דלא נקט הך בבא הכא. רק מדדמי לרישא דכל הספק הטהור וכו'. ולאשמעינן דהוא הדין ברפפות ורעדות. שוה חטאת לתרומה וקדשים. א"כ מ"ש לעיל דנקט רק תרומה. ומ"ש הכא דנקט נמי קודש. ולא עוד אלא דאקדים קודש לתרומה שלא כסדר מעלת טהרתן. ונ"ל דלעיל נקט תרומה לרבותא. דאע"ג דחטאת חמיר טפי אפילו מקודש. אפ"ה לענין ספק לא חמיר אפילו מתרומה דקיל טובא מקודש. והכא נקט תרומה לרבותא דרבנן דמקילי. ונקנו נמי קודש לרבותא דר"א דמחמיר בחטאת ברעדות. הא בקודש מקיל כבתרומה. והא דאקדים קודש לתרומה. היינו רק מדסמיך לעיל תרומה לחטאת. בעי למסמכינהו נמי הכא:

מיהו כל זה להרמב"ם [פ"ב דתרומות]. דס"ל דכל גדולי קרקע שהן מאכל אדם ונשמר. חייב בתרומה מדאורייתא. אבל לאינך פוסקים דס"ל דרק דגן תירוש ויצהר חייבים בתרומה מן התורה. צ"ל דמיירי הכא בבכורים. שדינן כתרומה דאורייתא. א"נ דבאמת אינו חייב רק מכת מרדות. ואפ"ה נקט חייב מיתה. דהיינו לענין לקבר בין רשעים גמורים שחייבים מיתה. א"נ לסימנא בעלמא נקטי' דחייבו מיתה. ונ"מ להיכא דהוה תרומה דאורייתא. כל הנך תירוצים כתב רבינו הר"ש. ולכולהו ק"ל ל"ל לתנא לדחוקי אנפשי' למנקט דבילה. ונצטרך לאוקמה באוקימתא דחיקא כי הנך. וטפי הו"ל למנקט כפשוטה בתרומה. והיינו תרומה דאורייתא. וכגון שנפלה פרוסת לחם תרומה לתוך המי חטאת. ואת"ל דבעי לאשמעינן. דאף שלא הוכשר הדבילה. אפ"ה הכשר וטומאה באין לה כאחד [כלעיל סי' ע"א]. משא"כ פת הרי כבר הוכשר בלישה. ליתא דהרי גם פת אפשר שנילש במי פירות ולא הוכשר בלישה [כרמב"ם פ"א מאוכלין ה"ד]. וגם בל"ז הוה מצי למנקט זיתים שנדבקו יחד כגודל ביצה. אע"כ כרמב"ם הנ"ל. ונקט דבילה לאשמעינן אגב אורחא. דגם תרומת דבילה מדאורייתא. אמנם ק"ל למה חייב מיתה מדנטמא ממי חטאת. ואכלה בטומאת הגוף. הרי כשנפסלו המי חטאת. וכ"ש כשנטמאו. פרח דין מי חטאת מינייהו מדאורייתא [כרכ"מ פט"ו מפרה ה"ב]. והו"ל מדאורייתא רק כשאר משקין טמאין שאינן מטמאין לאדם. וא"כ אין כאן טוה"ג כלל להנוגע או נשאן. ואת"ל כיון דלא נטמאו המי חטאת רק מדנגעו בהדבילה. וזהו רק מדרבנן. וא"כ מדאורייתא המי חטאת הללו טהורים גמורים הם. להכי שפיר מטמאו להנוגען והנושאן שלא לצורך הזאה. עכ"פ ק' הא תינח בשהיתה הדבילה תרומה טהורה. אז היה שפיר טומאת המי חטאת שנגעו בהן רק מעלה בעלמא. אבל הרי גם בדבילה טמאה מיירי משנתנו. וכדקאמר להדיא בין טמאה ובין טהורה. והרי טמאה ודאי טימאה למי חטאת מדאורייתא. ככל אוכלין שמטמאים למשקין מדאורייתא [כרמב"ם רפ"ז מאהט"ו]. והרי כיון שנטמאו. ודאי תו אינן מטמאין להנוגען או נושאן. ואין כאן טוה"ג דאורייתא שיתחייב על ידה מיתה כשאכל התרומה. ואת"ל הרי בל"ז ק' דאפילו כשהאדם טמא טוה"ג. איך יתחייב מיתה כשאכל הדבילה הטמאה. הרי שמואל ס"ל [סנהדרין דפג"א] דאין האוכל תרומה בטוה"ג חייב מיתה רק כשהיא טהורה. אבל כשהיא טמאה. אף שהוא ג"כ טמא טוה"ג פטור. דכתיב ומתו בה כי יחללוה. פרט לזו שמחוללת ועומדת. אע"כ כמהר"י קורקס שהביאו רכ"מ [פי"ד מפרה ה"י] דמה דתני במשנתנו דחייב מיתה לא קאי אאכל תרומה טמאה. ורק אתרומה טהורה קאי. דאע"ג דתרומה טהורה נמי טימאה להמים [כפ"י מ"ו]. והמים חזרו וטימאו להתרומה. הרי

מה שטימאה הדבילה להמים והמים חזרו וטימאו להדבילה. כל זה הוא מצד מעלה. דמדאורייתא לא נטמאו המים מהדבילה הטהורה. ואין כאן טומאה כלל. והדבילה נשארת בטהרתה. וא"כ גם קושיא קמא הנ"ל מתורצת דכיון דלא קאי חיוב מיתה דמשנתנו רק אאכל תרומה טהורה. א"כ בכה"ג לא נטמאו המים מדאורייתא. ונמצא האדם שנגען או נשאן שלא לצורך. נטמא ודאי טומאת הגוף מדאורייתא [כרמב"ם רפט"ו מפרה]. וכשאכל אח"כ תרומה שג"כ טהורה מדאורייתא שפיר חייב מיתה. עכ"פ ק' קושית הגאון הגדול מהו' עקיבא זצוק"ל. שהקשה הקשה כברזל. הרי מי חטאת הן אב הטומאה. וא"כ אף דנימא שחיוב מיתה קאי בשהיתה טהורה. עכ"פ כשנפלה הדבילה לתוכן. מיד נטמאה מהמי חטאת מדאורייתא והאיך יתחייב מיתה כשאכלה. הרי מחוללת ועומדת היא. ולא הביא תירוץ לקושיא זו. ולפע"ד נראה דאע"ג דוודאי מי חטאת מטמאין לאוכלין שנגעו בהן. וכדמוכח מלעיל [פ"ט מ"ה]. וגם לכ"ע לא גריעי מי חטאת משאר משקין טמאין דבין להטמא או להתטמא סגי כשהן כ"ש (כרמב"ם פ"ד מאוכלין ה"ב). וכ"ש מי חטאת שמטמאין אף כשאין בהן כדי הזייה (כרפ"ק דכלים). עכ"פ זה דוקא בשלא נשמרו האוכלין בטהרת חטאת לשם חטאת כדי שיאכלום השואבין והמקדשין והמזין בשעת עסקן במי החטאת. אבל כשנשמרו בטהרת חטאת לצורך העוסקים בהן. לא גריעי מהאדם הטהור לחטאת שנגע או נשא מי חטאת. לצורך הזאה דלא נטמא. כמו כן הדבילה זו כשנגעה בהמי חטאת לא נטמא (כלעיל פ"ז מ"ט). וראיה ברורה לדברי מלקמן סי' ל"ז יע"ש. ואל תתמה. דהרי גם בגדי המזה לא נטמאו בשעה שנוגע או נושא מי חטאת לצורך הזאה. על כרחך מדהבגדים ג"כ הן לצורך המזה. להכי כמזה עצמו דמי ולא מקבל טומאה מהמי חטאת. ה"נ בהאוכלין כשהן לצורך המזה. כמזה עצמו דמי ואינו מקבל טומאה מהמי חטאת. וכ"ש לפמ"ש לעיל (פ"י ל"ג) בשם הרמב"ם. דהטהור לחטאת אף שנגע בהמים שלא לצורך הזאה לא נטמא. א"כ מאכל שנשמר בטהרת חטאת אינו מקבל טומאה מהמי חטאת מדאורייתא. אבל מדנגעה הדבילה בהמי חטאת שלא לצורך הזאה לא עדיפי מאדם כה"ג בנגען שלא לצורך הזאה שנטמא עכ"פ מדרבנן. וחוזרים ומטמאים שפיר שוב להמי חטאת באותה נגיעה. דאע"ג דאדם שנטמא מהמי חטאת אינו חוזר ומטמא אותם (כהר"ב פ"י מ"ו. ועיין תוס' ישנים יומא די"ד ד"ה דאי שכתבו להיפך). שאני הכא. דמדנפלה לשם נפסלה בהיסח הדעת מדרבנן. דלא עדיפי מתרומה שנזרעה דנפסלה מה"ט (כפסחים לד"א). אמנם ק"ל הרי המי חטאת טהורים מדאורייתא קודם שנגע בהן האדם. ושפיר נטמא האדם בטוה"ג מדאורייתא. כשנגע בהמי חטאת שעל פני הדבילה כשנטלה. והרי באותה שעה ודאי

טימא להדבילה מדאורייתא. והדרא קושיא לדוכתה. דאמאי חייב מיתה. הרי מחוללת ועומדת היא. ואי"ל כעין תירוץ רבעתוס' על קושיא אחריתא (חולין דקא"א ד"ה בנטמא) דמיירי שתחבה לו חבירו בבית הבליעה. ליתא. דא"כ היכי נטמא האוכלה טומאת הגוף. ותו אפילו היה האוכלה בל"ז טמא טומאת הגוף. עכ"פ הרי חבירו בעצמו נטמא כשנגע במי החטאת שעל פני הדבילה. וחזר וטימא להדבילה טומאה דאורייתא. וגם אין לדחוק ולומר דהכא מיירי שהאוכלה בעצמו תחבה בקינסא. והכניסו לתוך בית הבליעה שלו. ונשארת התרומה בטהרתה. ואעפ"כ נטמא האוכלה טומאת הגוף. דמיירי שהיה על פני הדבילה מים כשיעור הזאה. שנטמא האדם כשנשאה בקינסא. ואעפ"כ נשארת הדבילה בטהרתה. דהנושא מי חטאת מותר לישא תרומה (כלעיל פ"ו מ"ו). ולא נטמאת הדבילה רק ממי החטאת שנטמאה מהדבילה מד"ס. כל זהו דוחק גדול לאוקמה סתמא דמשנתנו בהכי. מלבד דנטלה ואכלה דקאמר תנא. משמע דנטלה להדיא. וגם דוחק לומר דכיון דרבי' דשמואל אשכחן לי' דפליג אשמואל דקאמר פרט לזו שמחוללת ועומדת (כחולין קיג"ב). א"כ י"ל דמשנתנו אתיא כרבי' דשמואל. וזהו כעין תי' הר"ש הכא. ליתא דא"כ ק' הלכתא אהלכתא. דהרי קיי"ל כסתם משנתנו (כרמב"ם ספי"ד מפרה). והרי קיי"ל נמי כהך דשמואל. דבאכל תרומה טמאה. והאוכל טמא טומאת הגוף פטור (כרמב"ם רפ"ז מתרומות). ומ"ש רש"י יבמות (ד"צ ע"א). דבין באכל בטומאת הגוף תרומה טהורה או טמאה קאי עלה במיתה. נ"ל דר"ל באיסור מיתה. וכן באמת פסק הרמב"ם הנ"ל דעכ"פ אסורה לו. והיינו על כרחך כטעמו של רש"י. מדלא חילק הכתוב בין טמאה לטהורה. אלא נראה לי לתרץ קושייתינו הנ"ל. דלבתר מה דמוכח (בחולין קיג"ב). דטעמי' דשמואל משום דאין איסור טומאת הגוף חל על איסור טומאת תרומה. וכך כתבו נמי רבותינו בעלי תוספות (סנהדרין דפג"ב ד"ה פרט). א"כ הכא שטומאת הגוף וטומאת הדבילה באין כאחת. דהיינו בשעה שנגע בהדבילה שהמי חטאת על פני'. והרי באיסור בת אחת כ"ע ס"ל דשניהן חלין. ושפיר חייב מיתה. ולא עוד אלא שיש לומר נמי שאיסור טומאת הגוף קדים לאיסור טומאת הדבילה. דהרי המי חטאת הם על פני הדבילה. ונמצא שבאותה רגע שאוחז הדבילה. קדים נגע במי חטאת שעל פניה. וזהו כעין תירוץ ע"ר אאמ"ו הגזצוק"ל. שהבאתי דבריו הקדושים במהדורא קמא. א"נ נ"ל תירוץ מרווח יותר די"ל דהא דקאמר הכא שהדבילה טהורה. היינו שלא הוכשרה קודם שנפלה למי החטאת. וכדאשכחן טובא במסכת מכשירין. דלשון טהור היינו שלא הוכשר. וא"כ אף שנפלה השתא לתוך המי חטאת. עכ"פ הרי נפילה זו שלא לרצון היה. ואינו מכשיר. ואע"ג דכל משקה טמא מכשיר ומטמא כאחת. אף כשנפל שלא לרצון

[כרפ"א דמכשירין]. וכן משמע לכאורה מהרמב"ם [פ"ב מאוכלין הי"ג]. י"ל הרי כבר כ' רבינו הגאון רב"א זצוק"ל [רפ"ק דמכשירין] דזהו רק כשהמשקה אהט"ו מצ"ע. וכמו שהבאתי דברי קדשו שם בבועז סי' ג'. ונ"ל ראיה לדבריו. דהרי לא מני בפ"ו דמכשירין מ"ו. רק זובו ורוקו וכו'. שכולן הן אהט"ו מצ"ע. וכן הרמב"ם [פ"י מאוכלין ה"ה] לא מני אלא אלו. משא"כ במי חטאת שאינן אב רק מדקדש באפר חטאת. דינן כמשקה שנטמא מחמת שנגעו בטומאה. ואינן מטמאין ומכשירין כאחת ושלא לרצון. א"נ יש לומר דהא דמשקין טמאין מכשירין ומטמאים כאחת אפילו בנפלה שלא לרצון. זהו מדרבנן. ומדעכ"פ נטמאת מדרבנן. מטמאה שפיר להמים. ואעפ"כ מדאורייתא אין תרומה זו מחוללת ועומדת. וברוך ד' צורי המלמד ידי לקרב ואצבעותי למלחמת ד' בזכות אבותי הקדושים זצוק"ל:

וגם הכא צ"ל כחד מהנך תירוצים שהבאנו בהדיבור הסמוך. מיהו במשניות שבגמרא. לא גרס לכולה הך בבא דאין בה כביצה. וע"כ משום דמרישא שמעינן לכולה. ולהספרים דל"ג הכא חייב מיתה. נ"ל דה"ט דא"כ הי' צריך לפרש דאכל ממנה כזית ודו"ק:

וקצת מזה כבר כתב ע"ר אאמ"ו הגזצוק"ל. כמו שהבאתי דבריו הקדושים במהדורא קמא בס"ד. אולם בכל זה לא נתיישב רק למה נקט תנא שכא לתוך שאובי מי חטאת דוקא. די"ל דזהו לאשמעינן רבותא דאפילו מי חטאת שטהורים מאד. אפ"ה מטמאי כשאר שאובין. אבל עדיין ק' למה נקט תנא שהיה האדם טהור לחטאת. מה לי טהור לחטאת או טהור לשאר מילי. הרי בין כך ובין כך נטמא מהשאובים. ותו דל"ל למנקט שבא לתוכן רו"ר. שהוא רק טומאה דרבנן. הרי מיד שנגע בהן רגלו נטמא טומאה דאורייתא מדנגע מי חטאת שלא לצורך הזאה. ואת"ל הרי קיימא לן דטהור שנגע במי חטאת שלא לצורך הזאה. אע"ג שנטמא הוא עצמו. אפ"ה אינו מטמא למי החטאת באותה נגיעה [כהר"ב והר"ש פ"י מ"ו]. וא"כ אי הוה נקט טהור שנגע בהמי חטאת סד"א דוקא בנגע. שנשארו המים בטהרתן. וכדאמרן. אז נטמא הנוגע מהמי חטאת ונעשה ראשון דאורייתא. אבל בבא לתוכן ראשו ורובו שנטמא גופו מדהן שאובין. חוזר ומטמאן. דהרי טומאתו מהן אינו מדהן מי חטאת כשרין. רק מדהן שאובין. ולהכי שפיר חוזר ומטמא להמי חטאת. ולפיכך כיון שנטמאו המי חטאת סד"א דבכה"ג אין עושין להאדם הבא לתוכן ראשון. קמ"ל דכיון דמיד שנגע בהו ראש רגלו נעשה ראשון דאורייתא. דהרי אז המים טהורין היו. להכי אף שאח"כ כשבא לתוכן רו"ר נטמאו המים. שוב אין טומאת ראשון דאוריי' פורחת מגופו. ובהא יתורץ גם קו' השנוייי'. דמה"ט נקט נמי הטהור בחטאת. מדבעי לאשמעינן רבותא. דאע"ג דמדהוא טהור לחטאת. אמ"ט להמים בנגיעתו [וכמ"ש לעיל

בשם הרמב"ם]. אפ"ה בבא לתוכן רו"ר טימאן. ואעפ"כ נעשה האדם אהט"ו בשעה שהסיטן. אבל כל זה ליתא. דהרי נגיעתו בהן שלא לצורך הזאה היה וקודם שבא רו"ר. כבר נגע בהן ונטמא טומאה דאורייתא. והיכי ס"ד שתפקע ממנו הטומאה אח"כ כשיבוא לתוכן רו"ר ויטמא המים. וא"כ זו פשיטא ומה קמ"ל. והר"ב ז"ל כאן נשמר מזה. והביא דעת הרמב"ם שהזכרנו דבריו בפנים [סי' ל"ג] דהטהור לחטאת אינו נטמא כשנגע או נשא מי חטאת. ולפי דבריו הללו יש לומר דשפיר נקט הכא הטהור לחטאת לרבותא. דאף דכשהוא טהור לחטאת לא נטמא הוא כשנגע בהמי חטאת. אפ"ה כשאחר נגיעתו בא לתוכן ראשו ורובו, נטמא. וכ"ש מי שאינו טהור לחטאת. הרי מיד שנגע בהן נטמא וא"צ שיבוא לתוכן רו"ר. אבל הרי כבר הוכחנו לעיל (סי' י"א). דהרמב"ם חזר בו מזה בחיבורו. וס"ל באמת דאפילו היה טהור לחטאת ממש. כל שנגען או נשאן שלא לצורך הזאה נטמא. וא"כ ק' שפיר הכא למה צריך שיבוא לתוכן רו"ר ויטמא גם טומאה דרבנן. הרי כבר טמא ועומד הוא מטומאה דאורייתא משעה שנגע בהן ראש רגלו. ופשיטא טפי מביעא בכותח שאין טומאה זו פורחת ממנו אח"כ כשבא לתוכן רו"ר ונטמאו המים. ואם גם נתיגע לפשר דברי הרמב"ם שבפירושו במשניות עם דבריו שבחיבורו. ונאמר שמה שכתב רבינו בפירושו בכלל הז' סוף פ"י דמכילתין. דהטהור לחטאת אינו נטמא ממי חטאת היינו בנגען או נשאן לצורך הזאה. אבל היכי נדחק נמי לומר דמשנתנו דמשמע מינה שלא נטמא מנגיעת המי חטאת. נמי מיירי שבא לתוכן רו"ר לצורך הזאה. זהו הדבר שאין הדעת סובלתו כלל. וגם בל"ז קשה למה נקט שבא לתוכן ראשו ורובו. שהוא דבר שאינו מצוי. טפי הוה לי' למנקט שנפלו עליו ג' לוגין מי חטאת. שפשוט ג"כ שנטמא מהן כאילו הן שאר שאובין [סוף זבים]. והרי זה אפשר ומצוי טפי. ואת"ל לפמ"ש תוס' [שבת דיג"ב ד"ה וטהור] דדוקא טבו"י שבא רו"ר לשאובין נטמא. אבל בשנפלו ג' לוגין אפי' על טהור נטמא. א"כ י"ל דשפיר נקט שבא לתוכן רו"ר לרבותא. דאילו שנפלו עליו ג"ל פשיטא שנטמא. אלא אפילו בא לתוכן רו"ר. והרי טהור גמור הי'. דבכה"ג בשאר שאובין היה טהור. אפ"ה במי חטאת שהן בל"ז אהט"ו. גזרו בהו רבנן דאפילו טהור גמור שבא לתוכן רו"ר יטמא. אבל הרי הרמב"ם (רפ"ט מאהט"ו) פסק דלא כרבעתו"ס. אלא דגם טהור גמור שבא רו"ר בשאובין נטמא. ותו דגם לרבעתו"ס בעצמן לא יתיישב. דבאמת גם טבול יום מקרי טהור לחטאת. מדכתיב והזה הטהור על הטמא [כיבמות דע"ג. ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ג מ"ז]. וא"כ גם הוא בשבא ראשו ורובו בשאר שאובין הי' נטמא. כמו במי שנפלו עליו הג' לוגין. וטפי הו"ל למנקט שנפלו עליו ג' לוגין דמצוי טפי. ומה רבותא יש בשבא לתוכן טפי ממי שנפלו עליו. ואפשר

דטהור לחטאת דנקט תנא. לרבותא דטומאת המים נקטי' (ולא לרבותא דטומאת האדם כפי מ"ש לעיל). דלא מיבעיא בטמא לחטאת. הרי מיד שנגע טימא המים. אלא אפילו הטהור לחטאת. אע"ג שבתחלת נגיעתו נטמא הוא מהמים מדנגע בהן שלא לצורך הזאה וכמש"ל. עכ"פ לא חזר וטימא המים באותה נגיעה. דכיון דכל טומאתו היא מחמת שנגע במי חטאת טהורין. איך יחזור ויטמא אותן בטומאתו שבא מכח מי חטאת טהורים. ולא שייך בכה"ג לומר שיאמרו המי חטאת להאדם הנטמא מטמאיך לא טמאני ואתה תטמאני (כלעיל פ"ח מ"ב). דהכא שאני שכל הטומאה שנטמא בה האדם. מכח עצמות המי חטאת שהיו טהורים בא. דאילו היו טמאים. היו מדאורייתא הטומאה פורחת מהן (כרכ"מ פט"ו ה"ב מפרה). וא"כ לא טימא המים בתחלת נגיעתו בהן. ואפ"ה כשחזר ובא לתוכן רו"ר. הרי זאת הטומאה לא נגרם לו מחמת שהן מי חטאת רק מחמת שהן שאובין. אע"ג שכבר טמא היה טומאה דאורייתא. ואיך טומאה קלה חלה על טומאה חמורה. אפ"ה כיון שזאת הטומאה השנייה הוא ממין טומאה שחל ג"כ על מי חטאת. חלה ג"כ השתא על האדם שבא לתוכן. ותו הרי מיד שנגע בהן ראש רגלו נטמא והיה צריך ביאת מים מן התורה. ולפיכך כשחזר ובא לתוכן ראשו ורובו טימא למי החטאת כלקמן (מ"ו). ואי"ל כיון שלא מש גופו מהמים מתחלת נגיעתו בהן עד סוף שבא ראשו ורובו לתוכן. כנגיעה אחת חשיבא. והו"ל כאילו נגע במים ולא מש ידו מהם זמן ארוך. אפ"ה המים נשארו בטהרתן. שאני ושאני. דטומאה ראשונה משום נגיעה היא. ושנייה מביאת רו"ר לתוכן. והו"ל שפיר כאילו נגע וחזר ונגע בהן שוודאי טימאן (ודו"ק). אבל אם היה טמא לחטאת הרי גם קודם נגיעה היה צריך טבילה עכ"פ מד"ס. ומיד בנגיעתו בהן הי' מטמא המים. ולא היה צריך לומר שבא לתוכן רו"ר. וא"כ מה"ט לא הוה מצי למנקט שנפלו על הטהור לחטאת ג' לוגין מי חטאת. ושנטמא וטימא להמים. דהרי בכה"ג הנגיעה במי חטאת ונפילתן עליו באין כאחת. ובכה"ג לא נטמאו המים. דהטומאה חמורה לא הניחה להטומאה קלה שתחול. וכחדא נגיעה אריכא חשיבא. ולא נטמאו המים (ודו"ק). אולם אם שבכל זה הדין דין אמת וכדמוכח נמי מלעיל (פ"י מ"ו) כשנגע שניהן בשתי ידיו. דדוקא מדנגע בקנקן התרומה והקודש טימא להמי חטאת ולא מכח שנגע בהמי חטאת שלא לצורך הזאה. שנטמא וחזר וטימא להמי חטאת. אע"כ דכל טומאה שבא מכח מי חטאת טהורים. לא אלים לחזור ולטמא המים עצמן. אפ"ה דחיקא לן מילתא טובא לומר דמשנתנו אתא לאשמעינן טומאת המים. והרי במשנתנו לא נזכר כלל דין המים רק דין האדם שבא לתוכן. והרי בו אין חילוק בין שהיה טהור להן או טמא להן. או בין שנטמא מנגיעת המי חטאת או מחמת ביאת ראשו ורובו בהן. בין כך וכך נטמא

האדם. ואדרבה טומאה שע"י נגיעת מי חטאת דאורייתא היא. וא"כ יד קרת השמיעני תנא שנטמא מדבא לתוכן רו"ר. ואעפ"כ אין לנו מקום מפלט להבין משנתנו הקדושה. רק בשנאמר שרצה התנא להשמיענו שגם המים טמאים ואע"ג שאין זכרון לדין המים במשנתנו. אפ"ה ע"כ צ"ל שסמך התנא א"ע במ"ש שנטמא. דהיינו שניתוסף להאדם טומאה יתירה ע"י ביאת רו"ר בשאובין. א"כ ממילא נטמאו על ידו גם המי חטאת. דאל"כ מה הוספה יש בטומאה השנייה מטומאה דאורייתא שכבר היה עליו תחלה. וכן כתבו הרא"ש והר"ב כדבר פשוט שהמים נטמאו. ואפשר דנטמאו גרסי' בסוף המשנה:

כך נ"ל להוסיף בדברי רבינו הרא"ש. ול"מ היה נ"ל דדוקא בסיפא נקט לשון פוסל. מדפליגי רבנן בתרומה וקאמרו דבכולן רק פוסל. אבל הכא נקט לשון מטמא. כדי למכלל תרומה וקדשים בהדי חולין בחדא מחתא:

כך כתב רב"א. והיינו בשיטת הרמב"ם (פ"ג מביאת מקדש הט"ו). ואני בעניי כתבתי לעיל סי' כ"ד. ליישב לשון המשנה גם לדעת הראב"ד דלעיל קמ"ל דאפי' חוץ לעזרת ישראל. עכ"פ איסורא איכא:

ולתוס' (שבת יג"ב ד"ה וטהור) דרק בטבול יום גזרו הך גזירה. וא"כ בל"ז אסור בקודש ופוסל בתרומה לר"מ (במ"ד) מדהוא טבול יום. ול"ל שבא ראשו ורובו במים שאובין. י"ל דמיירי דאף שאח"כ העריב שמשו אסור בהן עד שיטבול שוב מחדש לביאתו רו"ר בשאובין. ולטבילה שנייה זו אין צריך הערב שמש:

כך כ' הר"ש והרא"ש. ולא זכיתי לידע למה לא הביאו רבותינו גם טומאת עכום"ז שהן כזבים לכל דבריהם מדברי סופרים (כנדה לד"א). וכ"כ לא הביאו טומאת ע"ה שדינו מד"ס כזב (כחגיגה די"ח ב') (רמב"ם פ"י ממשכב ופי"ג מאהט"ו). ועוד שיירו טובא. כגון גר שמל שצריך הזאה ג' וז' וטבילה. וישראל שמל עכ"פ טבילה צריך (כפסחים צב"א ועיין תוס' שם). וכ"כ בגדי פרושים שהם כמדרס לתרומה וקודש וכו' (כחגיגה יח"ב). וכ"כ היסח הדעת שלא ידע בוודאי שלא נטמא במת. צריך הזאה ג' וז' וטבילה מד"ס [כזבחים צט"א]. ואף הם צריכי טבילה רק מד"ס. אפ"ה מטמאי לקודש ולתרומה ולחולין. אלא אין למדין מן הכללות אפי' כשנאמר בהן חוץ (כעירובין כז"א):

מיהו לרמב"ם (רפ"ט מאהט"ו) רק כל טומאה שעיקרה מדבריהם אין טבילתה צריך הע"ש. ולר"ש (טהרות פ"ח מ"ג) כל טומאה דלא שייך בחולין א"צ בטבילתה הערב שמש. ולכ"ע הטובל מדנטמא בעכום"ז. או בטומאת ע"ה. וכ"כ טבילת גר אחר שמל (ואפשר גם אחר שטבל ישראל ערל אחר שמל). וכ"כ אחר הטבילה של הכהן השורף

הפרה אחר שסמכו ידיהם על ראשו (כלעיל פ"ג מ"ז וח'. ועמ"ש שם בס"ד סי' מ"ב).
וכ"כ אחר הטבילה של המסיח דעתו מטהרת גופו. כל אלו הטבילות צריכין ע"ש:
ול"מ היה נ"ל דאם כפי' זה. טפי היה שייך להתנא לומר אזוב סתם. אלא מדיש כמה מיני אזוב. שכמה מהן נקראים סתם בשם אזוב. וכולן מה"ט כשרים. להכי קאמר התנא. דאפילו אותו המורגל טפי. שכששואלין לאדם לאיזה אזוב הוא מתכוון. צריך הנשאל להורות באצבע עליו. ולומר לאזוב זה אני מתכוון וכלעיל [פ"ג סי' ס"ב] ששואל ואומר אזוב זה אתם רוצים שאשליך. אפ"ה אין מלת "זה" כשם כנוי. והקשה לי מהו' משה טארן נ"י. למה לא הזכיר התנא בארז ושני תולעת שנצרכים ג"כ להשלכה לתוך שרפת הפרה. דשם לווי פוסל בהו. ואני חזקתי זרועות קושיתו. דמדקאמר גם בהו לעיל [פ"ג] זה זה. ש"מ דגם בהן יש מינין הרבה. וכדאשכחן באמת בארז. דקאמרי' גבי' בפירוש [ר"ה דכג"א] עשרה מיני ארז הן. וי"ל דאף דקאמר התם מיני ארז הן. היינו דדומין בצד מה בטבען להדדי. אבל עכ"פ בשם פרטי שלהן. יש לכל א' שם מיוחד לבד. וכמפורש בר"ה שם. שזה נקרא תדהר וזה הדס וכו'. וכמו כן בשני תולעת. יש כמה מינין שדומין קצת במראה. ולהכי המשליך שואל על הארז ושני תולעת שמשליך. זה זה. אם ישליך ארז ושני תולעת אלו. אבל בין בארז ובין בתולעת שני. אין בכולן גם אחד שנקרא בשם ארז או שני תולעת עם כנוי. ורק א' מהן נקרא כך ובלא שום כנוי. אבל באזוב יש כמה מינין שכולן נקראים בשם אזוב. ורק כמה מהן שנקראין אזוב עם שם כנוי. וסד"א מדעכ"פ נקרא בשם אזוב. יהיה כשר. קמ"ל. ובאמת לעיל [פ"ג] לא היה צריך לשאל על הארז ושני תולעת שמשליך. אם הן אותן שצותה תורה. דהרי אין בהנך מין אחר שנקרא כך. ואפ"ה מדיש כמה שדומין קצת במראה או בטבע למין הכשר. לפיכך שואל על המושלכים בפרהסיא. לפרסם שכל מעשיו עושה ע"פ ב"ד ולא כדעת הצדוקין:
ובערוך ערך כחל פי' דכוחלי מראהו ככחל. וק"ל עכ"פ לפי מ"ד [בסוכה יג"א] דדוקא בהיה משונה בשם בשעת מתן תורה פסול. א"כ למה יפסול אזוב רומי. הרי על כרחך שם זה לא היה לו בשעת מתן תורה. דהרי רומי לא נבנית רק אחר שנשא שלמה את בת פרעה [כשבת נו"ב]. י"ל דמדכנינן למין זה שם לווי. ש"מ דמשונה במינו מסתם אזוב. ולהכי גם בשעת מתן תורה כשרצו להזכיר מין ההוא היו מכנין לו שם לווי אחר. ורק אח"כ כשנבנית רומי סביב למקום גידולו. כנוהו על שם רומי. וגם לרבא התם [בסוכה יג"א] דקאמר אמרור של פסח. הני מרריתא סתמא שמייהו והא דקרי להו מרריתא דאגמא דגדילי באגמא. דק' לכאורה. א"כ למה יון ורומי פסילי במשנתנו. הרי גם הנך על שם גדולן נקראים. י"ל התם אין שום מין אחר שנקרא מרריתא סתם רק הך מרריתא שגדל

באגמא. וא"כ בשם מרריתא לבד כבר ניכר המין. דהרי בכל מיני מרור שהזכירה המשנה [פסחים פ"ב מ"ו] אין גם א' שנקרא מרירא. וכשיאמר אדם מרירא סתם. לא ממליך עלי' שליח לשאל לאיזה מין מרירא מתכוון. דהרי רק מין א' נקרא כך. ורק דהרוצה להודיע מקום גדולו. יפרש יותר ויאמר מרירא דאגמא. והא למה זה דומה כאומר חסא שבגן ראובן. מדגדל שם. דלא ס"ד שיפסול משום זה מדהוה כשם לווי. אבל הכא כשיש כמה מינין שנקראין בשם אזוב. והשואל אזוב סתם. לא יעלה על הדעת שמתכוון על אזוב יון וכו'. והרי כל מידי דלא ממלך עלי' שליח לאו בר מיני' הוא [כנדרים נד"א]:

ורתוי"ט כתב דלעולם מיירי בסתם תרומה. ואפילו הכי אינו מטמא למי חטאת. דמיירי באין בו כביצה. ולפי דברי רבינו י"ל דהיינו דקמ"ל בסיפא ואם הזה כשר. דאע"ג דכיון דלא נשמר לשם חטאת. הוא אזוב זה טמא הוא לחטאת. דהרי כל לקבל טומאה בין כמאכל ובין במשקה א"צ שיעור [כרמב"ם פ"ד מאוכלין ה"א]. וכן פסק רש"י ורשב"ם [פסחים לג"ב. וקכא"א] ודלא כרבעתו"ס [לג"ב]. קמ"ל דאפ"ה בדיעבד מהני בשהוזה עמו. ואילה"ק לדבריו הרי לעיל [פ"י מ"ב] סתמא קתני. וכלל אוכלין בהדי משקין. דלכ"ע משהו משקין מטמאים אחרים. א"כ גם אוכלין כן אפילו משהו מהן מטמאין להמי חטאת. והיינו ודאי משום חומר דמי חטאת. ליתא דהרי בפרקין (מ"ג) מפורש יוצא דגם מי חטאת אינו מקבל טומאה מפחות מכביצה. אע"כ במשנה ב' דפרק י'. אוכלין ומשקין דקתני. לצדדין קתני. דבאוכלין צריך דוקא שיהיו בהן כביצה. מיהו אפ"ה לפענ"ד דחיקא לן מילתא. דכיון דעכ"פ טמא האזוב מד"ס למי חטאת. איך יהי' כשר להזות עמו. ומ"ש מתרומה טמאה ברישא פחות מכביצה. דוודאי כלל נמי כשטמא מד"ס. ולא מצינו להקל כ"כ במי חטאת. מלבד דסתמא דמשנתנו משמע בין יש או אין בו כשיעור [ועיין בדברינו לקמן סי' כ"ג] ודו"ק:

כך פי' הר"ב. אמנם בתוספתא [ספ"י] אמרינן דלר"א יונקות היינו גבעולין שלא גמרו [והיינו ענפים רכים שלא נתקשו עוד]. תמרות. היינו שלא הנצו כל עיקר [ר"ל שאין בהם שום פרח עדיין]. ולרבנן. יונקות היינו שלא הנצו כל עיקר. ותמרות היינו גבעוליין שלא גמרו. ונ"ל דמדקרו לי' רבנן תמרות. על כרחך דשלא גמרו דקאמרו רבנן. ר"ל שלא גמרו פירות שבהן. אלא שהנץ שבראש האזוב שבאמצעיתו יגדל הפרי. עדיין עומד סגור כתמרה סביב הפרי שטמון תוך הנץ. והרי זהו מה שפי' הר"ב על יונקות:

כך כתב רב"א. ומשמע מדבריו לכאורה הא איפכא לא. דהוקש אזוב למים שנפסלו במלאכה [כפ"ו מ"א] וכ"ש בעשה בעצמן מלאכה. לא עדיף מבנט"י מד"ס דנפסלו [כידים פ"א מ"ג]. ולפע"ד נראה דקמ"ל דאף שכשלקחוהו אחר ההזאה להמצורע. הרי הסיח

דעתו מהמי חטאת שעדיין הגבעולין מלוחלחין בהן. והרי נטמא עי"ז המי חטאת וטימא האזוב. קמ"ל דלטהרת מצורע רשאי להזות גם להזות בו מי חטאת. דבהזאת מצורע ליכא במים שנשארו על האזוב שום חשש טומאה. וסגי במנגבו. מה אמרת. הרי לא שמר האזוב לשם חטאת. ונמצא שהוא טמא לחטאת. והרי באזוב טמא אסור להזות [כלעיל ל"ו] ליתא. דכמו שאם הכינו להזאת מי חטאת הו"ל כעצים שאינו מקבל טומאה [כלקמן מ"ו]. ה"ה בהיה מיוחד להזאת מצורע דינו כעצים שאינו מקבל טומאה כלל. גם א"א לפסול אזוב זה למי חטאת מדנעשה בו מלאכה. ולא מצינו מלאכה שפוסלת רק במים [כפ"ו מ"א] אבל באזוב לא:

ונ"ל דכ"ש בשלוקח יותר מג' גבעולין. או בשיש בהשורש א' שבג' השרשים טפי מגבעול א', דכשר. דהרי לא כתיב גבה מנין. שיהיה שייך בה בל תוסיף. רק אגודה ילפינן בג"ש מפסח. והיינו רק שלא יהא פחות מג' גבעולין דאין אגודה פחות מג'. ופשוט דגם יותר מג' נקרא אגודה. אמנם קשה למה לא ילפינן נמי בהך ג"ש דנצטרך אגודה גבי השלכה לתוך שרפתה [לעיל פ"ג מי"א]. וכ"כ גבי טהרת מצורע [נגעים פי"ד מ"א]. והרי גם בהנך תרי כתיב אזוב והרי כל ג"ש סתם נאמרה. ומה עדיף הך מהנך [ועיין תוס' מנחות כז"א ד"ה לא. ותוס' שבת קל"א ד"ה סד"א]. ונ"ל דרק גבי הזאת מי חטאת ילפינן ג"ש זו. משום דבשניהן כתיב לקיחה סמוך לאזוב. דבפסח כ' ולקחתם לכם אגודת אזוב. ובמי חטאת כ' ולקח אזוב. משא"כ באינך. והרי כל דאיכא דמי לה. לדמי לה מדמינן [כיומא דב"ב].

והא דנקט בכה"ג שיאגדם. והרי גם כשהיו קלחין וגבעולין נפרדים ג"כ צריך שיאגדם. נ"ל דקמ"ל דלא תימא הרי כשהן מחוברין יחד. אגודים ועומדין הן. וא"כ לא יחלקם ולא יצטרך לחזור ולאגדם יחד אח"כ. קמ"ל דאגוד בידי שמים לא שמי' אגוד [כסוכה יג"א]. ולרמב"ם הנ"ל שמחלק רק השרשים זמ"ז. י"ל דקמ"ל הכא דוקא כשמחלקם ואח"כ יאגדם. אבל שיאגדם ואח"כ יחלקם, לא. מדהו"ל כעין תעשה ולא מן העשוי. ואע"ג דאין האגוד מעכב. אפ"ה לכתחלה צריך אגוד. מיהו להך או לאינך גירסא. דהא בשיש רק גבעול א' משורש א' לא מהני שיחלקם לג':

כך כתב רש"י שם. ומשמע דדוקא כשכבר הזה בהן נקרא שיריו וכ"כ במנחות [דלט"א] גבי ציצית נמי י"ל דדוקא כשכבר עשה בהן המצוה נקרא שיריו. אבל כשלא עשה בזה ובזה המצוה עדיין. רק שהיה מתחלה מזומן כדינו ונאבד א'. אין זה נקרא שיריו. ותמהני על רבינו הטור [בי"ד מ"ג] שכתוב דלשון שיור היינו פחות מחציו. והרי קמן דשיור הוא טפי מחציו. ואת"ל דרבינו הטור קאמר היכא דנזכר שיור בגוף א'. משא"כ הכא דמיירי בג' גופי'. ק' נמי מכלים [פ"ה משנה א'] דאמרינן שם בפירוש ושיריו ברובו. וא"כ מנ"ל

דסגי בטחול בנשתייר פחות מחציו מדנקט הש"ס לשון נשתייר. והיותר תמוה שגם בש"ע שם ס"ד הועתק דין זה. ולא ראיתי לא' מרבותינו שהתעורר להקשות על זה וצ"ע:
ולכאורה משמע אפילו בב' לריעותא שנשתייר רק ב' והן קצרים. אפ"ה כשר. והיינו דנקט גרדומיו לשון יחיד ולא גרדומין. ור"ל גרדומיו של שיעור זה שזכרנו. דהיינו ב' גרדומין מן השיעור ג' שאמרנו. וכ"כ ברישא נקט שיריו נשון יחיד. ר"נ שנ שיעור זה שנזכר מקמי הכי. ותמה רתוי"ט על הרמב"ם שכתב כן במצורע. ולא בהלכות פרה דמוקדם בחיבורו. ומנ"ל לחלק בינייהו. ותפס עליו הגאון הגדול מהו' עקיבא זצוק"ל דאשתמיטתי' לרתוי"ט דברי הרמב"ם [מפרה פ"ג ה"ב] שכתב להדיא באזוב דטהרת טמא מת אין פחות מטפח. עכלה"ט. ויאמר הקטע לא כתב הרמב"ם שם כן להדיא. רק לענין האזוב שמשליך תוך שרפת הפרה כ' גבי' וז"ל ואין אזוב פחות מטפח. וא"כ עדיין לא נרפאה הקושיא שהקשה רתוי"ט להרמב"ם. דאי נמי נימא שכוונת הרמב"ם שם. דאזוב שנזכר בכל מקום שיעורו טפח. הדרא הקושיא להרמב"ם ז"ל דלמה הוצרך שוב לפרש כן במצורע. ולא גם בהזאת מי חטאת [בפי"א] וצ"ע:

פרק יב

והיינו דקאמר בתוספתא ר"י פוסל בשנייה מפני שמימיו נסחטין. ר"ל לטעם קמא היינו שנסחטו מהאזוב מי ההזאה בהוצאה הראשונה. ולטעם ב'. ר"ל שבהזייה ב' מימי האזוב עצמו דהיינו שרף שלו נסחטים. ולהטעם ג'. ר"ל שע"י שנתרכך האזוב כבר בהזאה ב'. מימי חטאת שעליו נסחטין לצואר הצר. ורב"א הסביר לטעם ג' עוד טעם אחר לפסול הזאה שנייה וע"ש:
כך נ"ל לשיטת הראב"ד [פ"י מפרה ה"ז]. אבל לרמב"ם שם צריך שיכוין ממש לטהרו בהזאתו. וצ"ל דס"ל דאע"ג דקיי"ל דדוקא במצוה שאינו פעולה כלום כגון שומע קול שופר וכדומה, צריך כוונה לצאת. אבל ביש בה מעשה. כגון אכילת פסח ומצה. ואפילו רק דיבור כקורא שמע וכדומה. אין צריך כוונה לצאת [כרמב"ם פ"ב משופר ה"ד]. אפ"ה הכא שאני דרבי' קרא דצריך שיכוון לטהרו [כרש"י סוטה לט"א]:
וא"ת כיון דעיקר טעם משנתנו. מדצריך שיתכוון להזות על הכלי. א"כ ממ"נ. אם התכוון להכלים שבצדדים פשיטא דגם הכלי שבהצדדים שלאחוריו כשרים. דהרי התכוון גם להם. ואי לא התכוון לאותן שבצדדים. שלפניו אמאי כשרים. י"ל דמיירי שאמר שמתכוון להכלים שלפניו. וקמ"ל דבמלת שלפניו נכלל נמי צדדים שלפניו:

ודברי הר"ב דמשמע מדבריו שהן טמאין. במחכ"ר אינן בדווקנא דא"כ הו"ל להתנא לומר בקיצור. התכוון להזות על הטמא והזה על הטהור. ותו דהרי מדמפרש תנא למילתא בסיפא. וקאמר על האדם והזה על הבהמה. הרי מבורר כדברינו. דאל"כ למה נקט בהמה ולא רבותא טפי. דהיינו אדם טהור [ועיין רמב"ם פ"י מפרה ה"א]:

וא"ת עכ"פ גם בהתכוון לבהמה והזה על האדם. למה יפסול המים שבאזוב. ומ"ש ממים מקודשין שחישב עליהן לשתות שלא נפסלו. ואפילו הטה כבר החבית לשתות [כלעיל פ"ט מ"ד]. ונ"ל דארבה סתמא דהכא היינו כר' יהושע דהתם דקיי"ל כוותיה. דהרי הכא נמי אף שחישב על המים שבאזוב מחשבה שאינה ראויה. וגם עשה מעשה לשם כך. דהרי טבל על דעת מחשבה זו. אפ"ה לא נפסלו המים שבאזוב. וכדמסיק דהמים שחזרו ונטפו לתוך הכלי שהמי חטאת בו כשרים. ורק משום דהטבילה צריכה ג"כ להיות ע"ד הזאה כשרה וזו שחישב בשעת טבילה להזות על בהמה. הו"ל כאילו לא טבל כלל להזאה כשרה. ולכן אסור להזות בו:

והקשה ע"ר אאמ"ו הגזצוק"ל לפי' הרב והרמב"ם דכיון דקתני התכוון להזות לבהמה ל"ל תו למיתני והזה על האדם. הרי כבר נפסל מדהתכוון לבהמה. ותי' דסד"א דמדחזר והזה על האדם. מעשה מוציא מידי מחשבה [כקדושין דנ"ט וספכ"ה דכלים]. קמ"ל דהכא שאני דמדנפסל תו לא יוכשר. עכלה"ט. ופשוט דלראב"ד ורב"א הנ"ל לא הקשה ע"ר זצוק"ל קושייתו. דלדידהו הרי ודאי אדרבה אצטריך לאשמעינן שהתכוון לשם כך והזה לשם כך. לאשמעינן אף שכבר נפסל. מעשה מוציא מידי מחשבה בתחלה. וחוזר לכשרותו. ול"מ היה נ"ל דבהא פליגי. דלרמב"ם דוקא מעשה שעשה בכוונה מוציא מידי מחשבה בתחלה. אף שגם עמה היה מעשה. ולראב"ד גם מעשה בלי כוונה מוציא מידי מחשבה בתחלה ודו"ק:

ומ"ש בתוספתא מים המנטפים פסולים. צ"ל דהיינו המים שנטפו מהאזוב על הטמא. אפילו ע"י כח ההזאה בהרימו ידו פסולים. א"נ דלתוספתא בנטפו מהאזוב לכלי ריקן נפסלו. דדוקא בחזרו ונתערבו עם המי חטאת שבכלי מכשיר במשנתנו:

ותמהני מאוד א"כ איך אפשר שיהיו המנטפין כשרים. והרי אותו האדם שהטביל את האזוב להרמב"ם או הזה בו להראב"ד על דבר שאינו מקבל טומאה. הרי נשא המי חטאת שבאזוב שלא לצורך הזאה. ונטמא האדם מיד [כרמב"ם רפט"ו מפרה]. והוא צריך ביאת מים חיים מן התורה. שפוסל המי חטאת שבאזוב כשנשאן [כפי"א מ"ו]. ותו גם בל"ז כיון שנטמא האדם. והוא נוגע בהאזוב. ואע"ג דהאזוב עצמו מדיחדו למי חטאת אינו מקבל טומאה [כלעיל פי"א מ"ח]. עכ"פ כיון שבאותו שעה שנגע האדם בהאזוב.

האזוב נגע גם במי חטאת הבלועין בהן. הרי אין מונין ראשון ושני בחטאת והו"ל כאילו נגע האדם בהמי חטאת הבלועין בעצמן. ונטמאו המי חטאת גם במגע [כלקמן מ"ו]. ואת"ל כיון דכל טומאת האדם מכח מי חטאת הטהורים קאתי להכי אינו חוזר ומטמאן [כלעיל פי"א סי' כ"ב. ועי' תוס' ישנים יומא די"ד ד"ה דאי שכתבו להיפך]. עכ"פ ק' רישא בשטבל על דעת כך והזה על דעת כך. לרמב"ם ודעימי' שהכל הולך אחר כוונתו בשעה שהטביל ק' רישא וסיפא. רישא ק' דקאמר דבטבל האזוב להזות על אדם טהור הראוי לקבל טומאה. והזה באמת על הבהמה. רשאי להזות עם המים שמובלעין עדיין בהאזוב. ואמאי. נהי שלא נטמאו המי חטאת שבאזוב. עכ"פ האדם נטמא מדהזה הזאה פסולה ונשא מי חטאת שלא לצורך הזאה. וקרא צווח והזה הטהור על הטמא. וזה טמא הוא. וכ"ש דק' סיפא נמי. בשהתכוון בשעה שטבל האזוב להזות על הבהמה. האיך אמרינן שישנה ויחזור לטבול האזוב כדי להזות על הטהור. הרי כבר נטמא המזה מדנשא ודאי מי חטאת שלא לצורך הזאה. ואיך ישנה ויטבול האזוב תוך הכלי שהמי חטאת בתוכן. הרי יטמא המי חטאת שבכלי כשיסיטן. ואיך יזה מהן על הטמא. והרי הוא עצמו טמא. והתורה הצריכה שיהיה המזה טהור. ודוחק מאוד לומר דהא דקאמר במשנה ישנה. ר"ל אדם אחר יחזור ויטבול האזוב להזות על הטמא. ואיך כל רבותינו המפרשים יעלימו עין מאפרוחיהם הרכים שבקן הטהור מלפרש לנו כן. וגם להראב"ד ורב"א קשה רישא וסיפא. דברישא קאמר לא ישנה. ופי' הראב"ד דאסור להזות מהטפה שנשארה בהאזוב. והיינו משום שהזה באמת על דבר שאינו מקבל טומאה. וק' ול"ל הך טעמא. והרי בל"ז אסור להזות בהזאה שבידו מדהוא אדם טמא. וכ"ש דקשה סיפא בהתכוון בשעת טבילה להזות על בהמה. דאמרינן דרשאי לשנות להזות מי החטאת שנשארו עדיין בהאזוב. על אדם טמא. וק' והאיך יהיה רשאי הרי טמא הוא מדנשא מי חטאת שלא לצורך הזאה. ודוחק ג"כ לומר דדוקא כשנשא המי חטאת בעינא שראויין להטביל בהן האזוב ולהזות מהן, נטמא. אבל הנך מי חטאת שבלועין באזוב אין ראויין להזאה עד שיוחזרו לתוך המי חטאת שבכלי. להכי קודם שחזרו להמי חטאת שבכלי אינן ראויין להזאה. ואינן מטמאין להנוגע והנושא אותן. ליתא, דהרי אם גם נפסלו וגבלו בטיט מטמאין עכ"פ מדרבנן [כלעיל פ"ט מ"ה]. וכ"ש הנך דעדיין ראויין להזאה. ודאי לא גרעי מדבילה מלוחלחת מי חטאת. דהנוגעה טמא מדאורייתא וחייב מיתה כשאכלה והיא תרומה [כלעיל פי"א מ"ג]. וגם אי"ל דאע"ג שהיה מתחלה כוונתו להזות על הבהמה. אפ"ה כשהזה בסוף על הטמא. אמרינן ברירה. דהוברר הדבר מעיקרא שנשאן לצורך הזאה. גבי הא ליתא דהרי טומאת נושא מי חטאת שלא לצורך הזאה. דאורייתא היא.

ובדאורייתא אמרינן אין ברירה [כביצה לח"א]. ותו גם להך מ"ד דאית לי' ברירה גם בדאורייתא לא אתיא שפיר דכל ברירה היינו רק כשבתחלה היה מחשבתו סתם. אמרינן שאח"כ כשפירש. הוברר הדבר למפרע כאלו פירש מתחלה מה שפי' בסוף. וה"ה הכא. אילו מתחלה היה טובל האזוב סתם שלא לשום כוונה. ואח"כ היה מזה ממנו על הטמא שייך שפיר לומר ברירה. דהיינו שנחשב כאלו מתחלה היתה כוונתו להזות על הטמא זה. אבל זה מתחלה טבל כדי להזות על הבהמה. ומיד נטמא מדנושא מי חטאת שלא לצורך הזאה. והאיך כשיזה ממנו אח"כ על הטמא יחזור לטהרתו. אתמהה. וכי טומאה שבו להיכן הלכה [כפסחים לג"ב]. ולכאורה היה מקום לומר דאתיא ככלל הג' שכתב הרמב"ם בפי' משניות [פרה פ"י מ"ו] דהטהור לחטאת אינו נטמא ממי חטאת. והרי הכא ע"כ רק בטהור לחטאת מיירי. אבל הרי כבר הוכחנו לעיל [פי"א בועז סי' י"ג] דהרמב"ם בחיבורו [רפט"ו מפרה] ס"ל דגם הטהור לחטאת שנגע או נשא המי חטאת שלא לצורך הזייה נטמא. אחר כל זה ויגל ד' את עיני וארא כי בתוס' ישנים [יומא די"ד] הביאו קושיא זו דאמאי בהתכוון להזות על דבר המקבל טומאה לא נפסלו המים עכ"פ הרי נטמא המזה. ותירצו דמדהאדם שהתכוון להזות עליו מקבל טומאה. אין דין המזה כנושא המי חטאת. ולא הבנתי מה יענו רבעתו"ס בסיפא בהתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם. הרי כוונה להזאה כזו ודאי שלא לצורך מחשבה וטימאה להמזה. ואיך רשאי שוב להזות. ועמ"ש תוס' שם בגי' רבינו חננאל. ולא נשאר לנו דרך ישוב רק או שנאמר דרק אחר יטבול כשר להזות. או שנאמר דמיירי הכא שמיד בטבילה ראשונה התכוון להזות על הבהמה ואח"כ על האדם. וכיון דהזאת הבהמה כליתא דמיא הו"ל כאילו הטביל רק להזות על הטמא לחוד. והו"ל כנשא מי חטאת לצורך הזאה. אולם גם בב' תירוצים האלה לא מצאה היונה העיפה מנוח לשאר קושיות שהקשינו לעיל. והקב"ה ברוב רחמיו יאיר עינינו במאור תורתו:

ורתוי"ט הביא דברי הר"ש. שפי' מחלון של רבים ר"ל שנטמא ע"י ספק טומאה שאירע לו מחלון של רבים. דהו"ל כסט"ו בר"ה. ותמה על הר"ש. דא"כ מחלון של יחיד בסיפא. היינו בסט"ו שאירע לו ברה"י. וקאמר דחייב קרבן. ואמאי. והרי ספק. ואיך יביא חולין לעזרה והרי אין מביאין קרבן על הספק מקדש וקדשיו מה"ט. ותו ברישא ל"ל הזאה הרי סט"ו בר"ה טהור. ולהכי יאחז צדיק בדרכו לפרש משנתנו כמהר"ם דמיירי שנפסלו המים מדהניחן מכוסה ומצאן מגולה [ור"ל שמצוי שם חולדה] או איפכא. ופטור מדהו"ל למפרע בסט"ו בר"ה, עכל"ר. ולפ"ז צ"ל דאע"ג דלעיל [רפי"א] פסלינן להמים בכה"ג. היינו רק לכתחלה. אבל בשכבר נכנס למקדש פטור מדלא נפסלו רק מחמת ספק. ול"מ

יש לכוון גם דברי הר"ש שכוונתו כמהר"ם שהמים היו טמאים מספק טומאה בר"ה. וכן נוטין דברי הר"ש קצת. אמנם תמהני מאד דכיון דוודאי טמא וספק אם נטהר בהזאה כדינו. מי עדיפא הזאה מטבילה בכה"ג דאמרינן דאין ספק טבילה מוציא מידי ודאי טומאה [כרפ"ב דמקואות]. ותו תמוה מאד שהקו' שהקשה רתוי"ט אהר"ש ק' נמי לפי' מהר"ם דלמה יתחייב קרבן בסיפא בסט"ו ברה"י. ותו האיך קאמר ברישא דלהכי פטור מדהוו"ל סט"ו בר"ה. הרי הא דמטהרינן ספק טומאה בר"ה. רק כשאין רוב טמאים אצלו [כטהרות פ"ה מ"ז]. והרי בספק נגיעה שבמי חטאת בר"ה. רוב טמאים אצלו [כלעיל ר"פ י"א]. וא"כ כיון דמדאורייתא אזלינן בתר רובא אפילו לענין מיתה ומלקות. אין ספק כלל כאן דפטור בנכנס למקדש. ואת"ל משום דהא דרוב טמאין אצל חטאת. היינו רק מד"ס. דמדאורייתא רק טמא גמור מטמא לחטאת. א"כ הו"ל ספק דרבנן ולקולא. ולהכי פטור. עכ"פ נהי דלא תקשי קו' רתוי"ט. דאי בספק טומאה איירי. האיך יחויב בקרבן בהוזה מחלון של יחיד. הרי אין מביאין קרבן על ספק טומאה [ככריתות פ"א מ"ב]. די"ל ספק טומאה שאני. דכוודאי דיינינן לה כשהספק הוא ברה"י [כנדה דג"א]. ומה"ט לא תיקשי אי משום ספק טומאה. למה לן לומר דלהכי מחלון של רבים פטור משום סט"ו בר"ה טהור. הרי בל"ז אין מביאין קרבן אספק וכדאמרן. די"ל דאי לאו סט"ו בר"ה טהור. הו"ל כספק טומאה ברה"י דכוודאי דיינינן לה. עכ"פ ק' אי משום סט"ו בר"ה טהור. א"כ הו"ל להתנא לאשמעינן רבותא טפי. דאפילו לכתחלה מותר לכנוס למקדש. ותו אי בספק טומאה איירינן מה אצטריך לאשמעינן דכהן גדול פטור גם אספק טומאה ברשות היחיד. מה אריא ספק טומאה. הרי אפילו ודאי נטמא ושגג ונכנס למקדש טמא פטור מדמעטי' קרא [כהוריות דט"ב]. אע"כ כדברינו בפירושנו בפנים דאפילו ודאי נפסלו או נטמאו המים. פטור כשכבר נכנס. ומשום דאנוס היה. דאין לו לדקדק אחר רבי'. ולפיכך לכתחלה באמת אסור לכנוס. עד שיחזור ויזה ממים כשרים. ונם לא תקשי בכה"ג דפטור. מה אריא דהוזה ממים הפסולים. הרי אפילו לא הוזה כלל. אם נכנס למקדש טמא בשוגג פטור. די"ל דסד"א דהא דמעטי קרא מקרבן. היינו בשוגג גמור. אבל בהוזה ממים פסולים שברה"י. דמדהוו"ל לחקור. הרי פשע. סד"א שבשוגג שבא מכח פשיעה לא פטרי' רחמנא. קמ"ל:

וחכ"א כתב דלעולם מיירי שהקרדום נגע אפילו במת. אבל גרסינן במשנתנו שאחזו בכנפיו ור"ל שאחזו בב' כנפיו של ב' בגדיו העליון והתחתון. ואז הקרדום שנגע בהמת. הרי הוא אבי אבות והכנף שהוא סמוך להקרדום הוא אב. והכנף העליון הוא ראשון. והרי כל ראשון אינו מטמא להאדם שנוגע בו. וקצת היה נראה לכאורה ראי' לדברי

רבינו. מדנקט קרדום שהוא כלי מתכת. והיינו למ"ד דרק בכלי מתכת אמרינן חרב כחלל. ואי בשנגע הקרדום בהאדם שנטמא במת. עדיין ק' למה לי' למנקט קרדום. הול"ל כלי שטף שנטמא במת דג"כ נעשה אב. אע"כ דבעי למנקט דאף בקרדום שנטמא במת עצמו. שנעשה אבי אבות. אפ"ה יש תקנה ליטלו בב' כנפיו. אמנם קשה דברי רבינו דידי' אדידי'. דהרי הוא בעצמו כתב ריש אהלות כהרמב"ם. דבכל כלי שנטמא במת אמרינן חרב כחלל. אע"כ צ"ל דלהכי נקט קרדום שיש לו יד ארוך לאחזו מרחוק. באופן שיהיה יכול ליזהר שלא יפול ההזאה גם על גופו. או על כנפו. ויתטמא מהמי חטאת. וטפי ק"ל על דברי רבינו דאטו בשופטני עסקינן שבעבור שירצה לטהר הקרדום יטמא הבגד שעל גופו. אתמהה. ועוד שע"כ צריך לאוקמה שמהפך הכנפים ויאחז סמוך לקרדום בכנף הבגד העליון. דאם יאחזנו בכנף הבגד התחתון הרי יתטמא גופו מבגד התחתון. ואולם אם גם יאחזנו בבגד העליון מי יוכל ליזהר שלא יגע בהבגד ההוא כשיפשיטנו ויתטמא גופו עי"ז. ומה רבותא קמ"ל תנא באופן זה. דמה רבותא יש בין שהכלי שמזה עליו הוא אב או אבי אבות. אולם למ"ד דחרב כחלל מטמא גם במשא [עמ"ש בס"ד אהלות פ"א סי' ד']. ע"כ הכא לא מיירי בנגע הקורדם במת עצמו. דא"כ הרי נטמא האדם מדנשא הקרדום אע"ג שיש הפסק [כנדה מב"ב]:

וא"ת אם הזייתו פסולה. א"כ אי אפשר שיהיו המים כשרים. הרי נטמא המזה מדנשא המי חטאת שבאזוב שלא לצורך הזאה. והרי הסיט המים שבכלי וטימאן [כפי"א מ"ו]. י"ל כל זמן שהאזוב עדיין מחובר להמים שבכלי. אע"ג שנטמא האדם שאחזו מדנשא המי חטאת שעליו. אפ"ה לא נטמאו המים שבכלי מהסיטו. משום שכל שטומאת האדם באה ע"י המי חטאת. אינו חוזר ומטמא אותן באותה נגיעה או משא [כפי"א כ"ב]. ואח"כ בהרגע שנפרד האזוב מהמי חטאת שבכלי. הרי שוב לא הסיט המים שבכלי:

ולכאורה מדברי רכ"מ שהביא רתוי"ט כאן משמע אף שלא נטמא האזוב ממש. וכגון שלא נטמא ממי חטאת גופייהו. רק שהוא טמא רק למי חטאת. אפ"ה מטמא את האזוב או את המאכל הטהור לחטאת. ובמחכ"ד א"א לומר כן [ועמ"ש לעיל פ"י בבועז סי' י"א]. ועוד יגיד עליו רעו במשנה ז' וח'. דאע"ג דמשנה ז'. כיון דנגע בהמשקין בידיו. אפשר נמי לומר שהמשקין היו רק טמאים לחטאת עכ"פ מ"ח בלגין שנטמא מאחוריו במשקין. ודאי במשקין שטמאים גם לתרומה וקודש מיירי. ולא בשטמאים רק לחטאת:

והקשה הר"ש מדאמרינן [זבחים עח"ב] דלי מלא מי חטאת שהטבילו. לא מהני לי' טבילה. עד שירבו מי טבילה שבתוכו. על המי חטאת שבתוכו ומוקי לה רבא בדלי שתוכו טהור וגבו טמא. דמדינא הוה סגי בשיטביל רק גבו וכל שפתו סביב. דהרי תוכו

טהור ואין צריך טבילה. ואפ"ה גזרו רבנן בשיש בתוכו מי חטאת. שיטבילנו יפה. משום דחיישינן דילמא חיים על המי חטאת שלא יתערב בהן מי המקוה ולא יטביל שפת הכלי כראוי. להכי כיון דרובן ממי טבילה שנתערבו מהן. תו ליכא למיחש למידי. וקשה דלפי משנתנו וכי אפשר כן. הרי בנטמא גב הדלי נטמא תוכו לחטאת. ותי' רבינו דמי חטאת דקאמר התם היינו מים שאינן מקודשין. ואני בעניי שותא דמרנא לא ידענא. דמלבד דבכל מקום משמעות מלת מי חטאת. במים מקודשין מיירי. הרי גם בל"ז קשה הרי לא נטמא תוך הדלי רק לחטאת. ודילמא מיירי התם שרוצה לטבול הדלי לתרומה. ותו גם קו' רבינו בעצמה תורה חתומה נתנה. דלא ידענא מה ק"ל לרבינו. אי דק"ל כיון שנטמא גם תוכו של דלי לחטאת. א"כ הרי נטמאו המי חטאת ואיך יחוס תו עליהן. מה קושיא. דילמא באמת נטמאו. ואפ"ה קאמר התם דילמא חייס עלייהו. דאטו כ"ע דינא גמירי [כגיטין נה"א]. איהו סבר דחטאת ותרומה שוין. דבשניהן בנטמא גבו לא נטמא תוכו. ולהכי יחשוב שהמי חטאת שבתוכו עדיין טהורים. ולהכי יחוס שלא יתערב בהן מי המקוה. תדע דהרי בל"ז ק' למה הצריכו חכמים שירבו המים שבתוך הדלי על המי חטאת. הרי סגי כשיתקנו כשיבואו לתוכו רק מעט ממי המקוה. שאז כבר נפסלו המי חטאת [כלעיל רפ"ט]. ותו לא יחוס עליהן. ואפילו נוקי לה כרבינו הר"ש דמיירי במים שנשאבו לקדשן [ואין האדם הטובל הדלי הוא אותו אדם ששאב המים לקדשן. דאם הוא הוא השואב. הרי גם בלי תערובות מי המקוה. נפסלו המים ששאב. מחמת מלאכת הטבילה שעשה השואב בין שאיבה לקידוש [כפ"ז מ"ד]. עכ"פ ק'. ל"ל שיבואו לתוכן רוב מי המקוה. הרי גם בנתערב בתוכן רק טפה אחת מהן פסולים [כלעיל פ"ו מ"ג ותוספתא דמכלתין פ"ח]. ומדנפסלו המים תו לא יחוס מלהטביל הכלי כראוי. אע"כ כדברינו דחיישינן שיטעה בדין. ויחשוב שמעט מים אינו פוסל בשיתערב במי חטאת. כמו שיטעה ויחשוב שא"צ לטבול השפה של הכלי. א"כ ה"נ חיישינן שיטעה בהדין ויחשוב שהמי חטאת שבדלי זה נשארו בטהרתן. אף שגבו של דלי טמא. להכי תקנו שירבו המי מקוה תוך הדלי יותר ממי החטאת. כדי שידע שאין לו לחוס על מי חטאת אלו. מדכבר נפסלו מכלי שגבו טמא. ועי"ז תו לא יחוס מלהטביל שפת הדלי יפה יפה. אמנם אפשר דקושית רבינו היא דעכ"פ מדנטמאו המי חטאת מהדלי שגבו טמא. א"כ מדנטמא גבו תו לא חזי הדלי למי חטאת. נמצא שהמי חטאת שבתוכו אינן בתוכו לצורך הזייה. וטימאו כל הדלי גם מתוכו. ומה קמ"ל התם שצריך שירבו בתוכו מי מקוה דשמא יחוס על המי חטאת וכדאמרן. הרי אפילו לא יחוס הרי מדנטמא הדלי כולו. טבילה מעליא בעי מגבו ומתוכו אפילו לחולין. מדנטמא מהמי חטאת. וגם רבוי מי מקוה בתוכו

לא מהני עד שיתכסה שפת הכלי. אלא צריך שיטבילנו כולו תחת המים. ול"מ היה נ"ל דגם קושיא זו אפשר לתרץ. דאע"ג דגם בדנטמאו המי חטאת טומאה דרבנן. אפ"ה חוזרין ומטמאין באותה נגיעה שנטמאו הן עצמן. להדבר שנוגע בהן שטימאן [כלעיל פ"י סי' ל"ח]. אפ"ה שאני הכא. דהרי הא שהדלי נטמא אחוריו במשקין הוא טומאה דרבנן. וגם הא דנימא דלגבי חטאת נטמא גבה נטמא תוכו. הוא ג"כ מדרבנן. וגם הא דנימא דמי חטאת שנפסלו יטמאו אדם וכלים הוא תו רק מדרבנן ומדאורייתא מי חטאת שנפסלו או שנטמאו פרח טומאה מינייהו [כרכ"מ פט"ו מפרה ה"ד]. והשתא כיון דהוה בהא ג' דרבנן. די לן שנגזר שמי חטאת שנטמאו בכה"ג מכלי שגבו טמא. יטמאו להבא לאדם וכלי גם לתרומה [כלעיל פ"ט מ"ח]. אבל לא שיטמאו להכלי עצמה באותה נגיעה שנטמאו הם מהכלי. ולהכי לא נטמא הדלי לתרומה באותה נגיעה. משום דאומר פנימית הדלי להמי חטאת. מטמאיך [דהיינו גבו של דלי שעל ידו באה הטומאה להמי חטאת] לא טמאני לתרומה. ואתה תטמאני לתרומה. ולהכי תוכו א"צ טבילה לתרומה:

ולכאורה יש לתמוה טובא דהרי אדם הטהור לחטאת שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת. דוקא בנגע בו בידו נטמא ולא בנגע בו בשאר גופו [כלעיל פ"י מ"ב סי' ז']. ומינה דכלי הטהור לחטאת שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת. הואיל ואין להכלי הטהור לחטאת לא יד ולא רגל. כל שאין בהכלי הטהור לחטאת. מי חטאת גופייהו. נשאר הכלי הטהור לחטאת בטהרתו [ועיין מ"ש בס"ד פ"י סי' י"א]. וא"כ היכי משכחת לן הכא שיטמא חבירו וחבירו לחבירו שכולן טהורים לחטאת. וכ"כ קשה לעיל סי' מ"א דכלי הטהור לחטאת שנטמא אחוריו במשקין נטמא תוכו לחטאת. וכי אפשר זה. הרי בפירוש אמרינן לעיל [פ"י מ"ב סי' י"א] דאדם הטהור לחטאת שנגע אפילו במשקין טמאין. אבל רק בגופו ולא בידיו. נשאר בטהרתו. ומינה דכלי הטהור לחטאת שאין לה לא יד ולא רגל. בנגעו בו משקין טמאין. נשאר בטהרתו. אבל באמת ננפח בידן דב' הקושיות לא קשה מידי. דאי משום קושיא הראשונה מפ"י מ"ב [סי' ז']. י"ל התם דוקא בכלי הטהור לחטאת שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת. הרי באמת טהור גמור היה הכלי המגיע. להכי הכלי הנוגע נשאר בטהרתו לחטאת. משא"כ הכא שנגע האזוב או הכלי. הטהורים לחטאת באזוב או בכלי שבאמת טמאים לכל דבר. הרי קי"ל התם [פ"י מ"א] כחכמים דכלי טמא מטמא לאדם הטהור לחטאת. אפילו רק בהסיטו. וכ"ש בנגע בו רק בגופו. וכ"ש דקושיא שנייה לא ק' כלל. דאע"ג דמשקין טמאין אין מטמאין אדם הטהור לחטאת. בנגע בהן רק בגופו. היינו רק משום דבאדם לא גזרו בו חכמים משום גזירת משקין זב וזבה. משום דאדם הטהור מרחיק את עצמו מכל אב הטומאה שלא יטמאו. אבל בכלי שפיר שייך

בו הך גזירה. דהרי אפילו לחולין נטמא עכ"פ אחוריו ממשקין הטמאין מה"ט. לפיכך משום מעלה דחטאת. גזרו דבנטמא גבו נטמא תוכו. ולפי האמור, טובא קמ"ל הך בבא. דאע"ג דכל כלי הטהור לחטאת שנגע בכלי הטמא לחטאת נשאר הכלי הטהור לחטאת בטהרתו. אפ"ה הכא שנגע בכלי שטמא לכל מילי. אף שרק גבו טמא לכל מילי. אבל תוכו הוא רק לחטאת טמא. אפ"ה מטמא חביריו הטהורים לחטאת אפילו עד ק'. דאע"ג דמחמישי ואילך טהור לכל מילי. עכ"פ עיקר טומאתו מטמא לכל מילי:

אמנם קשה לי כיון דכל עיקר סיוע שלה הוא משום כוונתה. ומה מועיל כוונתה. הרי כוונת איש בעינן. לכן נראה לי דמה דקאמר תנא ותינוק שאין בו דעת. הוא נמשך לדלעיל בכלל הפסולין להזייה. וה"ק חוץ מטומטום וכו' וקטן שאין בו דעת. והא דקאמר תו האשה מסייעתו ומזה. הוא פסקא חדשה. וה"ק האשה רשאה לתמוך תחת יד מי שכשר להזות. בין שהוא גדול. או קטן שיש בו דעת. ומשום דמסייע אין בו ממש, וכדאמרן. וכן נראה דעת הרמב"ם [פ"י מפרה ה"ו]. ורתוי"ט הביא בשם מהר"ם הגי' וקטן שיש בו דעת. וכן הוא גירסת הש"ס [יומא מג"א]. אולם לפי דברינו הנ"ל כפי שהראנו אבינו שבשמים א"צ לשבש גירסת המשנה הקדושה שלפנינו:

כך הי' נלע"ד לפרש המשנה. לולא שרבותינו ע"ר הר"מ והר"ש פירשו דאמסעדתו דלעיל קאי וה"ק כיצד מסעדתו. אוחזת לו את המים וכו'. וכמדומה מצאו רבותינו את עצמם מוכרחים לפרש כן. כי היכי דלא תיקשי רישא וסיפא אהדדי. דקתני בסיפא דבאחזתו בידו פסול. ובידנו יד כהה כבר ישבנו זה בס"ד [בסי' ס"ו]. ועכ"פ לדברי רבותינו מזה ומזה קק"ל. וגם כפי הנראה דלרבותינו מלת מסעדתו אינו לשון תמיכה. רק לשון עזרה. כמו פרה ומסעדי' [פרה פ"ג מ"ו]. דגם התם ר"ל כל העוזרים במלאכתה. ודעתי קלה טפי מחרגא דיומא. נגד דעת רבותינו הקדושים הענקים גבוהי קומה. ומה אני ומה חיי בקע בר יומא. ורק כחגב מנתר בכרם ד' דומה: